

Tweede tussenrapportage Lerend evalueren met GeestKracht

Bevindingen van tien afgeronde projecten

Tweede tussenrapportage Lerend evalueren met GeestKracht

Bevindingen van tien afgeronde projecten

Colofon

Projectleiding

Marloes Kleinjan (Trimbos-instituut)

Tarik Pehlivan (Stichting Alexander)

Auteurs

Marja van Bon-Martens (Trimbos-instituut)

Jasper Nuijen (Trimbos-instituut)

Tarik Pehlivan (Stichting Alexander)

Met medewerking van:

Elisa Duinhof (Trimbos-instituut)

Ivet Piepers (Stichting Alexander)

Tynke Hof (Stichting Alexander)

Vincent van der Rijst (Trimbos-instituut)

Vormgeving en productie

Canon Nederland N.V.

Beeld

Gettyimages.nl

Personen afgebeeld op de omslag van deze uitgave zijn modellen en hebben geen relatie tot het onderwerp van deze uitgave of ieder onderwerp binnen het onderzoeksdomein van het Trimbos-instituut.

Deze uitgave is tot stand gekomen met financiële steun van GeestKracht, een programma van FNO.

Deze uitgave is te downloaden via www.trimbos.nl/webwinkel met artikelnummer **AF2094**

Trimbos-instituut
Da Costakade 45
Postbus 725
3500 AS Utrecht
T: 030 - 297 11 00

© 2023, Trimbos-instituut, Utrecht

Tekst uit deze publicatie mag worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding.
Deze uitgave mag worden verveelvoudigd voor eigen of intern gebruik.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Achtergrond	5
1.2	Opzet van de tweede tussenrapportage	6
1.3	Opzet gestructureerde dialoogsessie	6
1.4	Leeswijzer	8
2	Samenvatting bevindingen begeleide zelfevaluatie	9
2.1	In hoeverre worden de beoogde doelen behaald, en wat zijn hierbij succesfactoren, knelpunten en geleerde lessen? <i>(tweede evaluatievraag)</i>	9
2.2	Welke (eventuele) bijstellingen zijn nodig in het programma GeestKracht en de verandertheorie? <i>(derde evaluatievraag)</i>	10
3	Samenvatting bevindingen maatwerkevaluatie	12
3.1	In hoeverre worden de beoogde doelen behaald, en wat zijn hierbij succesfactoren, knelpunten en geleerde lessen? <i>(tweede evaluatievraag)</i>	12
3.2	Welke (eventuele) bijstellingen zijn nodig in het programma GeestKracht en de verandertheorie? <i>(derde evaluatievraag)</i>	13
4	Kernbevindingen in dialoog	15
4.1	Thema: Samenwerken tussen GeestKracht-projecten en -partnerschappen	16
4.2	Thema: Realiseren van effect en borging	20
4.3	Thema: Effect en impact realiseren voor jongvolwassenen	24
5	Tot slot	27
Bijlage 1	Rapportage Begeleide zelfevaluatie: bevindingen van tien afgeronde projecten	28
Bijlage 2	Rapportage Maatwerkevaluatie afgeronde projecten GeestKracht 2022-23	64

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

Elke jongvolwassene (16-35 jaar) kan zichzelf zijn en ook met psychische kwetsbaarheden krachtig mee (blijven) doen in de maatschappij. Dat is waar het vijfjarige programma GeestKracht zich voor inzet. Om dit programmadoel te bereiken kunnen verschillende projecten en partnerschappen in meerdere rondes (zogenoeten calls) een subsidieaanvraag doen bij GeestKracht. Daarnaast voert GeestKracht zelf ook aanvullende activiteiten uit. De visie van het programma GeestKracht is dat de doelgroep zelf van begin tot eind als gelijkwaardige partij betrokken wordt. Het panel van jongvolwassenen met ervaringskennis (Team GeestKracht) speelt daarom een belangrijke rol.

Voor het programma GeestKracht voeren het Trimbos-instituut en Stichting Alexander een lerend evaluatieonderzoek uit.¹ Het evaluatieonderzoek is lerend, zodat iedereen die bij het programma betrokken is, tussendoor leert van de resultaten uit het onderzoek. Met behulp van die bevindingen wordt steeds gekeken of er iets in het programma moet worden aangepast.

Het lerend evaluatieonderzoek heeft drie evaluatievragen:

1. Welke doelen hebben de projecten, partnerschappen en andere activiteiten (*inventariseren*)?
2. In hoeverre worden de beoogde doelen behaald, en wat zijn hierbij succesfactoren, knelpunten en geleerde lessen (*meten en leren*)?
3. Welke (eventuele) aanpassingen zijn nodig in het programma GeestKracht en de veranderingstheorie (*bijstellen*)?

Om de evaluatievragen te beantwoorden worden twee soorten evaluaties uitgevoerd: een *begeleide zelfevaluatie* en een *maatwerkevaluatie*. Met de begeleide zelfevaluatie wordt door middel van tussen- en eindevaluaties van projecten zicht verkregen op de mate van doelrealisatie, de succesfactoren en knelpunten die hierbij een rol hebben gespeeld, en de geleerde lessen. De maatwerkevaluatie is bedoeld om inzicht te krijgen in ervaringen, opvattingen en waardering van jongvolwassenen die meedoen in projecten en partnerschappen en wordt uitgevoerd door de doelgroep jongvolwassenen zelf: het Jongvolwassenen Onderzoeksteam GeestKracht.

De eerste evaluatievraag is beantwoord in het Starrapport. De tussenrapportages richten zich op het beantwoorden van de tweede en derde evaluatievraag. In de eerste Tussenrapportage zijn acht projecten uit de eerste call, twee korter lopende projecten uit de tweede call en zes partnerschappen meegenomen.

---

1 Het evaluatieonderzoek loopt van het begin (2020) t/m het einde (2024) van het programma GeestKracht.

1.2 Opzet van de tweede tussenrapportage

In overleg met het programmateam GeestKracht is ervoor gekozen om de tweede tussenrapportage te richten op de eindevaluatie van de tien projecten die in 2022 zijn afgerond² (zie Tabel 1.1). Door de keuze voor de tien afgeronde projecten gaan de resultaten niet over de partnerschappen, noch over de lopende projecten in 2023. Van de tien geëvalueerde projecten zijn twee projecten vroegtijdig gestopt.

Tabel 1.1 De projecten (n=10) die in 2022 zijn afgerond en waarmee tussen- en eindevaluaties hebben plaatsgevonden.

Projecten call 1	Projecten call 2	Projecten call 3
Eerder is beter**	Harm reduction***	Mentale gezondheid in de klas*
Everybody @ease***	Kijken door een andere bril***	
Gewoon, weer meedoen**	Nep Echt!	
MIND Young Academy***	Vergeten vaders	
Transfer(coach) tussen culturen		

* Vanwege de korte looptijd heeft met dit project alleen een eindevaluatie plaatsgevonden, en geen tussenevaluatie.

** Twee projecten die vroegtijdig gestopt zijn.

*** Vier projecten die in de maatwerkevaluatie zijn geëvalueerd.

Voor de route *begeleide zelfevaluatie* zijn kwantitatieve en kwalitatieve gegevens van de tussen-evaluaties (mate van doelrealisatie) en eindevaluaties (mate van doelrealisatie, en de belangrijkste ervaren succesfactoren, knelpunten en geleerde lessen) gebruikt. Hierop voortbouwend is een *maatwerkevaluatie* uitgevoerd door een nieuw Jongvolwassenen Onderzoeksteam (JOT), onder begeleiding van onderzoekers van Stichting Alexander. Daarbij werd de participatie van jongvolwassenen geëvalueerd vanuit het perspectief van jongvolwassenen bij vier van de tien projecten. Op deze manier vullen de resultaten uit de maatwerkevaluatie de resultaten uit de begeleide zelfevaluatie aan. Met deze resultaten wordt antwoord gegeven op de tweede en derde evaluatievraag. De resultaten van beide routes zijn beschreven in afzonderlijke rapportages, zie bijlagen 1 (begeleide zelfevaluatie) en 2 (maatwerkevaluatie).

1.3 Opzet gestructureerde dialoogsessie

Doel gestructureerde dialoogsessie

Het belangrijkste doel van de gestructureerde dialoogsessie is dieper inzicht krijgen in de kernbevindingen uit de evaluaties met de tien afgeronde projecten, en het gezamenlijk formuleren van oplossingsrichtingen waar nodig of wenselijk. Op basis van de dialoogsessie worden ook aanbevelingen gegeven voor de doorontwikkeling en tussentijdse bijstellingen van (onderdelen binnen) het programma GeestKracht teneinde de impact van het programma te vergroten.

2 Sommige projecten waren ten tijde van de eindevaluatie nog niet volledig afgerond, maar bevonden zich eind 2022 in de afrondende fase.

De gestructureerde dialoogsessie is onderdeel van de overkoepelende programmaevaluatie en geeft (mede) antwoord op de tweede onderzoeksvraag: *In hoeverre worden de beoogde doelen behaald, en wat zijn hierbij succesfactoren, knelpunten en geleerde lessen? (meten en leren);* en de derde onderzoeksvraag: *Welke (eventuele) bijstellingen zijn nodig in het programma en/of de verandertheorie? (bijstellen).*

Keuze thema's

Ter voorbereiding op de gestructureerde dialoogsessie zijn de belangrijkste bevindingen in de rapporten van beide evaluatieroutes (bijlagen 1 en 2) voor de tien afgeronde projecten bij elkaar gebracht om op zoek te gaan naar samenhangen en overkoepelende inzichten. De bevindingen zijn vervolgens besproken met het programmateam en de begeleidingscommissie van het evaluatieonderzoek. Hieruit zijn drie overkoepelende thema's naar voren gekomen voor verdere verdieping in de gestructureerde dialoogsessie:

1. samenwerken tussen GeestKracht-projecten en -partnerschappen;
2. realiseren van effect en borging; en
3. effect en impact realiseren voor jongvolwassenen.

Het evaluatieteam heeft vervolgens de kernbevindingen voor deze thema's uit beide evaluatieroutes integraal en beknopt beschreven en hierbij verdiepende vragen geformuleerd om te bespreken en te duiden met de deelnemers aan de dialoogsessie.

Deelnemers

In de dialoogsessie zijn de kernbevindingen uit de beide evaluatieroutes volgens een vaste structuur met de deelnemers besproken en geduid. Daarbij is het perspectief van alle betrokkenen bij de tien afgeronde projecten meegenomen. De dialoogsessie vond fysiek plaats op 1 mei 2023 met de volgende zestien deelnemers:

- tien projectgroepleden (alle tien projecten vertegenwoordigd);
- een jongvolwassene met ervaringskennis vanuit Team GeestKracht³;
- een lid van het Jongvolwassenen Onderzoeksteam (JOT); en
- vier leden van het programmateam GeestKracht.

Zes leden van het evaluatieteam (Trimbos-instituut en Stichting Alexander) traden op als gespreksleiders.

Werkvorm

Als interactieve werkvorm voor de dialoogsessie is gekozen voor het 'Wereldcafé'. Deze werkvorm is in samenspraak met een vertegenwoordiger van het Team GeestKracht uitgewerkt in een definitief programma. Bij de plenaire start van het programma kregen de deelnemers eerst een korte introductie op het doel van de bijeenkomst, de gekozen werkvorm en de spelregels. Hierna volgde een korte, integrale toelichting op de kernbevindingen voor de drie geselecteerde thema's. Vervolgens werden deze bevindingen op een interactieve wijze met de deelnemers in drie heterogene groepen en drie rondes besproken en geduid om deze betekenis te geven voor het programma GeestKracht: Hoe worden de kernbevindingen door de deelnemers gezien, begrepen en gewaardeerd?; waar zijn volgens de deelnemers welke verbeteringen nodig?; en wie kan welke acties ondernemen? Tijdens deze besprekingen konden de deelnemers inzichten,

---

3 Daarnaast nam één lid van het Team GeestKracht deel als lid van het Jongvolwassenen Onderzoeksteam en namen twee leden van het Team GeestKracht deel als lid van het Programmateam GeestKracht.

ideeën en suggesties vastleggen op tafelkleden per thema. De groepen wisselden iedere ronde van thema en kregen bij de start van iedere ronde een samenvatting door de gespreksleiders van wat in de vorige groep(en) over dit thema was besproken.

Opbrengsten dialoogsessie

In deze tussenrapportage wordt in hoofdstuk 4 verslag gedaan van de opbrengsten van de dialoogsessie. Hierin worden voor elk van de drie geselecteerde thema's eerst de kernbevindingen en verdiepende vragen beschreven, waarna verslag wordt gedaan van de opbrengsten van de bespreking en duiding daarvan in de dialoogsessie. Dit verslag bevat de verdieping op succesfactoren, knelpunten en geleerde lessen rondom de drie thema's en aanbevelingen voor de doorontwikkeling en tussentijdse bijstellingen van (onderdelen binnen) het programma GeestKracht teneinde de impact van het programma te vergroten. Het verslag van deze tussenrapportage wordt aangeboden aan het programmteam GeestKracht. Het is aan het programmteam om het totaal aan opbrengsten – de opbrengsten van beide evaluatieroutes en de opbrengsten van de dialoogsessie – te verspreiden en te borgen binnen het programma GeestKracht.

1.4 Leeswijzer

Om antwoord te geven op de tweede en derde overkoepelende evaluatievraag voor de tien in 2022 afgeronde projecten geeft hoofdstuk 2 eerst een samenvatting van de kwantitatieve en kwalitatieve resultaten van de *begeleide zelfevaluatie* en hoofdstuk 3 een samenvatting van de belangrijkste kwalitatieve resultaten van de *maatwerkevaluatie* door het Jongvolwassenen Onderzoeksteam GeestKracht (JOT-GK). De volledige rapportages voor beide routes zijn opgenomen als bijlage 1 (begeleide zelfevaluatie) en bijlage 2 (maatwerkevaluatie).

Hoofdstuk 4 beschrijft vervolgens de opbrengsten van de gestructureerde dialoogsessie. De drie thema's (samenwerken tussen GeestKracht-projecten en -partnerschappen; realiseren van effect en borging; en effect en impact realiseren voor jongvolwassenen) met bijbehorende kernbevindingen vloeiden voort uit het integreren van de bevindingen uit de twee evaluatieroutes, en de bespreking daarvan met het programmteam en de begeleidingscommissie van het evaluatieonderzoek.

Het rapport sluit af met hoofdstuk 5, waarin de opbrengsten van de tussenevaluatie worden besproken en een overkoepelende reflectie wordt gegeven. Er wordt ingegaan op wat er beter kan binnen het programma GeestKracht en het evaluatieonderzoek zelf. Op basis hiervan geven het Trimbos-instituut en Stichting Alexander een aantal adviezen aan het programma GeestKracht.

2 Samenvatting bevindingen begeleide zelfevaluatie

Om antwoord te geven op de tweede en derde overkoepelende evaluatievraag worden in dit hoofdstuk de belangrijkste kwantitatieve en kwalitatieve resultaten van de begeleide zelfevaluatie met de tien in 2022 afgeronde projecten op een rij gezet. De volledige rapportage van de opzet en resultaten van de begeleide zelfevaluatie is opgenomen als Bijlage 1.

2.1 In hoeverre worden de beoogde doelen behaald, en wat zijn hierbij succesfactoren, knelpunten en geleerde lessen? (tweede evaluatievraag)

Mate van doelrealisatie

De kwantitatieve analyse laat zien dat de mate waarin het de tien projecten aan het einde van de looptijd was gelukt om hun beoogde doelen te bereiken verschilt per doelniveau.

- Doelrealisatie was het verst gevorderd voor procesdoel 1⁴ en de twee participatiedoelen⁵. De doelrealisatiescores voor deze drie doelen impliceren dat bijna alle projecten (n=9) gedurende hun looptijd er grotendeels of volledig in slaagden om hun aanpak c.q. activiteit op de beoogde wijze te ontwikkelen of uit te voeren, en waarbij de beoogde doelgroep jongvolwassenen op de bedoelde wijze participeerde met de gewenste uitkomsten.
- Aan het einde van de looptijd van de projecten waren de beoogde effect- en borgingsdoelen⁶ in mindere mate behaald. De doelrealisatiescores wijzen erop dat de meeste projecten (n=8) aan het einde van de looptijd minimaal over de helft waren⁷ met het bereiken van minimaal drie van de vier doelen.
- De mate van doelrealisatie was het minst voor procesdoel 2⁸. De doelrealisatiescores voor dit doel geven aan dat de meeste projecten (n=8) er omstreeks halverwege de looptijd nog niet goed in waren geslaagd om passende samenwerking met andere GeestKracht-projecten of -partnerschappen te realiseren. Aan het einde van de looptijd was dit niet verbeterd.

Ten slotte vonden, uitgezonderd één vroegtijdig gestopt project, alle projecten het aan het einde van de looptijd enigszins of zeer waarschijnlijk dat hun project (ook na afronding) een bijdrage gaat leveren aan het realiseren van de twee impactdoelen⁹ op de langere termijn. Deze positieve verwachting hadden de projecten al halverwege hun looptijd.

4 Procesdoel 1: *de aanpak, activiteit, et cetera wordt op de beoogde wijze ontwikkeld of uitgevoerd.*

5 Participatiedoel 1: *de beoogde doelgroep jongvolwassenen participeert op de beoogde wijze.* Participatiedoel 2: *de participatie van de doelgroep leidt tot de gewenste uitkomst.*

6 Effectdoel 1: *het bereik van de aanpak, activiteit, et cetera is naar wens.* Effectdoel 2: *met de aanpak, activiteit, etc. worden de beoogde korte- of middellange-termijn effecten bereikt.* Borgingsdoelen 1 en 2: *de (effecten van de) aanpak, activiteit, et cetera wordt (worden) op de beoogde wijze geborgd.*

7 Doelrealisatiescore 6, op een schaal lopend van 0 (nog niet begonnen met het doel) tot 10 (het doel is volledig gerealiseerd).

8 Procesdoel 2: *er wordt passend samengewerkt met andere GeestKracht-projecten of -partnerschappen.*

9 Impactdoelen 1 en 2: *de aanpak, activiteit, et cetera draagt bij aan de beoogde lange-termijn effecten: betere uitkomsten voor de doelgroep jongvolwassenen, een betere toerusting van professionals, een passender aanpak en beleid, en meer begrip in de maatschappij.*

Succesfactoren, knelpunten en geleerde lessen in relatie tot doelrealisatie

Veruit de meeste succesfactoren, knelpunten en geleerde lessen die door de tien afgeronde projecten ten tijde van de eindevaluatie werden benoemd hadden betrekking op het realiseren van de procesdoelen.

- Bij de twee procesdoelen staat de uitvoering van het project (procesdoel 1) en passende samenwerking met andere GeestKracht-projecten of -partnerschappen (procesdoel 2) centraal. De genoemde succesfactoren, knelpunten en geleerde lessen hebben echter geen betrekking op procesdoel 2. Het lijkt erop dat samenwerking met andere GeestKracht-projecten of -partnerschappen voor de tien projecten minder relevant was voor het realiseren van de eigen doelen (d.w.z. de overige negen doelen).
- De meeste succesfactoren werden benoemd voor de doelen waarvoor de doelrealisatie het verst gevorderd was, namelijk procesdoel 1 en de twee participatiedoelen. De succesfactoren hadden het meeste betrekking op de aanpak zelf (gebruikte methoden en processen, elementen voor het bereiken van jongvolwassenen, vormgeving van de samenwerking met jongvolwassenen en professionals, benutten van de kennis van jongvolwassenen, aansluiten op behoeften en leefwereld van jongvolwassenen). Daarnaast hadden succesfactoren vaak betrekking op kenmerken van jongvolwassenen zelf (zoals hun kennis, houding en inzet) en op factoren met betrekking tot teams en netwerken (samenstelling van het team, investeren in en benutten van netwerken).
- Veruit de meeste knelpunten hadden te maken met de organisatie (beperkte tijd, organisatie van structurele borging, verloop van vrijwilligers en professionals, logistieke belemmeringen), de aanpak zelf (methoden en processen, aansluiten bij de behoeften van jongvolwassenen, wijze waarop jongvolwassenen werden bereikt) en de maatschappij (coronapandemie, wet- en regelgeving).
- De meeste geleerde lessen hadden betrekking op de aanpak zelf en op organisatorische randvoorwaarden. Naast lessen voor het realiseren van procesdoel 1, werden lessen het vaakst geleerd voor het behalen van de borgingsdoelen. Deze hadden relatief vaak betrekking op organisatorische randvoorwaarden en op teams en netwerken.

2.2 Welke (eventuele) bijstellingen zijn nodig in het programma GeestKracht en de verandertheorie? (derde evaluatievraag)

Het beeld dat tijdens de eindevaluatiegesprekken naar voren kwam wanneer werd gevraagd naar de ervaringen met het programma GeestKracht was in het algemeen positief. Hier en daar werden door deelnemers wel concrete verbeter suggesties naar voren gebracht. Al deze suggesties worden hieronder beschreven. De data geven echter geen inzicht in de redentatie achter deze suggesties. De suggesties kunnen als input worden meegenomen om de waarde ervan te wegen in een gestructureerde dialoog, het laatste onderdeel van deze tussenevaluatie. In deze dialoog worden de kernbevindingen van beide evaluatieroutes (de begeleide zelfevaluatie en de maatwerkevaluatie door het Jongvolwassenen OnderzoeksTeam) besproken en geduid met diverse betrokkenen bij de tien geëvalueerde projecten en het programma. Op basis van deze dialoogsessie zal het evaluatieteam aanbevelingen formuleren voor de doorontwikkeling en tussentijdse bijstellingen van (onderdelen binnen) het programma GeestKracht teneinde de impact van het programma te vergroten.

Concrete verbeter suggesties voor de samenwerking met het programmateam GeestKracht

- Meer tijdige en intense dialoog wanneer wordt overwogen financiering te stoppen, inclusief bemiddeling richting en terugkoppeling over besluitvorming programmacommissie.
- Een meer faciliterende rol spelen in de samenwerking tussen projecten en/of partnerschappen.
- Andere vormen van evaluatie van de voortgang naast de (tussen)rapportages, zoals een werkbezoek van FNO GeestKracht aan het project.
- Meer aandacht voor de lange termijn door ondersteuning te bieden bij de implementatie van ontwikkelde producten en mogelijkheid te bieden voor het aanvragen van een vervolgsubsidie voor implementatie.

Concrete verbeter suggestie voor Team GeestKracht

- Aan het begin van de call duidelijker de wensen en mogelijkheden van het Team GeestKracht aan de projecten presenteren (en niet alleen aangeven 'maak er vooral gebruik van').

Concrete verbeter suggesties voor de samenwerking met andere projecten en partnerschappen

Dit onderdeel van het GeestKracht programma is eveneens aan de orde geweest bij het bepalen van de doelrealisatie, namelijk bij procesdoel 2¹⁰. De doelrealisatiescore van dit doel bleek achter te blijven ten opzichte van de scores op de andere doelen. Daarnaast werden er voor dit doel door de tien projecten geen succesfactoren, knelpunten of geleerde lessen genoemd tijdens de eindevaluatiegesprekken. Wel bleek uit de gesprekken dat de samenwerking met andere GeestKracht-projecten of partnerschappen wisselend werd ervaren. De volgende verbeter suggesties werden gegeven tijdens de gesprekken:

- Meer aandacht voor interactie tussen projectleiders.
- Werkvormen inzetten tijdens bijeenkomsten tussen projectleiders waarmee feedback kan worden opgehaald.
- Een symposium met borrel organiseren na afloop van de projecten.
- Meer leersessies organiseren.
- Een digitaal platform om in contact te blijven met andere projecten.

Concrete verbeter suggesties voor de verandertheorie

Uit de eindevaluatie gesprekken kwam naar voren dat projecten gedurende de looptijd eigenlijk niet of nauwelijks gebruik maakten van de verandertheorie. De concrete verbeter suggesties waren de volgende:

- De verandertheorie beeldend maken zodat de inhoud gemakkelijker onthouden wordt.
- Meer aandacht voor de rol van ouders omdat zij een belangrijke rol spelen in het bereiken van jongvolwassenen.
- Een gesprek over de verandertheorie voeren met de projecten en partnerschappen, zoals in de projectleiderssessies.

---

10 Procesdoel 2: er wordt passend samengewerkt met andere GeestKracht-projecten of -partnerschappen.

3 Samenvatting bevindingen maatwerkevaluatie

Om antwoord te geven op de tweede en derde overkoepelende evaluatievraag worden in dit hoofdstuk de perspectieven van het Jongvolwassenen OnderzoeksTeam (JOT) op de belangrijkste kwalitatieve resultaten van de maatwerkevaluatie van vier van de tien in 2022 afgeronde projecten nog eens op een rij gezet. De volledige rapportage van de opzet en resultaten van de maatwerkevaluatie is opgenomen als Bijlage 2¹¹.

3.1 In hoeverre worden de beoogde doelen behaald, en wat zijn hierbij succesfactoren, knelpunten en geleerde lessen? (tweede evaluatievraag)

Tijdens de interviews werden door jongvolwassen respondenten in vier projecten concrete succesfactoren, knelpunten en geleerde lessen naar voren gebracht ten aanzien van participatie van jongvolwassenen. Het JOT heeft op deze resultaten gereflecteerd, en hun duiding in eigen woorden kernachtig samengevat, met een focus op succesfactoren:

Motivaties, verwachtingen en rollen om te participeren

- Jongvolwassenen komen vaak via via bij de projecten terecht, en lijken goed geïnformeerd over het project waar ze meedoen.
- Jongvolwassenen zijn gemotiveerd om te (blijven) participeren omdat ze: het leuk en waardevol vinden om hun mening te geven, zich verder kunnen ontwikkelen, iets voor andere jongvolwassenen kunnen doen wat ze zelf gemist hebben, en een rol in het project kunnen kiezen die bij ze past.

Beleving en kwaliteit van betrokkenheid bij project

Jongvolwassenen voelen zich betrokken bij hun project, het projectteam en andere jongvolwassen vrijwilligers. Dit gebeurt omdat er sprake is van regelmatige onderlinge contacten en relaties die op een slimme manier zijn georganiseerd, zoals via:

- evaluaties tussen projectmedewerkers en jongvolwassen vrijwilligers na afloop van een activiteit;
- ontmoetingen en social meetings voor jongvolwassen vrijwilligers en leden van het projectteam;
- toegankelijkheid en bereikbaarheid van het projectteam en een vertrouwenspersoon;
- persoonlijk maatwerk in overleg met jongvolwassen vrijwilligers over hun behoeften in het project, ook over de wijze en mate van contact die zij al dan niet wensen.

---

11 In hoofdstuk 7 van de rapportage in deze bijlage wordt nader gereflecteerd op de beperkingen van de maatwerkevaluatie.

Aansluiting, samenwerking, en feedback

Leden van projectteams slagen er goed in om aan te sluiten bij en samen te werken met jongvolwassenen vrijwilligers. Belangrijke succesfactoren voor hun onderlinge aansluiting en samenwerking zijn:

- de ervaring dat ze aan een gezamenlijk doel ("missie") werken;
- nauw en regelmatig onderling contact waarin jongvolwassenen ervaren dat ze als gelijkwaardig worden gezien;
- er is een vast aanspreekpunt voor vragen en klachten, waarbij leden van projectteams benaderbaar zijn en goed luisteren;
- er is wederkerigheid in feedback geven en ontvangen, waarbij projectleiders openstaan voor kritische geluiden.

Resultaten en impact¹² van en voor jongvolwassenen

- Jongvolwassenen zijn in drie van de vier projecten erg positief over de opbrengsten en impact van hun projecten. De aanpak van deze projecten werkt duidelijk zoals bedoeld: meedoen in deze projecten geeft veel voldoening, zowel voor jongvolwassenen op wie de aanpak is gericht als voor jongvolwassenen vrijwilligers die actief zijn in de organisatie en uitvoering van activiteiten.
- Het doet jongvolwassenen vrijwilligers goed om terug te horen van jongvolwassen deelnemers aan hun activiteiten hoe zij het hebben ervaren, en motiveert ze om betrokken en actief te blijven.
- Voor jongvolwassenen deelnemers aan activiteiten die door jongvolwassenen vrijwilligers worden georganiseerd, biedt het veiligheid om hun ervaringen te delen.

3.2 Welke (eventuele) bijstellingen zijn nodig in het programma GeestKracht en de verandertheorie? (derde evaluatievraag)

Tijdens de interviews werden door jongvolwassen respondenten concrete verbeteropmerkingen naar voren gebracht ten aanzien van de verschillende onderdelen van hun projecten. Het JOT heeft ook op deze verbeteropmerkingen gereflecteerd. Het JOT merkte op dat respondenten vooral positief zijn over hun projecten, en adviseert daarom, in aanvulling op verbeterpunten de succesfactoren vast te houden en/of te benutten bij andere GeestKracht projecten. Naast dit meer algemene advies, vat het JOT de verbeteropmerkingen van de respondenten als volgt samen:

Concrete suggesties voor het motiveren en activeren van jongvolwassenen

Het JOT suggereert om gebruik te maken van de hierboven (zie 3.1) genoemde motieven en verwachtingen van jongvolwassenen om te participeren: het leuk en waardevol vinden om hun mening te geven, zich verder kunnen ontwikkelen, iets voor andere jongvolwassenen te kunnen doen wat ze zelf gemist hebben, en een rol in het project te kunnen kiezen die bij individuele jongvolwassenen past. Om hiervan gebruik te maken is volgens het JOT actieve communicatie vanuit het project nodig, zoals door: mond op mond reclame, social media kanalen die jongvolwassenen veel gebruiken, achterban/netwerk van de mensen die nu al bij het project betrokken zijn, samenwerking met andere (lokale) organisaties.

---

¹² Respondenten lijken in hun woordgebruik 'impact' niet te gebruiken om de doorwerking van de resultaten van hun projecten op langere termijn te beschrijven, maar om de waarde van deze opbrengsten voor henzelf en andere jongvolwassenen te benadrukken.

Concrete suggesties voor het stimuleren van blijvende betrokkenheid

Maak gebruik van wat er al werkt, voor zover je dat nog niet doet:

- zorg ervoor dat jongvolwassenen met hun tweeën zijn wanneer ze een activiteit uitvoeren, en dat ze na afloop altijd met een professional van het project kunnen napraten: dit moet ingebouwd zijn in de aanpak;
- stimuleer onderling contact (met professionals en andere jongvolwassenen), en organiseer ontmoeting (social meetings) om contact te blijven houden;
- onderhoud zelf als professional (projectmedewerker) actief en regelmatig contacten met de jongvolwassenen in je project: luister goed en neem de jongvolwassenen serieus;
- blijf persoonlijk afstemmen met de jongvolwassene en biedt maatwerk: waar heeft de vrijwilliger zelf behoefte aan, ook als het gaat om contact met jou;
- zorg ervoor dat er een vertrouwenspersoon is die makkelijk te bereiken is; en dat jongvolwassenen weten dat er een vertrouwenspersoon is;
- biedt cursussen aan waar jongvolwassenen behoefte aan hebben.

Concrete suggesties voor aansluiting, samenwerking, en feedback

Het JOT doet geen concrete verbetersuggesties voor de aansluiting, samenwerking, en feedback met jongvolwassenen in de projecten. Het JOT merkt op dat de respondenten overwegend positief zijn over aanpak en opbrengsten van hun participatie in dit resultaatgebied. Het is daarom mogelijk dat kritischere stemmen van jongvolwassenen in deze projecten in deze maatwerkevaluatie niet zijn gehoord. Uiteindelijk zijn 11 jongvolwassenen uit 4 van de 10 afgeronde projecten geïnterviewd, waardoor de onderzoeksresultaten niet generaliseerbaar zijn voor de overige projecten. Voor die projecten waaruit geen jongvolwassenen hebben deelgenomen, is het niet mogelijk uitspraken te doen of dan wel in hoeverre de evaluatieresultaten relevant zijn. Hiervoor zou volgens het JOT met alle jongvolwassenen, die hebben geparticipeerd in deze projecten, gesproken moeten worden; ook in de vier projecten die in deze maatwerkevaluatie zijn vertegenwoordigd.

Concrete suggesties voor resultaten en impact

Er is volgens het JOT, op basis van de onderzoeksresultaten, genoeg reden voor projecten om door te gaan met de sterke basis die ze al hebben gelegd voor participatie van jongvolwassenen en de resultaten die ze hebben bereikt. Door de volgende concrete verbeterpunten van jongvolwassenen serieus te nemen, is de kans groot dat de aanpakken meer kunnen betekenen voor kwetsbare jongvolwassenen:

- verbeter de structuur en opbouw van gastlessen;
- geef aandacht aan doorverwijzing van jongvolwassenen met heftige problemen naar professionele hulp;
- investeer in het benaderen en bereiken van meer kinderen, jongeren en jongvolwassenen op meer plekken door aandacht te geven aan diversiteit van de doelgroep (meer kinderen), de vrijwilligersgroep (meer mannelijke en praktisch opgeleide vrijwilligers) en de aanpak (meer focus op preventie).

4 Kernbevindingen in dialoog

Om invulling te geven aan de gestructureerde dialoogsessie zijn de belangrijkste bevindingen van beide evaluatieroutes voor de tien afgeronde projecten bij elkaar gebracht om op zoek te gaan naar samenhangen en overkoepelende inzichten. De bevindingen zijn vervolgens besproken met het programmateam en de begeleidingscommissie van het evaluatieonderzoek. Hieruit zijn drie overkoepelende thema's naar voren gekomen voor verdere verdieping in de gestructureerde dialoogsessie:

1. samenwerken tussen GeestKracht-projecten en -partnerschappen;
2. realiseren van effect en borging; en
3. effect en impact realiseren voor jongvolwassenen.

Het evaluatieteam heeft vervolgens de kernbevindingen voor deze thema's uit beide evaluatieroutes integraal en beknopt beschreven en hierbij verdiepende vragen geformuleerd om te bespreken en te duiden met de deelnemers aan de dialoogsessie.

In dit hoofdstuk worden voor elk van de drie geselecteerde thema's eerst de kernbevindingen en verdiepende vragen beschreven, waarna verslag wordt gedaan van de opbrengsten van de bespreking en duiding daarvan in de dialoogsessie.

4.1 Thema: Samenwerken tussen GeestKracht-projecten en -partnerschappen

Kernbevindingen samengevat

- De meeste projecten hadden halverwege nog weinig passende samenwerking bereikt met andere GeestKracht-projecten of -partnerschappen. Dit was niet verbeterd aan het einde van de looptijd. De belangrijkste reden was dat de projecten weinig mogelijkheden zagen voor samenwerking. Bijvoorbeeld omdat:
  - andere projecten aan een andere aanpak werkten;
  - op een andere manier werkten; of
  - voor een andere doelgroep werkten.
- De projecten vonden de samenwerking met andere GeestKracht-projecten of -partnerschappen minder belangrijk dan de overige doelen voor hun project.
- De projecten wegen in het algemeen de meerwaarde van samenwerking met andere GeestKracht-projecten en -partnerschappen af aan het belang voor het eigen project. GeestKracht streeft er echter naar dat de projecten vanuit een gemeenschappelijke ambitie samenwerken aan de verandering die GeestKracht wil bereiken en waar nodig het gezamenlijke belang voor het eigenbelang laten gaan. Het gaat om de bijdrage die een project levert aan de hogere doelen van het programma GeestKracht. Deze hogere doelen zijn vastgelegd in de verandertheorie van GeestKracht:
  - jongvolwassenen zijn steeds veerkrachtiger;
  - professionals hebben steeds meer kennis of vaardigheden om met psychische problematiek of psychiatrische aandoeningen om te gaan;
  - de aanpak van of het beleid voor psychische problematiek of psychiatrische aandoeningen wordt steeds passender; en
  - er is steeds meer begrip of ruimte voor psychische kwetsbaarheid in de maatschappij.

Hoofdvragen voor de dialoogsessie

1. Wat hebben de projecten bijgedragen aan deze hogere doelen van het programma GeestKracht?
2. (Hoe) had onderlinge samenwerking de bijdrage van de projecten aan de hogere doelen kunnen vergroten? Wat is hiervoor nodig?
3. Wat is er nog meer nodig voor het bereiken van de hogere doelen van het programma GeestKracht?

Opbrengsten dialoogsessie

Verschillende gradaties in mate van samenwerken tussen projecten en partnerschappen

Bij de dialoog over samenwerken tussen projecten en partnerschappen is geconstateerd dat samenwerken in verschillende gradaties van intensiteit kan plaatsvinden. Gaat het bijvoorbeeld om het uitwisselen van kennis, om elkaar te inspireren, of om echt gezamenlijk richting en uitvoering geven aan bepaalde taken? Welke mate van samenwerking 'goed' is, hangt af van wat er voor het behalen van doelstellingen nodig is: de ene intensiteit van samenwerking is niet per sé beter dan de andere intensiteit.

Verschillende doelen voor samenwerking tussen projecten en partnerschappen

De samenwerking tussen projecten en partnerschappen in het programma GeestKracht kunnen doelen op twee verschillende niveaus dienen:

- samenwerking is gericht op meerwaarde voor de betrokken projecten en partnerschappen zélf; en
- samenwerking is gericht op meerwaarde voor het programma GeestKracht in zijn totaliteit.

In het eerste geval gaan projecten en partnerschappen op zoek naar raakvlakken die zij met elkaar hebben en wegen zij de investering op samenwerking af aan de meerwaarde die samenwerking kan hebben voor de eigen projectdoelen. De behoefte aan samenwerking en de ervaren meerwaarde zijn daarbij organisatie- en/of persoonsafhankelijk. In het tweede geval is de aanname dat door samenwerking tussen de projecten en partnerschappen een synergistisch effect kan worden bereikt voor de programmadoelen in de maatschappij: het geheel is meer dan de som der delen. Maar hoe dit eruit kan zien is veel deelnemers niet duidelijk. In alle gevallen geldt: samenwerking moet een middel zijn om doelen te bereiken, maar is geen doel op zichzelf.

Verschillende doelen voor samenwerking hebben verschillende 'eigenaren'

Projectleiders zijn verantwoordelijk voor het behalen van hun projectdoelen. Deze projectdoelen zijn voor hen leidend bij het aangaan van samenwerking met ander projecten en partnerschappen. Daarbij zijn projectleiders inherent onderdeel van de organisatie waarin zij werken, met weer eigen organisatiedoelen. Het programmateam GeestKracht is verantwoordelijk voor het behalen van de programmadoelen. Daarbij stuurt het programmateam via calls en financiering op een goede verdeling van projecten en partnerschappen, en wel zó dat alle programmadoelen in voldoende mate worden geadresseerd. Zowel de projectdoelen als de programmadoelen zijn geformuleerd in termen van de 'hogere doelen' van de Verandertheorie van GeestKracht. De vraag is of programmateam GeestKracht al bij de toekenning rekening houdt met de mate waarin projecten (kunnen) bijdragen aan synergie.

Sturen op samenwerking is niet hetzelfde als sturen op samenhang en synergie

Voor synergie is het leggen van relaties en het aanbrengen van samenhang nodig (het cement tussen de afzonderlijke delen). Dit wil het programmateam bereiken door het stimuleren en faciliteren van samenwerking tussen de projecten en partnerschappen. Dan is het echter wél cruciaal dat het voor alle betrokkenen duidelijk is dat deze samenwerking (ook) gericht is op onderlinge synergie ten behoeve van het totaal van het programma. Tijdens de dialoogsessie kwam naar voor dat de verwachtingen hierover niet bij de projectleiders zijn geland.

Sturen op synergie tussen projecten is in ontwikkeling

De deelnemers constateren dat het programmateam gedurende het programmaverloop duidelijk geleerd heeft om beter te sturen op de synergie tussen de projecten. Vanaf de vierde call is de aanpak en energie al anders dan in de eerste drie calls. Relevante veranderingen hierin zijn dat de calls sinds de vierde call thematisch zijn ingericht, waardoor er meer inhoudelijke raakvlakken zijn tussen de projecten. Daarnaast investeert het programmateam vanaf de start van de projecten in het faciliteren van gezamenlijk leren op geleide van de raakvlakken die zij hebben, zoals ten aanzien van thema (domeinoverstijgend samenwerken) als doelgroep (migranten).

Strategieën voor (meer) samenwerking en synergie

In antwoord op de vragen wat er nodig is voor meer samenwerking tussen de projecten en partnerschappen en wat er nog meer nodig is voor de hogere doelen van het programma Geest-Kracht, hebben de deelnemers allerlei suggesties en opmerkingen ingebracht. Deze zijn in Tabel 4.1 geordend als potentiële bouwstenen voor strategieën voor samenwerking ten behoeve van projectdoelen en programmadoelen. Deze tabel is niet volledig, maar biedt vooral een denk-kader voor het programmateam, te benutten voor de verdere richting en inrichting van en communicatie over samenwerking binnen het programma GeestKracht. Een aantal suggesties en opmerkingen is niet nader toegelicht, maar zijn op de tafelkleden geschreven zonder verder toelichting. Hierdoor is van sommige suggesties en opmerkingen niet helemaal helder wat er precies mee wordt bedoeld.

Tabel 4.1 Strategieën voor samenwerking tussen projecten en partnerschappen.

	Samenwerking voor projectdoelen	Samenwerking voor programmadoelen
Eigenaar	Projecten en partnerschappen	Programmateam GeestKracht FNO
Waarom	Vergroten impact project: <ul style="list-style-type: none"> • Bereik en effectiviteit • Borging 	Vergroten impact programma: <ul style="list-style-type: none"> • Langdurig beïnvloeden • Beweging in gang zetten
Hoe	<ul style="list-style-type: none"> • Raakvlakken ontdekken • Faciliteren en inspireren projecten • Goede balans in 'brengen en halen' (kennis, financiën, netwerken, impact) 	<ul style="list-style-type: none"> • Heldere visie en communicatie over verwachtingen voor het geheel en ieders bijdrage daarin • Systeemdenken • Samenhang aanbrengen • Familiegevoel: relaties vormen en elkaar steunen • Gedeelde knelpunten bij projecten en partnerschappen identificeren (zoals borging en belangenbehartiging) en deze zelf organiseren/overpakken/dienstverleners • Goede balans in 'brengen en halen' (kennis, financiën, netwerken, impact) • Oog hebben voor het feit dat de projectsubsidie vaak maar een klein en kortdurend deel uitmaakt van de gehele financiering van organisaties. De projectsubsidies van GeestKracht vallen in een ecosysteem dat al bestaat, en zal blijven bestaan ook na afronding
Wat	<ul style="list-style-type: none"> • Deelnemen aan ontmoetingen en leersessies • Ruimte voor gesprekken met elkaar • Maatwerk naar projecten toe op basis van leervragen • 'Oplossingen' delen • Tijd om te starten en samenwerking te zoeken • Onthaasten 	<ul style="list-style-type: none"> • Eén gezamenlijk (overkoepelend) project opzetten, gecoördineerd door GeestKracht, waarin alle projecten en partnerschappen samenwerken aan een gezamenlijke ambitie die de individuele projecten alleen niet kunnen realiseren, zoals gedragsverandering of beleidsverandering, en dat kan groeien door gefaseerde toetreding van meer projecten. • Successen én 'faaltjes' meer delen • Opbrengsten breed delen • Goede afspraken over samenwerking maken voor iedereen, zodat verwachtingen helder zijn • Faciliteren en inspireren • (Informeel) ontmoetingen

4.2 Thema: Realiseren van effect en borging

Kernbevindingen samengevat

- Aan het einde van de looptijd waren de meeste projecten over de helft met het bereiken van de borgingsdoelen. Twee van de tien projecten waren eerder gestopt en hadden nauwelijks voortgang op de borgingsdoelen geboekt. Twee andere projecten hadden hun doel voor borging binnen de eigen organisatie (context) helemaal bereikt. Er zit meer variatie in de mate waarin projecten in staat waren de aanpak buiten de eigen organisatie (context) te borgen dan daarbinnen.
- Een brede vertegenwoordiging vanuit de organisatie in het projectteam bleek een belangrijke succesfactor voor een goede interne borging. Dit leidde tot gedeeld eigenaarschap en een goede aansluiting op behoeften en bestaande werkprocessen. Knelpunten waren vooral organisatorisch van aard en hadden betrekking op het ontbreken van afspraken over eigenaarschap of van structurele financiering voor uitvoering, beheer en onderhoud na afloop van de subsidie. Geleerde lessen lieten dan ook vooral zien dat in het projectplan expliciet een fase voor borging had moeten worden opgenomen, voorzien van een concrete strategie en voldoende tijd en financiën.
- Jongvolwassenen hebben in drie projecten een langdurende en continue rol in het project. In het begin bij het ontwerp van de aanpak, activiteiten of producten, later in de uitvoering. In twee projecten worden activiteiten door jonge vrijwilligers voortgezet, en draagt dit bij aan de ervaring gesteund te worden door een gemeenschap van gelijken en gelijkgestemden.

Hoofdvragen voor de dialoogsessie

1. Wat is er nodig zodat het projecten (en partnerschappen) beter lukt om hun aanpak *binnen de eigen organisatie (context)* duurzaam te borgen?
2. Wat is er nodig zodat het projecten (en partnerschappen) beter lukt om hun aanpak *buiten de organisatie (context)* duurzaam te borgen?

Opbrengsten dialoogsessie

Uitleg van betekenis "Duurzaam Borgen"

"Duurzaam Borgen" is een concept dat om uitleg vraagt. Het gaat hierbij om drie elementen:

- wat geborgd wordt: de aanpak van het GeestKracht project;
- waar en hoe geborgd wordt: de aanpak en uitvoering van de aanpak wordt geïntegreerd in interne en externe organisaties;
- wat het resultaat is van borging: continuïteit (van betrokkenheid, uitvoering, financiering), blijvende impact in betrokken organisaties en in de samenleving, en blijvende zichtbaarheid binnen en buiten de (project)organisatie van aanpak, resultaten en impact.

Interne en externe borging: wederzijdse invloeden en afhankelijkheid

Continuïteit van interne en externe betrokkenheid, uitvoering, financiering, impact en zichtbaarheid zijn niet alleen het resultaat van borging, maar ook de bewijslast – zichtbare resultaten die aantonen dat de aanpak werkt en gewenste resultaten oplevert – die nodig is om succesvol te

borgen. Borging van de aanpak moet daarom gelijktijdig plaatsvinden binnen de organisatie en buiten de (project)organisatie, met projectpartners. Borging binnen en buiten staan niet los van elkaar, maar hangen nauw samen: succes van borging binnen de organisatie heeft invloed op de borging buiten de organisatie, en omgekeerd:

- continuïteit van betrokkenheid, ook van jongvolwassenen, binnen de eigen (project)organisatie is nodig voor resultaat en impact buiten de eigen organisatie;
- deze resultaten en impact zijn de bewijslast voor andere organisaties om hun betrokkenheid te continueren, in de vorm van hun bereidheid om uitvoering van de aanpak mogelijk te maken, inclusief het financieren van de uitvoering;
- deze financiering is vervolgens nodig om de uitvoering en betrokkenheid in de eigen organisatie voort te zetten.

Hierbij is de vraag voor projectteams vooral hoe de ontwikkelde aanpak van het project extern geborgd kan worden: op welke manieren kun je dat aanpakken, en wat zijn voor de specifieke aanpak en beoogde 'landingsorganisaties' de meest passende strategieën en werkwijzen voor borging(sprocessen)?

Landingsorganisaties zijn letterlijk de organisaties waar je de uitvoering van de aanpak uiteindelijk op continue basis wilt laten landen. Dat kunnen verschillende soorten organisaties zijn waarmee al dan niet een commerciële of financiële samenwerking mogelijk of nodig is.

- Landingsorganisaties die de uitvoering van de aanpak financieren, zoals: gemeenten, instanties en instellingen in het sociaal domein, ministeries (VWS)
- Landingsorganisaties die de uitvoering van de aanpak niet financieren maar uitvoeren, zoals: scholen en jeugdhulpinstellingen.

Cyclische uitvoering: uitgangspunten voor uitvoeringsproces van borging

Borging is veelal niet het resultaat van een lineair of gefaseerd, en daarmee, onveranderlijk stappenplan. Het is eerder een cyclisch uitvoerings- en ontwikkelingsproces waarin met een strategie voor borging wordt geëxperimenteerd, en op basis van resultaten de uitvoering van borging al lerend wordt aangepast. Voor ontwerp en uitvoering van een cyclische borging van GeestKracht projecten is een aantal voorwaarden geïdentificeerd:

- maak de specifieke verwachtingen over het proces en uitkomst van borging aan het begin helder voor betrokkenen, en specifiek voor organisaties die een GeestKracht project willen of gaan uitvoeren;
- neem de borging op als vast onderdeel van de projectstrategie, en daarmee ook in het projectcontract;
- maak de borging een onderwerp van monitoring, evaluatie en discussie tijdens het gehele uitvoeringsproces;
- een effectieve borging van de aanpakken die in projecten worden ontwikkeld, vraagt om een intensievere samenwerking tussen FNO GeestKracht en de projecten. Dat werkt beter met minder projecten;
- borgen moet geleerd worden tijdens de uitvoering van het project. Dit vraagt:
  - begeleiding van FNO GeestKracht bij het vinden van passende modellen voor borging;
  - een continu proces van leren van het borgingsproces en aanpassen waar nodig; en
  - leren wat een passende timing is om over te gaan van interne borging naar externe borging: daar moet je risico's in durven nemen, en dus durven te falen. Dit is nodig om te leren hoe je de aanpak van de borging kunt verbeteren. Dit heeft de voorkeur boven het wachten op het 'perfecte moment' – vaak aan het eind van het project – om risico's te vermijden.

Gelijktijdige focus op visie en flexibel handelen: voorwaarden voor borgingsproces

Flexibiliteit van handelen blijkt een belangrijk kenmerk van de manier waarop (vernieuwende) GeestKracht projecten moeten borgen. Hoe blijven projecten en het GeestKracht programma flexibel? Hiervoor is minstens het volgende nodig:

- focus blijven houden op de achterliggende visie van de aanpak, op het belang van de aanpak voor de eigen organisatie en de landingsorganisaties, en op het belang van borging als wezenlijk onderdeel van de aanpak;
- tijd en ruimte om te borgen, en hierbij nadrukkelijk om de juiste relaties op te zoeken, aan te gaan en te onderhouden met degenen die je nodig hebt om te kunnen borgen. Het gaat hierbij zowel om relaties binnen de projectorganisatie (andere organisatieonderdelen, medewerkers, vrijwilligers) als bij 'landingsorganisaties'. Dit betekent ook dat er concrete personeelsuren (fte's) beschikbaar gereserveerd moeten zijn voor borging;
- accepteren dat succesvol borgen vraagt om oefenen en aanpassen, en dat vervolgens ook te blijven doen. Hierbij is het nodig om aandacht te hebben voor (1) de risico's die vernieuwing en verandering – door inzet van de aanpak – met zich meebrengen om te bepalen hoe je met deze risico's kunt omgaan; (2) eigenaarschap: hoe doe je dit, en wie is duurzaam verantwoordelijk voor interne én externe borging;
- doen, experimenteren, ervaring opdoen en de geleerde lessen met borging toepassen in de praktijk gaan vooraf aan het opnemen van de aanpak en de borging van de aanpak in (organisatie)beleid. Borging in beleid van de aanpak bij zowel de eigen organisatie als bij landingsorganisaties is van belang: richt je eerst op landingsorganisaties die de achterliggende visie van de aanpak delen en het belang van de aanpak en de borging van de aanpak zien;
- deze strategie kan aangeduid worden als 'de weg van de minste weerstand'. De 'weg van de minste weerstand' in het proces van borgen is echter niet helemaal zonder weerstanden omdat belangen van betrokkenen intern en extern uit elkaar kunnen lopen. Weerstanden zijn onvermijdelijk bij vernieuwingen en veranderingen, vooral waar dat van de stakeholders vraagt om hun (gebruikelijke) benadering of aanpak te veranderen, en hiervoor iets op te geven. Het is daarom belangrijk om bij implementatie en borging van de aanpak van GeestKracht projecten een *reality check* te doen: inzicht krijgen in wensen, doelen, de behoeften aan veiligheid en weerstanden bij verschillende interne en externe stakeholders, inclusief de direct betrokken medewerkers en jongvolwassenen die participeren in de aanpak. Hierbij kunnen tools en werkmodellen ondersteunend zijn voor de inzet op borging, zoals: een krachtenveldanalyse of stakeholderanalyse, en een 'weerstandsmeter' of een handig model met weerstandscenario's (werkzame elementen en acties om met concrete en specifieke soorten weerstanden om te gaan). Onderdeel van deze analyses is het beantwoorden van vragen zoals: in hoeverre past de (uitvoering van) de aanpak in reeds bestaande werkstructuren en werkprocessen (intern en extern)? Wat is nieuw en vraagt aanpassing van deze werkstructuren en werkprocessen? Wie is nieuw en wat hebben nieuwkomers (intern en extern) nodig om betrokken te raken en te blijven? Het gebruik van dit soort tools in het vinden van een werkzame en werkbaar routes ('weg van de minste weerstand') naar borging gaat gepaard met een waarschuwing: het gebruik hiervan mag er niet toe leiden dat er ingeleverd wordt op principiële uitgangspunten of de achterliggende visie van de aanpak: geen 'u vraagt, wij draaien'. Ook daarom is het aangaan, opbouwen en onderhouden van interne en externe relaties vanaf de start essentieel voor het leren en slagen van borging;

- na borging, of een zekere mate van borging, is de borging niet 'af' of 'klaar': blijf hier aandacht aan geven. Borgen is niet alleen een technische vaardigheid, maar ook een relationele vaardigheid. Borgen betekent naast continuïteit van inzet van een GeestKracht aanpak ook continuïteit in relaties met stakeholders, zowel binnen de eigen organisatie als bij landingsorganisaties.

Wat is minimaal nodig? Samenvatting van inzichten, leerpunten en veelbelovende acties

- Maak helder wat je begrijpt en verwacht van 'duurzaam' in 'duurzaam borgen'.
- Organiseer goede en nauwe samenwerking en interacties tussen financiers en projecten, ook nadrukkelijk bij en voor het plannen, uitvoeren en leren van borging.
- Borgen moet je plannen en leren, vanaf de start van het project. Borgen is een werkwoord en een project op zichzelf: een continu cyclisch (niet: gefaseerd) proces van uitvoeren, leren, aanpassen, implementeren en doorontwikkelen. Organiseer daarom ruimte om te kunnen experimenteren met borging.
- Communiceer vanuit GeestKracht naar projectaanvragers, in het aanvraagformulier, specifiek over borging als een leerproces tijdens het project.
- Organiseer nadrukkelijk tijd, continuïteit en financiering voor borging.
- De 'weg van de minste weerstand' kent ook blinde vlekken: die moeten daarom niet genegeerd worden of uit de weg worden gegaan.
- Ontwikkel voor GeestKracht een 'weerstandsmeter': een overzicht met weerstanden die je bij borging tegen kunt komen en strategieën om hiermee om te gaan¹³.
- Relaties zijn essentieel voor borging: dit vereist investering in langdurige betrokkenheid. Zorg er hierbij voor dat je voor de borging niet afhankelijk bent van 1 medewerker, manager, directeur.
- Blijf ook na borging aandacht geven aan verdere borging, intern en extern: niet in de vorm van een project, maar wel met tijd, ruimte en (dus) financiering. Reserveer hierbij ook bijtijds financiën voor externe partners die een rol gaan spelen in de borging.
- Financier geen projecten, maar vooral activiteiten om borging van mooie bestaande producten en ambities te realiseren.
- Maak gebruik van bestaande werkstructuren en –processen om de aanpak te borgen.

---

¹³ Een voorbeeld van een dergelijk overzicht, met weerstanden en weerstand verlagende acties, is te vinden pp. 14-16 van de [Handleiding Cliëntinspectie Jeugdhulp](#)©

4.3 Thema: Effect en impact realiseren voor jongvolwassenen

Kernbevindingen samengevat

- Het is projecten grotendeels of volledig gelukt om een aanpak te ontwikkelen die aansluit bij de wensen en behoeften van de doelgroep jongvolwassenen waarop ze zich richten. Dit heeft ermee te maken dat het projecten goed lukte om jongvolwassenen uit de doelgroep te laten participeren in de ontwikkeling van de aanpak. De kennis en ervaring van de jongvolwassenen, hun enthousiasme en inzet waren hierbij voorbeelden van succesfactoren.
- Voor de jongvolwassenen die participeerden in de ontwikkeling van een aanpak, of een rol hadden in de uitvoering daarvan in de praktijk, bracht dit positieve effecten en persoonlijke voldoening met zich mee. Voorbeelden waren: zelfkennis, verbinding met andere jongvolwassenen en professionals (zoals projectmedewerkers, docenten, hulpverleners), en groeiend (zelf)vertrouwen om zich te uiten en te praten over hun kwetsbaarheden.
- Tijdens hun looptijd slaagden projecten er wisselend in om de doelgroepen jongvolwassenen te bereiken wanneer hun aanpak in de praktijk werd toegepast. Daarnaast lukte het de meeste projecten maar ten dele om tijdens de looptijd met hun aanpak de beoogde effecten op kortere termijn voor deelnemende jongvolwassenen te realiseren. Hierbij speelden onder andere organisatorische knelpunten (beperkte tijd in dagelijkse werkpraktijk, verloop van vrijwilligers en professionals) en maatschappelijke knelpunten (sluiting van locaties vanwege de coronapandemie) een rol. Desondanks verwachten bijna alle projecten dat hun aanpak op de langere termijn zal bijgedragen aan het realiseren van impact voor de doelgroep jongvolwassenen.

Hoofdvragen voor de dialoogsessie

1. Wat is er nodig zodat het projecten (en partnerschappen) beter lukt om met hun aanpak de gewenste doelgroepen jongvolwassenen te bereiken?
2. Wat is er nodig zodat het projecten (en partnerschappen) beter lukt om met hun aanpak voor jongvolwassenen de gewenste verandering te realiseren? Op kortere en op langere termijn?

Opbrengsten dialoogsessie

Een combinatie van participatie van jongvolwassenen en goed projectmanagement is een voorwaarde voor het realiseren van effect en impact

Tijdens de dialoog over wat er nodig is om met een ontwikkelde aanpak de gewenste doelgroep jongvolwassenen beter te bereiken en de gewenste verandering voor de doelgroep beter te realiseren, wordt gewezen op het belang van de combinatie van participatie van jongvolwassenen en goed projectmanagement. Vooral de jongvolwassenen zelf moeten bepalen hoe een aanpak eruit ziet en hoe deze wordt uitgevoerd. Zij weten namelijk het beste wat er aan de hand is en wat er nodig is, en wat het beste aansluit bij hun behoeften en leefwereld. Door participatie van jongvolwassenen centraal te stellen bij de ontwikkeling van een aanpak, wordt bij hen mede-eigenaarschap en draagvlak gecreëerd. Tegelijkertijd geven de deelnemers aan de dialoogsessie aan dat een project ook goed moet worden gemanaged en georganiseerd om met

een ontwikkelde aanpak daadwerkelijk het beoogde bereik en de beoogde verandering bij de doelgroep jongvolwassenen te bewerkstelligen. De deelnemers wijzen hierbij op de relevantie van het effectief en efficiënt gebruik van beschikbare tijd en middelen, en van het creëren van draagvlak bij de directie en het hogere management van betrokken organisaties. Daarnaast is het volgens hen essentieel dat een project zo wordt ingericht en uitgevoerd dat de participatie van jongvolwassenen zoveel mogelijk wordt gefaciliteerd en gestimuleerd.

Faciliteer en stimuleer participatie van jongvolwassenen zoveel mogelijk

De deelnemers aan de dialoogsessie benoemen diverse belangrijke aandachtspunten om de participatie van jongvolwassenen zoveel mogelijk te faciliteren en te stimuleren binnen een project.

- Ga uit van de kwaliteiten en sterke punten van jongvolwassenen, niet van hun belemmeringen of beperkingen.
- Toon oprechte interesse in jongvolwassenen, en biedt hun oprechte genegenheid en warmte.
- Neem de tijd voor het opbouwen van een vertrouwensrelatie met jongvolwassenen. Hierbij wordt aangegeven dat een jongvolwassene niet te maken moet hebben met (te) veel verschillende personen; idealiter wordt een vertrouwensband aangegaan met één persoon.
- Toon waardering en erkenning aan jongvolwassenen, ook in de vorm van een financiële vergoeding. Hierdoor voelen ze zich gehoord en serieus genomen.
- Biedt een veilige sfeer en omgeving voor jongvolwassenen, zowel online als offline.
- Wees laagdrempelig bereikbaar en beschikbaar voor jongvolwassenen voor vragen en nazorg, ook buiten de standaard werktijden van 9:00 tot 17:00 uur. Aangegeven wordt dat alleen al de wetenschap van het bestaan van deze mogelijkheid vaak helpend is voor jongvolwassenen. Zij zullen in de regel alleen voor een dringende hulpvraag buiten standaard werktijden contact zoeken, en niet voor minder dringende aangelegenheden.
- Geef jongvolwassenen ruimte en vertrouwen en laat ze groeien in hun rol en verantwoordelijkheid. Uiteindelijk hoort het erbij om jongvolwassenen die zich verder ontwikkelen los te laten.
- Wees flexibel en accepteer dat de participatie van jongvolwassenen bij een aanpak doorgaans van tijdelijke aard is. In een project dient dus rekening te worden gehouden met verloop van betrokken jongvolwassenen. De instroom van nieuwe jongvolwassenen kan positieve effecten hebben, bijvoorbeeld doordat het zorgt voor een frisse kijk en nieuw elan. Aangegeven wordt dat het wel belangrijk is om kennis te hebben van de redenen waarom jongvolwassenen stoppen. Zodat voor de jongvolwassenen die afhaken vanwege een hulpvraag kan worden nagegaan hoe zij kunnen worden geholpen.

Het concreet invulling geven aan deze aandachtspunten bij het faciliteren en stimuleren van participatie van jongvolwassenen kost tijd en middelen. Hier dient een project rekening mee te houden.

Het maakt uit of een project start vanuit een bestaand of nieuw samenwerkingsverband tussen organisaties

Door de deelnemers aan de dialoogsessie wordt aangegeven dat projecten verschillen in de mate waarin bij aanvang wordt voortgebouwd op een bestaand samenwerkingsverband. Zo start het ene project vanuit een al jarenlange bestaande samenwerking tussen betrokken organisaties, terwijl in het andere project deze samenwerking nog grotendeels in de praktijk moet worden opgebouwd. In het laatste geval gaat er in het begin van het project logischerwijs veel tijd zitten in het creëren van voldoende draagvlak voor de samenwerking, zowel bij de doelgroep

jongvolwassenen en de betrokken professionals als bij de directies en het hogere management van betrokken organisaties. Los daarvan vergt – zoals hierboven toegelicht – het faciliteren en stimuleren van participatie van jongvolwassenen binnen een project sowieso tijd en middelen. Hierdoor kunnen bij een project dat veel voorwerk moet steken in het opbouwen van een nieuw samenwerkingsverband, minder tijd en middelen overblijven om met een ontwikkelde aanpak de beoogde doelgroep jongvolwassenen te bereiken en de beoogde verandering voor de doelgroep te realiseren. Tijdens de dialoogsessie worden hier twee verschillende oplossingsrichtingen voor aangedragen:

- deze projecten moeten realistischer (oftewel minder ambitieuze) doelen formuleren ten aanzien van het bereik van de gewenste doelgroep jongvolwassenen, en de gewenste verandering op korte en langere termijn;
- aparte financiering ('startfinanciering') voor dit soort projecten om eerst het nieuwe samenwerkingsverband in de praktijk op te bouwen en voldoende draagvlak te creëren.

5 Tot slot

In deze tweede tussenrapportage over het programma GeestKracht beschrijven we de aanpak en bevindingen van het lerend evaluatieonderzoek voor tien projecten die in 2022 zijn afgerond. Door de keuze voor de tien afgeronde projecten, gaan de resultaten niet over de partnerschappen, noch over de lopende projecten in 2023. Van de tien geëvalueerde projecten zijn twee projecten vroegtijdig gestopt.

In antwoord op de derde onderzoeksvraag van de programmaevaluatie geven de routes begeleide zelfevaluatie en maatwerkevaluatie concrete suggesties voor het bijstellen van het programma GeestKracht. In aanvulling daarop zijn in de overkoepelende programmaevaluatie via een gestructureerde dialoog drie verbindende en geselecteerde thema's verder besproken en verdiept in een dialoogsessie met betrokkenen vanuit verschillende perspectieven:

1. samenwerken tussen GeestKracht-projecten en -partnerschappen;
2. realiseren van effect en borging; en
3. effect en impact realiseren voor jongvolwassenen.

Tijdens deze bespreking is eveneens een veelheid aan concrete adviezen op tafel gekomen. Het is nu aan het programma GeestKracht om de afweging te maken welke adviezen voor de drie thema's het meest relevant zijn, de meeste impact kunnen maken en ook haalbaar zijn binnen de programmakaders. Net als bij alle drie thema's speelt bij deze afweging de balans tussen betrokkenheid van projecten en jongvolwassenen en de verantwoordelijkheid die het programma heeft voor de te maken keuzes. Welke keuzes het programma ook maakt, de uitwerking van de adviezen in concrete verbeteracties of bijstellingen zouden in ieder geval samen met projectleiders en jongvolwassenen opgepakt dienen te worden om zo ook optimaal aan te kunnen sluiten bij hun behoeften en mogelijkheden.

Bijlage 1   Rapportage Begeleide zelfevaluatie: bevindingen van tien afgeronde projecten.

Lerend evalueren met GeestKracht

Begeleide zelfevaluatie: bevindingen van tien afgeronde projecten

Lerend evalueren met GeestKracht

Colofon

Projectleiding

Marloes Kleinjan (Trimbos-instituut)

Tarik Pehlivan (Stichting Alexander)

Auteurs (volgorde nog afstemmen)

Jasper Nuijen (Trimbos-instituut)

Elisa Duinhof (Trimbos-instituut)

Vincent van der Rijst (Trimbos-instituut)

Marja van Bon-Martens (Trimbos-instituut)

Deze uitgave is tot stand gekomen met financiële steun van GeestKracht, een programma van FNO.

Trimbos-instituut

Da Costakade 45

Postbus 725

3500 AS Utrecht

T: 030 - 297 11 00

© 2023, Trimbos-instituut, Utrecht.

Tekst uit deze publicatie mag worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding. Deze uitgave mag worden verveelvoudigd voor eigen of intern gebruik.

Inhoud

1	Inleiding	4
1.1	Achtergrond.....	4
1.2	Doel	4
1.3	Leeswijzer	4
1.4	Aanpak begeleide zelfevaluatie.....	5
2	Kwantitatieve analyse tien afgeronde projecten	7
2.1	Realisatie van de proces-, participatie-, effect- en borgingsdoelen.....	7
2.2	Verwachte realisatie van de impactdoelen.....	11
2.3	Kernbevindingen kwantitatieve analyse	12
3	Kwalitatieve analyse tien afgeronde projecten.....	13
3.1	Doelrealisatie: succesfactoren, knelpunten en geleerde lessen	13
3.2	Bijstellingen in het programma GeestKracht of verandertheorie.....	19
3.3	Kernbevindingen kwalitatieve analyses	21
4	Samenvatting bevindingen begeleide zelfevaluatie	23
4.1	In hoeverre worden de beoogde doelen behaald, en wat zijn hierbij succesfactoren, knelpunten en geleerde lessen? (<i>tweede evaluatievraag</i>)	23
4.2	Welke (eventuele) bijstellingen zijn nodig in het programma GeestKracht en de verandertheorie? (<i>derde evaluatievraag</i>)	24
4.3	Tot slot.....	25
Bijlage 1	Tussen- en eindevaluatieformulier	26
Bijlage 2	Gespreksformulier Evaluatiebijeenkomst	33

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

Elke jongvolwassene (16-35 jaar) kan zichzelf zijn en ook met psychische kwetsbaarheden krachtig mee (blijven) doen in de maatschappij. Dat is waar het vijfjarige programma GeestKracht zich voor inzet. Om dit programmadoel te bereiken kunnen verschillende projecten en partnerschappen in meerdere rondes (zogenoemde calls) een subsidieaanvraag doen bij GeestKracht. Daarnaast voert GeestKracht zelf ook aanvullende activiteiten uit. De visie van het programma GeestKracht is dat de doelgroep zelf van begin tot eind als gelijkwaardige partij betrokken wordt. Het ervaringsdeskundig panel (Team GeestKracht) speelt daarom een belangrijke rol.

Voor het programma GeestKracht voeren het Trimbos-instituut en Stichting Alexander een lerend evaluatieonderzoek uit.¹ Het evaluatieonderzoek is lerend, zodat iedereen die bij het programma betrokken is, tussendoor leert van de resultaten uit het onderzoek. Met behulp van die bevindingen wordt steeds gekeken of er iets in het programma moet worden aangepast.

Het lerend evaluatieonderzoek heeft drie evaluatievragen:

1. Welke doelen hebben de projecten, partnerschappen en andere activiteiten (*inventariseren*)?
2. In hoeverre worden de beoogde doelen behaald, en wat zijn hierbij succesfactoren, knelpunten en geleerde lessen (*meten en leren*)?
3. Welke (eventuele) aanpassingen zijn nodig in het programma GeestKracht en de verandertheorie (*bijstellen*)?

Om de evaluatievragen te beantwoorden worden twee soorten evaluaties uitgevoerd: een *begeleide zelfevaluatie* en een *maatwerkevaluatie*.²

1.2 Doel

In dit tussenrapport worden de resultaten beschreven van de begeleide zelfevaluatie die is uitgevoerd met de tien projecten die in 2022 zijn afgerond³ (zie Tabel 1.1). Met de resultaten wordt antwoord gegeven op de tweede en derde evaluatievraag.

Tabel 1.1 De projecten (n=10) die in 2022 zijn afgerond en waarmee tussen- en eindevaluaties hebben plaatsgevonden.

Projecten call 1	Projecten call 2	Projecten call 3
Eerder is beter	Harm reduction	Mentale gezondheid in de klas*
Everybody @ease	Kijken door een andere bril	
Gewoon, weer meedoen	Nep Echt!	
MIND Young Academy	Vergeten vaders	
Transfer(coach) tussen culturen		

* *Noot.* Vanwege de korte looptijd van het project 'Mentale gezondheid in de klas' heeft met dit project alleen een eindevaluatie plaatsgevonden, en geen tussenevaluatie.

1.3 Leeswijzer

In het vervolg van dit hoofdstuk wordt de aanpak van de begeleide zelfevaluatie kort toegelicht. Daarna wordt in hoofdstuk 2 ingegaan op de resultaten van de kwantitatieve analyse, oftewel de

¹ Het evaluatieonderzoek loopt van het begin (2020) t/m het einde (2024) van het programma GeestKracht.

² De bevindingen van de maatwerkevaluatie worden beschreven in een ander rapport.

³ Sommige projecten waren ten tijde van de eindevaluatie nog niet volledig afgerond, maar bevonden zich eind 2022 in de afrondende fase.

mate waarin het projecten is gelukt om hun beoogde doelen te realiseren. Vervolgens worden in hoofdstuk 3 de resultaten van de kwalitatieve analyse besproken. Deze gaan over welke succesfactoren en knelpunten projecten hebben ervaren bij het realiseren van hun doelen, en welke lessen daarbij zijn geleerd. Ook komen de ervaringen van de projecten met (onderdelen van) het programma GeestKracht aan bod. Het rapport sluit af met hoofdstuk 4 waarin de belangrijkste kwantitatieve en kwalitatieve bevindingen worden besproken ter beantwoording van de tweede en derde evaluatievraag.

1.4 Aanpak begeleide zelfevaluatie

Middels tussen- en eindevaluaties van projecten wordt met de begeleide zelfevaluatie zicht verkregen op de mate van doelrealisatie, de succesfactoren en knelpunten die hierbij een rol hebben gespeeld, en de geleerde lessen. Doordat looptijden van projecten variëren, verschilt het aantal tussenevaluaties dat per project uitgevoerd wordt. Het uitgangspunt bij de langer lopende projecten is dat er ten minste één keer per jaar een tussenevaluatie plaatsvindt. Bij kortdurende projecten (looptijd < 1 jaar) – zoals Mentale gezondheid in de klas – wordt alleen een eindevaluatie uitgevoerd rondom het moment van afronding, en vindt er geen tussenevaluatie plaats.

Bij het in kaart brengen van de doelrealisatie wordt uitgegaan van de tien doelen die een project heeft geformuleerd met ondersteuning van het evaluatieteam. De doelen hebben betrekking op de niveaus *proces*, *participatie*, *effect*, *borging* en *impact*, waarbij voor elk van de vijf niveaus twee doelen zijn geformuleerd. De tien doelen zijn voor alle projecten op een eenduidige wijze geformuleerd in de vorm van stellingen (zie Kader 1.1).

Kader 1.1 Basisformuleringen voor het concreet en eenduidig formuleren van tien beoogde doelen van een project.

<p>'Proces'-doelen (2 doelen):</p> <ul style="list-style-type: none"> – De aanpak, activiteit, et cetera wordt op de beoogde wijze ontwikkeld of uitgevoerd. – Er wordt passend samengewerkt met andere GeestKracht-projecten of -partnerschappen.
<p>'Participatie'-doelen (2 doelen):</p> <ul style="list-style-type: none"> – De beoogde doelgroep jongvolwassenen participeert op de beoogde wijze. – De participatie van de doelgroep leidt tot de gewenste uitkomst.
<p>'Effect'-doelen (2 doelen):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Het bereik van de aanpak, activiteit, et cetera is naar wens. – Met de aanpak, activiteit, etc. worden de beoogde korte- of middellange-termijn effecten bereikt.
<p>'Borgings'-doelen (2 doelen): *</p> <ul style="list-style-type: none"> – De (effecten van de) aanpak, activiteit, et cetera wordt (worden) op de beoogde wijze geborgd.
<p>'Impact'-doelen (2 doelen): *</p> <ul style="list-style-type: none"> – De aanpak, activiteit, et cetera draagt bij aan de beoogde lange-termijn effecten: betere uitkomsten voor de doelgroep jongvolwassenen, een betere toerusting van professionals, een passender aanpak en beleid, en meer begrip in de maatschappij.

* Bij dit niveau is uitgegaan van één basisformulering op grond waarvan twee doelen worden geformuleerd.

Zowel de tussen- als eindevaluaties worden uitgevoerd in de vorm van een online evaluatiegesprek met vertegenwoordigers van het project, onder begeleiding van twee leden van het evaluatieteam. Het projectteam bereidt het evaluatiegesprek voor door het invullen van een scoreformulier (Bijlage 1), waarbij bij voorkeur het perspectief van ten minste drie leden van het team⁴ van het project wordt meegenomen. Via dit scoreformulier scoren zij voor ieder van de tien doelen de mate van doelrealisatie. Bovendien geven zij overkoepelend voor alle doelniveaus aan wat volgens hen de meest belangrijke succesfactoren, knelpunten en geleerde lessen zijn in relatie tot de doelrealisaties.

⁴ Aanbevolen wordt om hierbij leden vanuit verschillende perspectieven te betrekken, waaronder dat van de einddoelgroep zelf.

Tijdens het evaluatiegesprek bespreken leden van het evaluatieteam het ingevulde scoreformulier met vertegenwoordigers⁵ van het project, waarbij per doelniveau (proces, participatie, effect, borging en impact) wordt ingegaan op de doelrealisatiescores en desgewenst aanvullende toelichting wordt gegeven. Hierna wordt 'uitgezoomd' en worden de belangrijkste succesfactoren, knelpunten en geleerde lessen besproken. Tot slot wordt ingegaan op ervaringen met (onderdelen van) het programma GeestKracht, en eventueel gewenste bijstellingen daaromtrent. Als leidraad voor het evaluatiegesprek wordt een gespreksformulier gebruikt (Bijlage 2).

---

⁵ Waaronder idealiter een vertegenwoordiger van de doelgroep.

2 Kwantitatieve analyse tien afgeronde projecten

2.1 Realisatie van de proces-, participatie-, effect- en borgingsdoelen

Figuur 2.1a toont voor de proces-, participatie-, effect- en borgingsdoelen de verdeling van de doelrealisatiescores tijdens de eindevaluatie, zoals zelf gescoord door de tien projecten op een schaal lopend van 0 (nog niet begonnen met het doel) tot 10 (het doel is volledig gerealiseerd). Om de verandering in doelrealisatie gedurende de looptijd van de projecten inzichtelijk te maken laat **Figuur 2.1b** de scores tijdens de tussenevaluatie zien. Het gaat hier om de doelrealisatiescores van negen projecten omdat voor het kortdurende project 'Mentale gezondheid in de klas' geen tussenevaluatie heeft plaatsgevonden. Tevens toont **Figuur 2.1c** voor de negen projecten de veranderscores wanneer de doelrealisatiescores ten tijde van de eindevaluatie worden afgezet tegen de scores tijdens de tussenevaluatie. Hierbij betekent een positieve veranderscore een verbetering van de doelrealisatie, en een negatieve veranderscore een verslechtering. Een veranderscore van nul geeft aan dat er geen verandering is opgetreden in de doelrealisatie.

Om de verdeling van de scores weer te geven is in de **Figuren 2.1a t/m c** gebruik gemaakt van zogeheten 'boxplots'. Als centrummaat⁶ wordt de mediaan gehanteerd (zie de vetgedrukte verticale lijnen in de gekleurde rechthoeken in de figuren). De mediaan is de middelste waarde in een reeks getallen die gerangschikt zijn naar grootte. Dat wil zeggen dat 50% van de scores onder de mediaan ligt, en 50% van de scores boven de mediaan. Het voordeel van een mediaan is dat deze minder gevoelig is voor uitbijters dan het gemiddelde.

Wat zijn de doelrealisaties ten tijde van de eindevaluatie? En in hoeverre zijn deze veranderd ten opzichte van de tussenevaluatie?

Figuur 2.1a laat zien dat ten tijde van de eindevaluaties de mediane doelrealisatiescore met 9,0 het hoogst was voor participatiedoel 1 (*de beoogde doelgroep jongvolwassenen participeert op de beoogde wijze*). Ook de realisatie van participatiedoel 2 (*de participatie van de doelgroep leidt tot de gewenste uitkomst*) en procesdoel 1 (*de aanpak, activiteit, et cetera wordt op de beoogde wijze ontwikkeld of uitgevoerd*) werd beoordeeld met een hoge mediaanscore van 8,0 aan het einde van de looptijd van de projecten. Met uitzondering van één project scoorden alle projecten een 7 of hoger op deze drie doelen. Vier projecten scoorden tijdens de eindevaluaties zelfs een 10 op zowel procesdoel 1 als participatiedoel 1, wat betekent dat deze doelen volledig waren gerealiseerd bij de afronding van deze projecten. Deze hoge scores geven aan dat bijna alle projecten gedurende hun looptijd er grotendeels of volledig in slaagden om hun aanpak c.q. activiteit op de beoogde wijze te ontwikkelen of uit te voeren, en waarbij de beoogde doelgroep jongvolwassenen op de bedoelde wijze participeerde met de gewenste uitkomsten.

In **Figuur 2.1b** is te zien dat de doelrealisatiescores voor deze drie doelen reeds ten tijde van de tussenevaluaties het hoogst waren, wat erop wijst dat de meeste projecten grofweg halverwege hun looptijd al goed op weg waren om deze doelen te bereiken. **Figuur 2.1c** laat verder zien dat de mediane doelrealisatiescore voor participatiedoel 1 ten tijde van de eindevaluatie niet was veranderd ten opzichte van de tussenevaluatie (mediane veranderscore = 0). Een verklaring hiervoor zijn de hoge doelrealisatiescores voor participatiedoel 1 ten tijde van de tussenevaluatie; voor veel projecten was er daarom weinig tot geen verbeterruimte.⁷ Eén project liet voor dit doel wel een grote verbetering zien, met een veranderscore van +5. Projectleden lichtten dit toe tijdens het eindevaluatiegesprek: doordat zij intensief inzetten op samenwerking en het opbouwen van relaties binnen de instelling waar de beoogde doelgroep aanwezig was, lukte het gedurende het project

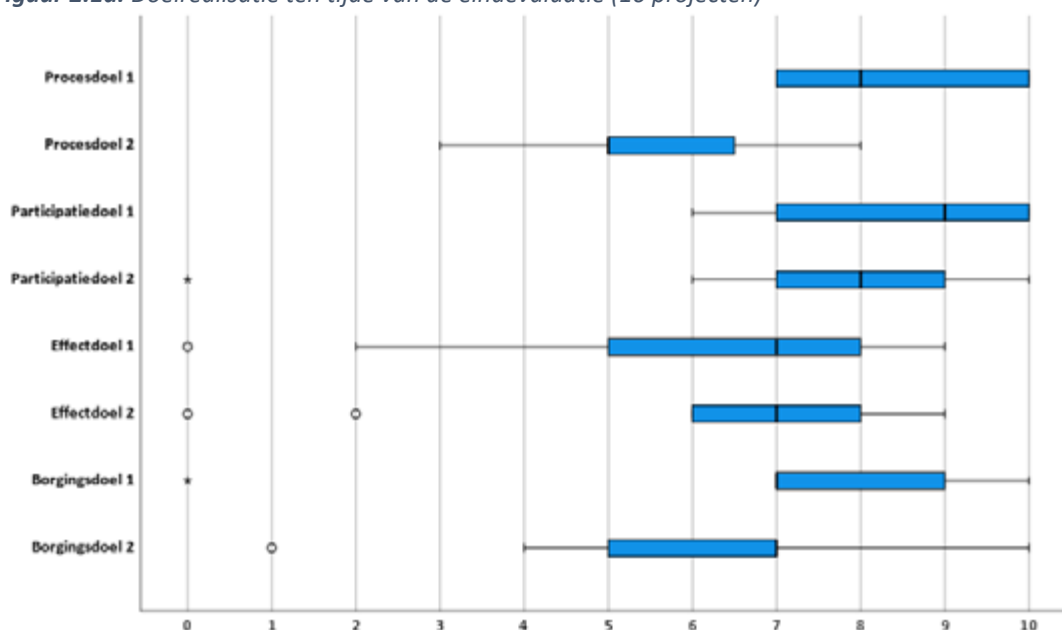
⁶ Met een centrummaat wordt een indruk gegeven van het centrum van een hoeveelheid gegevens of een verdeling.

⁷ Acht projecten geven doelrealisatiescores tussen de 7 en 10 tijdens de tussenevaluatie, waarbij een score van 8 veruit het vaakst voorkomt (n=4). Eén project geeft een afwijkend lage score van 4.

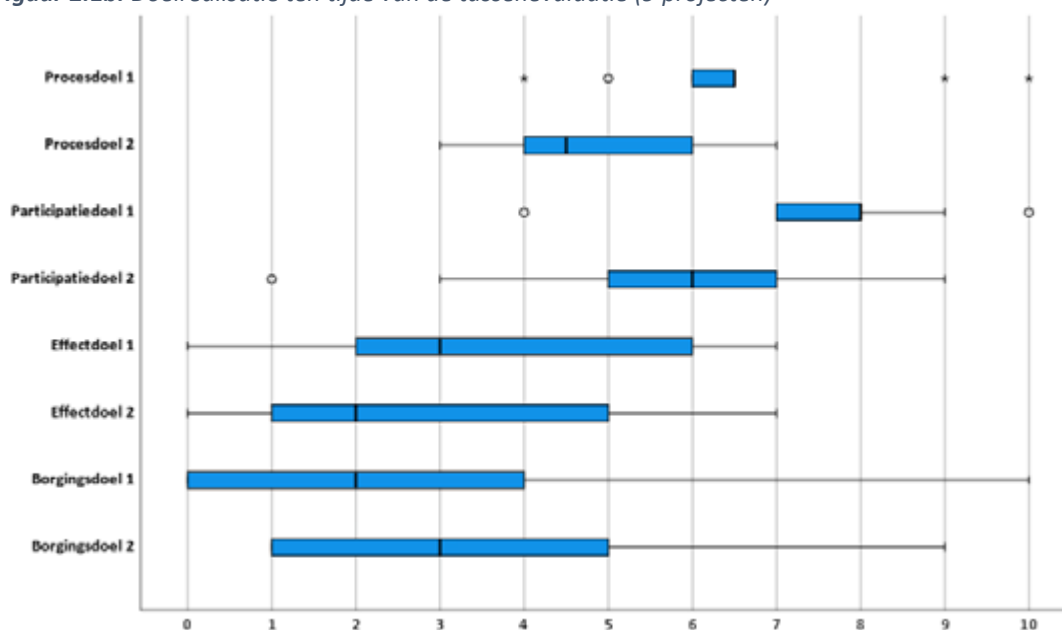
steeds beter om de doelgroep te bereiken en te laten participeren. In een ander project was de realisatie van participatiedoel 1 juist verslechterd met twee punten (veranderscore: -2). Dit werd door projectleden tijdens het eindevaluatiegesprek verklaard doordat veel jongvolwassenen uit de doelgroep uitvielen gedurende de looptijd van het project. De jongvolwassenen begonnen heel enthousiast, maar stopten ook weer snel wanneer het traject te intensief voor hen bleek.

Figuren 2.1a&b. Doelrealisatie volgens projecten op proces-, participatie-, effect- en borgingsdoelen, zoals gescoord op een schaal lopend van 0 (nog niet begonnen met het doel) tot 10 (het doel is volledig gerealiseerd). De bovenste figuur 2.1a presenteert de scores van 10 projecten ten tijde van de eindevaluatie; de onderste figuur 2.1b presenteert de scores van 9 projecten ten tijde van de tussenevaluatie. De scoreverdeling wordt per doel weergegeven aan de hand van een zogeheten 'boxplot'. Zie de nadere toelichting in het onderschrift.

Figuur 2.1a. Doelrealisatie ten tijde van de eindevaluatie (10 projecten)

Figuur 2.1b. Doelrealisatie ten tijde van de tussenevaluatie (9 projecten)

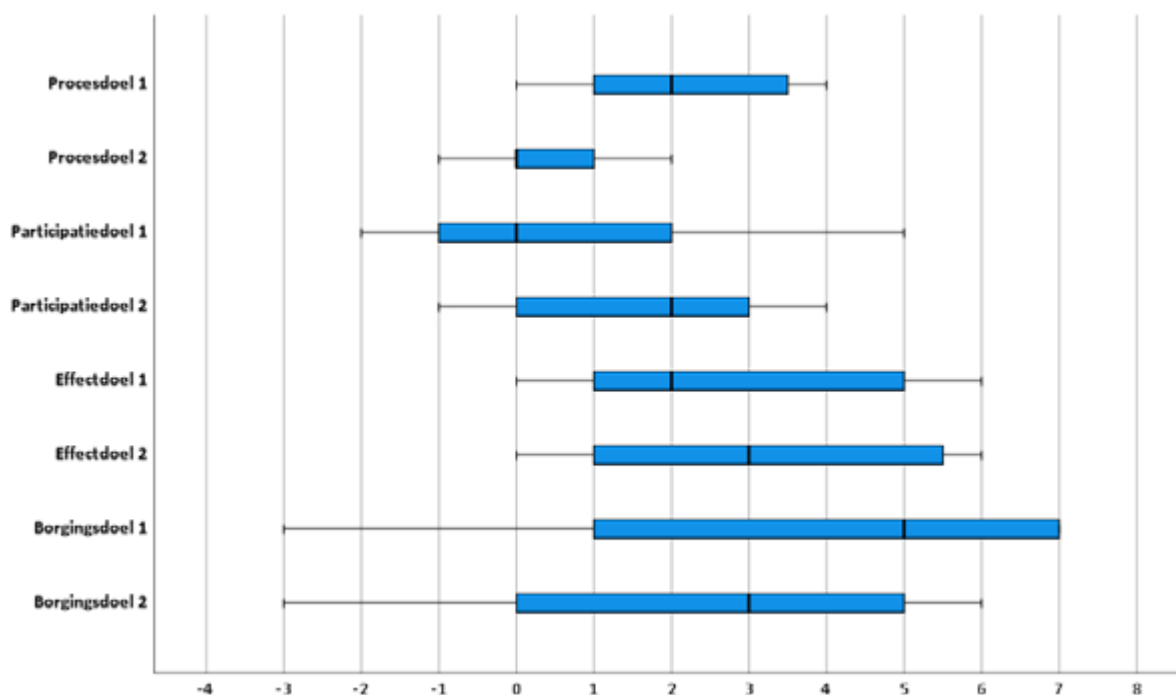

Toelichting: de horizontale rechthoeken vertegenwoordigen de scores van (min of meer) de helft van de negen projecten waarmee een tussenevaluatie heeft plaatsgevonden. De vetgedrukte verticale lijn in een rechthoek

representeert de mediaan: de ene helft van de projecten en partnerschappen scoort hoger dan de mediaanscore, de andere helft heeft een lagere score. De lijnen aan de linker- en rechterzijde van een rechthoek geven de spreiding van de scores weer, van de laagste score tot de hoogste score. Alleen wanneer een score van een project uitzonderlijk laag of hoog is ten opzichte van de scores van de andere projecten, wordt deze score als losstaand punt of asterisk (*) weergegeven.

Figuur 2.1c. De verandering in de doelrealisatie op proces-, participatie-, effect- en borgingsdoelen, waarbij de scores van negen projecten ten tijde van de eindevaluatie zijn afgezet tegen de scores ten tijde van de tussenevaluatie. Een nulwaarde betekent geen verandering in doelrealisatie ten tijde van de eindevaluatie, terwijl negatieve en positieve waarden respectievelijk een verslechtering en een verbetering in doelrealisatie betekenen ten tijde van de eindevaluatie. De scoreverdeling wordt per doel weergegeven aan de hand van een zogeheten 'boxplot'. Zie de nadere toelichting in het onderschrift.

Toelichting: de horizontale rechthoeken vertegenwoordigen de scores van (min of meer) de helft van de negen projecten waarmee een tussenevaluatie heeft plaatsgevonden. De vetgedrukte verticale lijn in een rechthoek representeert de mediaan: de ene helft van de projecten en partnerschappen scoort hoger dan de mediaanscore, de andere helft heeft een lagere score. De lijnen aan de linker- en rechterzijde van een rechthoek geven de spreiding van de scores weer, van de laagste score tot de hoogste score.

Voor zowel participatiedoel 2 als procesdoel 1 was de mediane doelrealisatiescore met twee punten toegenomen ten tijde van de eindevaluatie (zie Figuur 2.1c). Met andere woorden: veel projecten waren er aan het einde van de looptijd in geslaagd om de doelrealisatie voor deze twee doelen verder te verbeteren, met een veranderscore variërend van +0,5 tot +4. Voor procesdoel 1 was voor geen project een verslechtering in doelrealisatie te zien, wel bleef voor één project de doelrealisatie gelijk. Twee projecten rapporteerden voor participatiedoel 2 een kleine verslechtering van één punt in doelrealisatie, terwijl voor één project de doelrealisatie gelijk bleef.

Figuur 2.1a laat verder zien dat ten tijde van de eindevaluatie er zowel voor beide effectdoelen als voor beide borgingsdoelen sprake was van een mediane doelrealisatiescore van 7,0. Dus iets lager dan de mediaanscores voor procesdoel 1 en beide participatiedoelen. Voor acht projecten gold dat zij aan het einde van de looptijd minimaal over de helft waren (doelrealisatiescore: 6) met het bereiken van minimaal drie van de vier effect- en borgingsdoelen. Twee projecten rapporteerden

daarbij een maximale score van 10 (volledige doelrealisatie) op één van de borgingsdoelen.⁸ Verder vallen in **figuur 2.1a** bij de effect- en borgingsdoelen enkele opvallend lage doelrealisatiescores op, variërend van 0 tot 2. Deze lage scores werden gegeven door een tweetal projecten die eerder gestopt zijn en hierdoor niet of nauwelijks zijn toegekomen aan het realiseren van hun effect- en borgingsdoelen.

Uit **Figuur 2.c** blijkt dat ten tijde van de eindevaluatie de realisatie van de effect- en borgingsdoelen meer vooruit is gegaan dan de realisatie van de proces- en participatiedoelen. Dit heeft ermee te maken dat de projecten ten tijde van de tussenevaluatie veelal lage doelrealisatiescores gaven op de effect- en borgingsdoelen (zie **Figuur 2.1b**). Deze lage scores zo halverwege de looptijd van de projecten zijn te verklaren omdat in de projecten veelal sprake was van volgtijdelijkheid: er werd eerst een nieuwe aanpak of activiteit ontwikkeld met participatie van jongvolwassenen, die vervolgens in de praktijk werd uitgetest, waarna ten slotte – in geval van positieve ervaringen en effecten – borgingsactiviteiten ten volle werden ontplooid.

Voor effectdoel 1 (*het bereik van de aanpak, activiteit, et cetera is naar wens*) en effectdoel 2 (*met de aanpak, activiteit, etc. worden de beoogde korte- of middellange-termijn effecten bereikt*) was de mediane doelrealisatie met respectievelijk twee en drie punten toegenomen ten tijde van de eindevaluatie (zie **Figuur 2.1c**). Voor beide effectdoelen gold dat er bij drie projecten geen of een kleine verbetering met één punt in doelrealisatie was; bij de overige zes projecten verbeterden de doelrealisaties sterker, met veranderscores die varieerden van +2 tot +6.

Bij de borgingsdoelen (*de (effecten van de) aanpak, activiteit, et cetera wordt (worden) op de beoogde wijze geborgd*) is de grootste vooruitgang in doelrealisatie te zien ten tijde van de eindevaluatie, met een toename van de mediane doelrealisatie met respectievelijk drie (borgingsdoel 2) en vijf punten (borgingsdoel 1) ten opzichte van de tussenevaluatie (zie **Figuur 2.1c**). Zes van de negen projecten rapporteerden voor beide doelen een verbetering in doelrealisatie, met veranderscores variërend van +2 tot +7. Een ander project gaf aan dat alleen de realisatie van borgingsdoel 1 met één punt was vooruitgegaan. Verder waren de doelrelatiescores van het ene vroegtijdig gestopte project niet veranderd, terwijl het andere vroegtijdig gestopte project een negatieve veranderscore van -3 op beide borgingsdoelen rapporteerde. Projectleden gaven tijdens het eindevaluatiegesprek als toelichting dat de ontwikkeling van hun product volledig is afgerond, maar dat daadwerkelijke borging niet heeft plaatsgevonden omdat het borgingsplan door het programmteam en de begeleidingscommissie van GeestKracht is afgewezen.

Ten slotte is in **figuur 2.1a** te zien dat ten tijde van de eindevaluatie procesdoel 2 (*er wordt passend samengewerkt met andere GeestKracht-projecten of -partnerschappen*) de laagste mediane doelrealisatiescore heeft van alle acht de doelen, namelijk 5,0. De meeste projecten (n= 8) rapporteerden aan het einde van de looptijd een doelrealisatiescore lager dan 7, variërend van 1 tot 6,5. **Figuur 2.1c** laat verder zien dat de mediane doelrealisatiescore voor procesdoel 2 ten tijde van de eindevaluatie niet was veranderd ten opzichte van de tussenevaluatie (mediane veranderscore = 0). Daarbij is er relatief weinig spreiding in de veranderscores van de projecten bij dit doel, lopend van -1 tot +2. De resultaten impliceren dat de meeste projecten er omstreeks halverwege de looptijd nog niet goed in waren geslaagd om passende samenwerking met andere GeestKracht-projecten of -partnerschappen te realiseren, en dat dit niet beter was geworden aan het einde van de looptijd. Tijdens de eindevaluatiegesprekken werden hiervoor verschillende redenen aangedragen, waaronder dat andere projecten over het algemeen een andere aanpak ontwikkelden, op een

⁸ Het ene project gaf hierbij als toelichting tijdens het eindevaluatiegesprek dat het beoogde product met bijhorende handleiding volledig is ontwikkeld, en dat de professionals getraind zijn om dit te gebruiken. Ook wordt het product al in de praktijk gebruikt. Alles tezamen genomen wordt dit door het project als volledige borging beschouwd. Het andere project gaf als toelichting dat de beoogde 'tool' volledig is ontwikkeld en dat het protocol voor jaarlijkse evaluatie en update hiervan is opgesteld, zodat de doorontwikkeling van de tool volledig geborgd is.

andere wijze werkten en/of dit voor en met een andere doelgroep deden. Hierdoor werden weinig mogelijkheden voor samenwerking gezien en heeft dit ook niet of beperkt plaatsgevonden.

2.2 Verwachte realisatie van de impactdoelen

Bij het formuleren van de twee impactdoelen van de projecten is uitgegaan van de volgende basisformulering: *de aanpak, activiteit, et cetera draagt bij aan de beoogde lange-termijn effecten: betere uitkomsten voor de doelgroep jongvolwassenen, een betere toerusting van professionals, een passender aanpak en beleid, en meer begrip in de maatschappij*. Omdat het gaat om het leveren van een *bijdrage* aan grote ambities op de lange termijn (ook verder na afronding van het eigen project), is voor beide impactdoelen de *verwachte* doelrealisatie in kaart gebracht door de projecten te vragen naar hoe waarschijnlijk zij het vinden dat hun project de beoogde bijdrage gaat leveren.

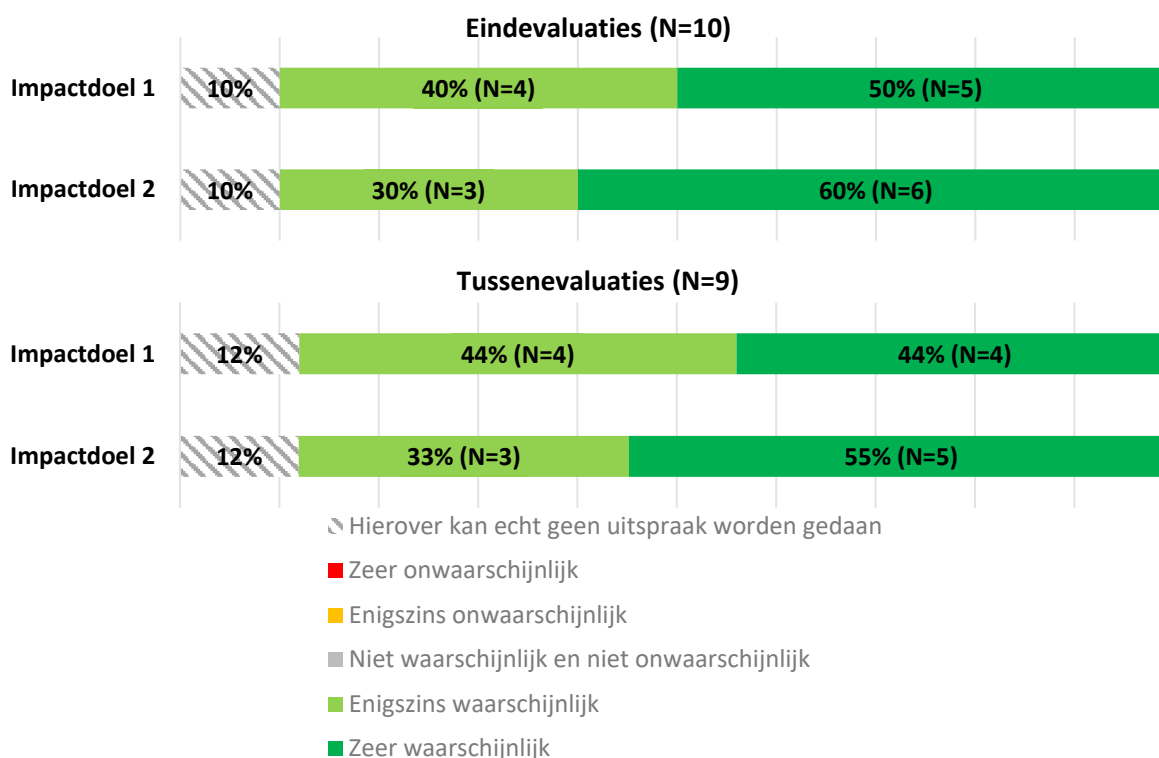
Figuur 2.2 laat zien dat één project zowel ten tijde van de eind- als tussenevaluatie aangaf hier echt geen uitspraak over te kunnen doen. Dit project gaf als toelichting dat factoren binnen justitiële jeugdinrichtingen (JJl's) en in het systeem rond de JJl's, ertoe hebben geleid dat er sprake is van een forse overbelasting van de JJl's, waardoor er gedurende de gehele looptijd van het project geen mogelijkheid was om samen met de JJl's het beoogde verandertraject in gang te zetten. Doordat de realisatie van het beoogde plan hierdoor überhaupt niet mogelijk bleek, is dit project ook eerder gestopt.

Alle andere projecten vonden het aan het einde van de looptijd enigszins of zeer waarschijnlijk dat hun project een bijdrage gaat leveren aan het realiseren van de twee impactdoelen.⁹ Hetzelfde positieve beeld was reeds te zien omstreeks halverwege de looptijd van de projecten (ten tijde van de tussenevaluatie).

---

⁹ Het andere vroegtijdig gestopte project scoorde 'enigszins waarschijnlijk' op beide impactdoelen. Projectleden gaven tijdens het eindevaluatiegesprek als toelichting dat het product wel is ontwikkeld en dat uit eigen onderzoek blijkt dat het product helpend is voor de doelgroep (en daarmee ook kan bijdragen aan realiseren van impact).

Figuur 2.2 Verwachte doelrealisatie volgens de projecten op de twee impactdoelen ten tijde van de eindevaluatie (bovenste helft) en de tussenevaluatie (onderste helft). Gevraagd is naar hoe waarschijnlijk het is dat het project een bijdrage gaat leveren aan de impactdoelen. Er waren zes mogelijke antwoordcategorieën, lopend van 0 (hierover kan echt geen uitspraak worden gedaan) tot 5 (zeer waarschijnlijk).

2.3 Kernbevindingen kwantitatieve analyse

De kwantitatieve analyse laat zien dat de mate waarin het de tien projecten aan het einde van de looptijd was gelukt om hun beoogde doelen te bereiken verschilt per doelniveau.

- Op basis van de scores van de tien projecten die in 2022 zijn afgerond was tijdens de eindevaluatie de mediane doelrealisatiescore het hoogst voor participatiedoel 1 (9,0), participatiedoel 2 (8,0) en procesdoel 1 (8,0). De doelrealisatiescores voor deze drie doelen impliceren dat bijna alle projecten (n=9) gedurende hun looptijd er grotendeels of volledig in slaagden om hun aanpak c.q. activiteit op de beoogde wijze te ontwikkelen of uit te voeren, en waarbij de beoogde doelgroep jongvolwassenen op de bedoelde wijze participeerde met de gewenste uitkomsten.
- Ten tijde van de eindevaluatie was zowel voor beide effectdoelen als voor beide borgingsdoelen de mediane doelrealisatiescore 7,0. De doelrealisatiescores wijzen erop dat de meeste projecten (n=8) aan het einde van de looptijd minimaal over de helft waren (doelrealisatiescore: 6) met het bereiken van minimaal drie van de vier doelen.
- Ten tijde van de eindevaluatie was de mediane doelrealisatiescore met 5,0 het laagst voor procesdoel 2. De doelrealisatiescores voor dit doel geven aan dat de meeste projecten (n=8) er omstreeks halverwege de looptijd nog niet goed in waren geslaagd om passende samenwerking met andere GeestKracht-projecten of -partnerschappen te realiseren, en dat dit niet beter was geworden aan het einde van de looptijd.
- Afgezien van één vroegtijdig gestopt project, vonden alle projecten het ten tijde van de eindevaluatie enigszins of zeer waarschijnlijk dat hun project (ook na afronding) een bijdrage gaat leveren aan het realiseren van de twee impactdoelen op de langere termijn. Deze positieve verwachting hadden de projecten al halverwege hun looptijd.

3 Kwalitatieve analyse tien afgeronde projecten

3.1 Doelrealisatie: succesfactoren, knelpunten en geleerde lessen

De kwalitatieve informatie over de succesfactoren, knelpunten en geleerde lessen van de 10 projecten die in 2022 zijn afgerond, is afkomstig uit de scoreformulieren. Bij de analyses zijn de data gecodeerd aan de hand van de vijf doelniveaus (proces, participatie, effect, borging en impact) en de vijf implementatieniveaus van Grol en Wensing (2011):

1. Factoren op het niveau van de aanpak zelf
2. Factoren op het niveau van het individu
  - a. Professionals (zoals praktijk, beleid of onderzoek)
  - b. Jongvolwassenen
3. Factoren op het niveau van de sociale omgeving
  - a. Teams en netwerken
  - b. Onderlinge samenwerking
4. Factoren op het niveau van de organisaties (zoals organisatorische randvoorwaarden)
5. Factoren op het niveau van de maatschappij (zoals het zorgsysteem, wet- en regelgeving, maatschappelijke of politieke ontwikkelingen).

Bij het coderen zijn de succesfactoren, knelpunten en geleerde lessen van drie projecten eerst onafhankelijk van elkaar gecodeerd door twee beoordelaars. Hierbij zijn codes toegekend voor doelniveau (proces, participatie, effect, borging en impact) en voor bovengenoemde implementatieniveaus. Verschillen in de coderingen zijn besproken totdat consensus is bereikt. Vervolgens zijn de eindevaluaties van de andere zeven projecten gecodeerd door één beoordelaar.

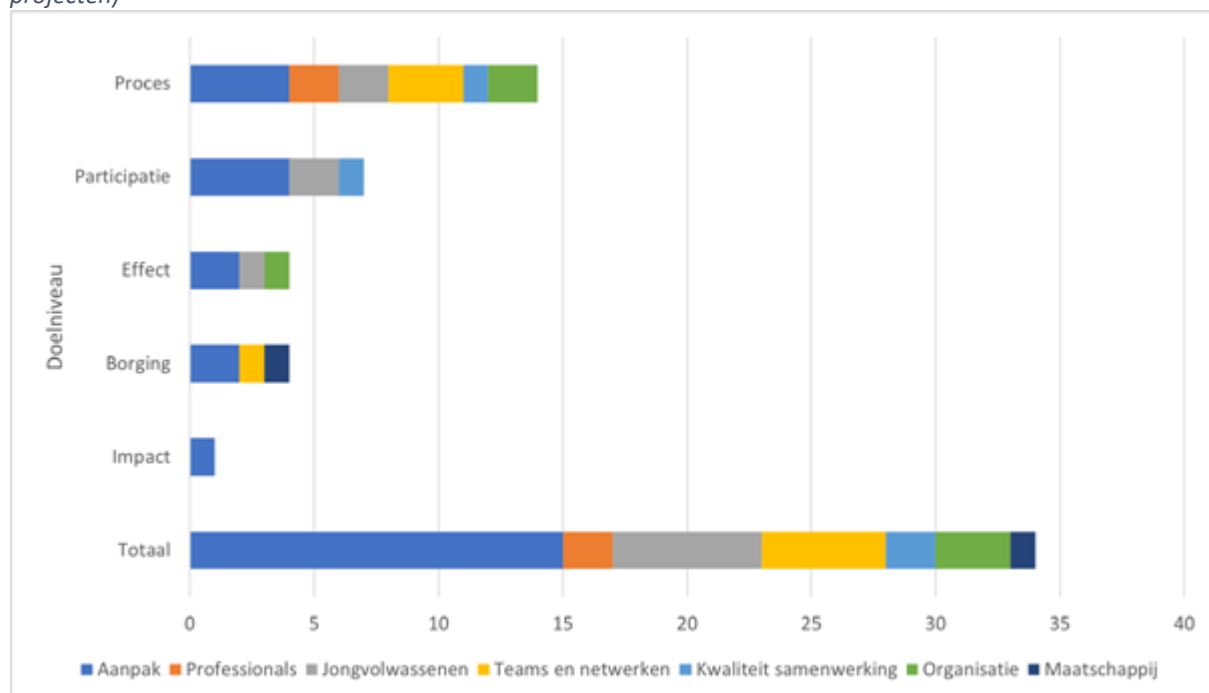
Op basis van een inhoudelijke analyse worden in dit hoofdstuk de gecodeerde tekstfragmenten samengevat. De quotes zijn afkomstig uit scoreformulieren van de eindevaluaties en zijn geredigeerd om de leesbaarheid te vergroten en geanonimiseerd zodat ze niet herleidbaar zijn naar individuele projecten.

Succesfactoren

Succesfactoren naar doelniveau en implementatieniveau

Tijdens de eindevaluatie is gevraagd om de belangrijkste succesfactoren voor de doelrealisaties van het project te benoemen, met een maximum van drie succesfactoren. In figuur 3.1 staat het aantal succesfactoren dat werd benoemd door de projectteamleden uitgesplitst naar doelniveau en implementatieniveau.

Figuur 3.1. Aantal succesfactoren naar doelniveau en implementatieniveau ten tijde van de eindevaluatie (10 projecten)

Noot. Eén succesfactor kan betrekking hebben op meer dan één doelniveau. De som van het aantal succesfactoren per doelniveau is daardoor niet per se gelijk aan het totaal aantal genoemde succesfactoren.

Figuur 3.1 laat zien dat de meeste succesfactoren werden benoemd voor het realiseren van de proces- en participatiedoelen. De meest succesfactoren hadden betrekking op de aanpak zelf. Daarnaast hadden succesfactoren vaak betrekking op individuele factoren van jongvolwassenen en op factoren met betrekking tot de teams en netwerken. Deze drie meest genoemde categorieën succesfactoren worden hieronder verder toegelicht.

Succesfactoren op het niveau van de aanpak

Een succesfactor op het niveau van de aanpak die meerdere keren werd genoemd heeft betrekking op de **methoden en processen van de aanpak**. Voorbeelden hiervan zijn actieonderzoek, design thinking, de inzet van scrum technieken en het gebruik van verschillende databronnen. Deze methoden en processen zorgen voor flexibiliteit in de uitvoering van het project, de mogelijkheid tot het tijdig bijstellen van doelen, vergroten het probleemoplossend vermogen van het projectteam, waarborgen de integratie van verschillende perspectieven, en werken motivatie verhogend. Elementen van de aanpak die bijdragen aan een **goed bereik van jongvolwassenen**, zoals het inzetten van studenten of ervaringsdeskundige jongvolwassenen, waren volgens projecten eveneens van waarde voor een succesvolle doelrealisatie. Een andere succesfactor is de wijze waarop **samenwerking met jongvolwassenen en professionals** werd vormgegeven in de aanpak. Denk hierbij aan: het inzetten in de uitvoering van de aanpak, het uitvragen en aansluiten bij de behoeften en dagelijkse praktijk en inspraak geven gedurende het project. Het ging hier op één fragment na over de wijze waarop de samenwerking met jongvolwassenen werd ingericht. Daarnaast is het **gebruik maken van kennis van jongvolwassenen** een succesfactor. Het zorgt voor een goede aansluiting bij de leefwereld van jongvolwassenen en vertaalt zich in een eindproduct dat aansluit bij de behoeften en wensen van de jongvolwassenen.

“Jongeren mee laten denken het hele project ... Dan krijg je hun manier van praten en denken mee, en dat neem je mee in het project. Daar hebben we heel veel van geleerd over de einddoelgroep. Dat geeft vertrouwen dat we iets maken dat er echt toe doet voor .... jongeren en dat ook in feite van hun is.”

Ook het **laten aansluiten van de aanpak bij de behoeften** werd één keer genoemd als succesfactor. Hierbij ging het om de ontwikkeling van een eindproducten die aansluiten bij de behoeften van de praktijk.

Succesfactoren op het individuele niveau van jongvolwassenen

De succesfactoren op het individuele niveau van jongvolwassenen hadden betrekking op de **kennis van jongvolwassenen**, de **houding van jongvolwassenen** en de **inzet van jongvolwassenen**. De deskundigheid van jongvolwassenen werd als vernieuwend en waardevol ervaren, hun enthousiasme werkte aanstekelijk en motiveerde de andere projectteamleden en betrokkenen, en hun inzet zorgde ervoor dat ze veel voor elkaar krijgen.

“Belangrijk in één woord: enthousiasme! Ze willen graag en kunnen wat. Ze besteden er veel tijd aan en krijgen hierin veel voor elkaar. Ze zorgen ook echt voor innovatie en doorontwikkeling. Werkt ook aanstekelijk binnen de [organisatie] zelf (ook voor de professionals). Tevens kunnen zij gewoon veel werk verzetten.”

Succesfactoren op het niveau van teams en netwerken

De succesfactoren op het niveau van teams hadden betrekking op de **samenstelling van het team**. Voorbeelden hiervan zijn een brede set van aanvullende kennis en vaardigheden in het projectteam en een teamsamenstelling waarin de organisatie breed vertegenwoordigd is wat een goede interne borging bevordert.

“Verschillende collega’s met hun eigen rol zorgen voor sterkere interne borging. Bijvoorbeeld ICT voor ontwikkeling....., HR voor update arbeidsvoorwaarden omtrent verantwoordelijk gebruik ...Is niet alleen het feestje van één persoon, maar een gezamenlijke effort.”

De succesfactoren op het niveau van netwerken hadden betrekking op het **investeren in en benutten van netwerken**. Het voortbouwen op bestaande samenwerkingen en het aanboren van nieuwe netwerken bevorderde het bereik, de impact en de borging van het project in de praktijk.

“Dit was iets nieuws van dit project: dat er samen werd gewerkt met jongerenwerkers. Zij hebben een hele goede feeling met de lokale, wijkproblematiek. En via de jongerenwerkers komt [de aanpak] daar dus meer op de kaart.”

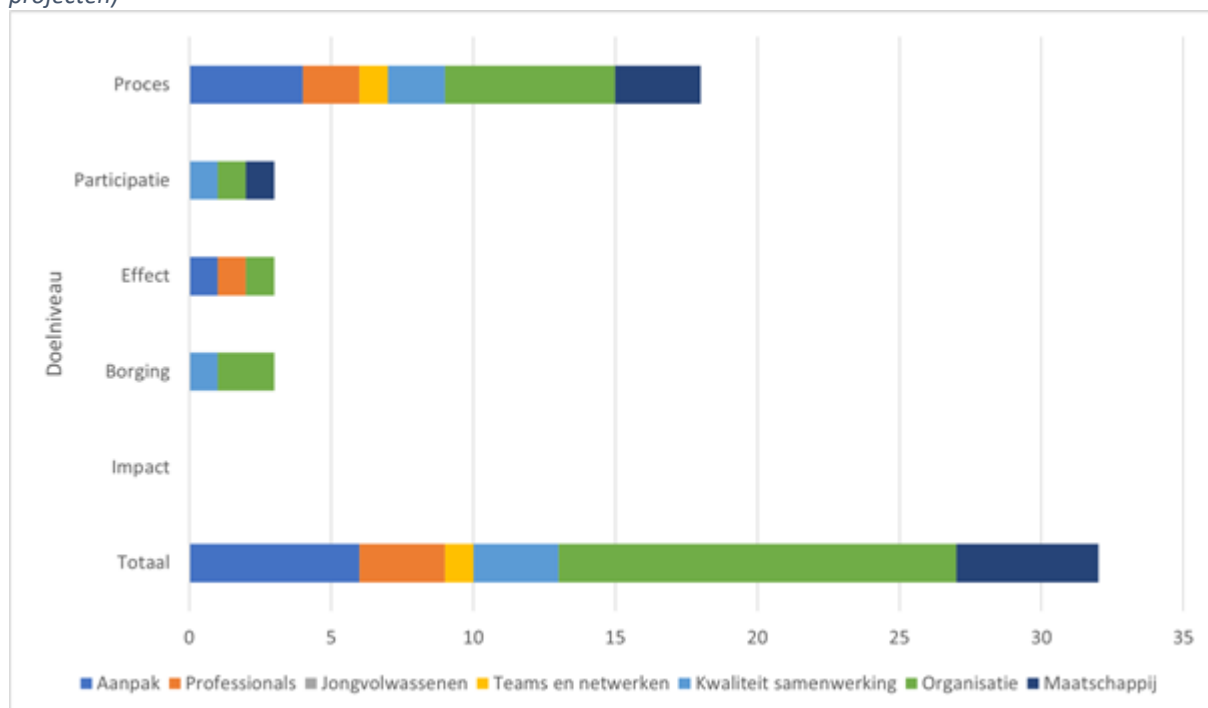

Knelpunten

Knelpunten naar doelniveau en implementatieniveau

Tijdens de eindevaluatie is gevraagd om de belangrijkste knelpunten voor de doelrealisaties van het project te benoemen, met een maximum van drie knelpunten. In figuur 3.2 staat het aantal knelpunten dat werd benoemd door de projectteamleden uitgesplitst naar doelniveau en implementatieniveau.

Figuur 3.2. Aantal knelpunten naar doelniveau en implementatieniveau ten tijde van de eindevaluatie (10 projecten)

Noot. Eén knelpunt kan betrekking hebben op meer dan één doelniveau. De som van het aantal knelpunten per doelniveau is daardoor niet per se gelijk aan het totaal aantal genoemde knelpunten.

Figuur 3.2 laat zien dat veruit de meeste knelpunten werden genoemd voor het realiseren van de procesdoelen. De meeste knelpunten hadden te maken met de organisatie (randvoorwaarden), de aanpak zelf en de maatschappij. Deze drie meest genoemde categorieën knelpunten worden hieronder verder toegelicht.

Knelpunten op organisatieniveau

Beperkte tijd werd meerdere malen genoemd als een belangrijk knelpunt op organisatieniveau. Hierbij ging het om tijdgebrek van betrokken professionals door een hoge werkdruk, tijdgebrek in de dagelijkse werkwijze, en een lange doorlooptijd van externe procedures waardoor een project vertraging oploopt.

“Het duurde langer dan verwacht om toegang te krijgen tot gegevens”

Andere knelpunten hadden te maken met randvoorwaarden in de organisatie voor de **structurele borging** van de aanpak zoals het ontbreken van duidelijke afspraken over het eigenaarschap en de daarbij behorende verantwoordelijkheid voor beheer en onderhoud, het ontbreken van structurele financiële middelen en het ontbreken van een leidinggevende die de aanpak ondersteunt en het gebruik er van aanmoedigt.

“Ook de randvoorwaarden op organisatieniveau kunnen meespelen. Leidinggevend en die erachter staan en medewerkers motiveren om ermee te werken zorgen natuurlijk voor meer implementaties door het team dan wanneer ook een leidinggevende het minder goed snapt of er geen interesse in heeft.”

Daarnaast werd een **hoog verloop van vrijwilligers en professionals** als knelpunt benoemd binnen één project. Dit belemmerde het opbouwen van een vertrouwensband. Overige knelpunten waren meer **logistiek** van aard en betroffen belemmeringen in het inplannen van vergaderingen met partners door verschillende roosters en het begeleiden van professionals op afstand.

Knelpunten op het niveau van de aanpak

Genoemde knelpunten op het niveau van de aanpak zelf hadden onder meer betrekking op de **methoden en processen van de aanpak**. Voorbeelden hiervan zijn de vereiste tijdsinvestering en vereiste flexibiliteit van de aanpak, zoals te veel vernieuwingen tegelijkertijd in een project wat de uitvoering van het project belemmerde.

“In één project eigenlijk beetje teveel nieuwe dingen: nieuwe werkmethode, nieuwe doelgroep, nieuwe locaties.”

Twee projecten ervoeren uitdagingen in het **laten aansluiten van de aanpak bij de behoeften** van de doelgroep, zoals de behoefte aan mannelijke coaches die niet beschikbaar waren. Tevens ervoer één project belemmeringen in het **bereik van jongvolwassenen** door kenmerken van de aanpak.

Knelpunten op maatschappelijk niveau

Knelpunten die hier genoemd werden hadden bijna allemaal te maken met de **coronapandemie**. Door de coronapandemie waren er veel praktische knelpunten in de uitvoering van projecten. Zo was het door de sluiting van locaties voor sommige projecten niet mogelijk om de doelgroep te bereiken.

“Waren op veel plekken “gewoon niet welkom” vanwege coronamaatregelen.”

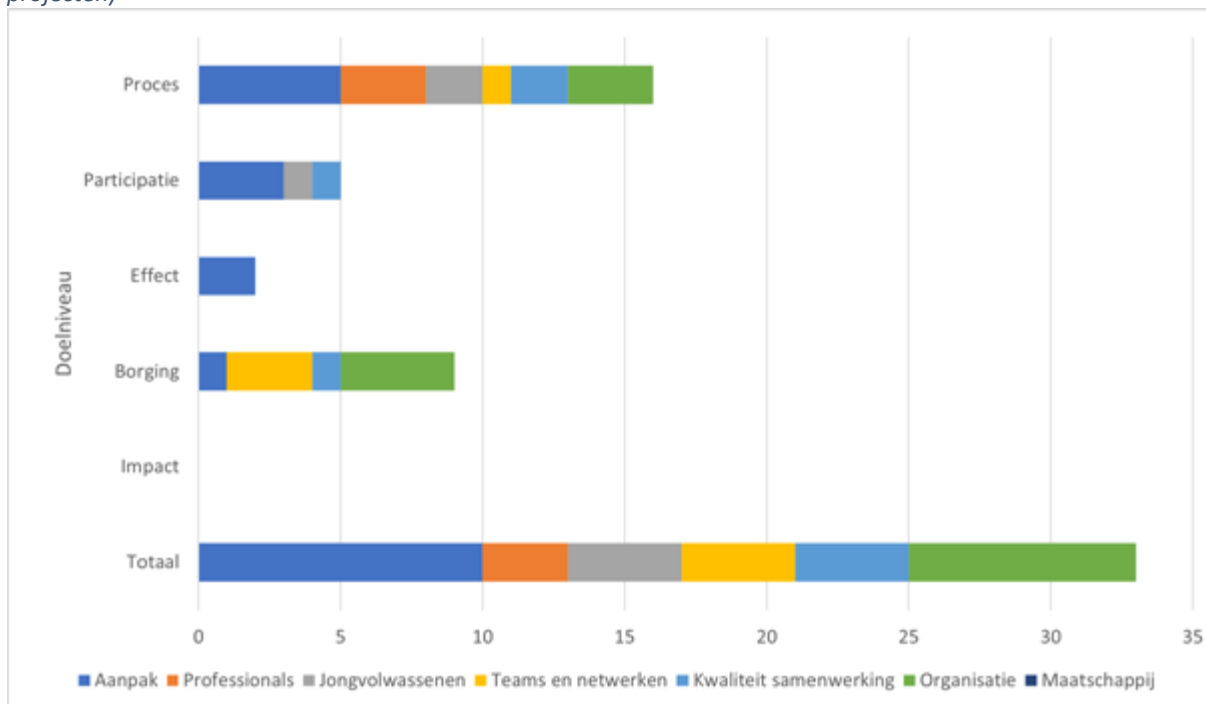
Eén project noemde bestaande **wet- en regelgeving** als knelpunt. Hierdoor kon jongvolwassenen niet een aantrekkelijke financiële vergoeding voor hun betrokkenheid bij het project worden aangeboden.

Geleerde lessen

Geleerde lessen naar doelniveau en implementatieniveau

Tijdens de eindevaluatie is gevraagd om de belangrijkste geleerde lessen voor de doelrealisaties van het project te benoemen, met een maximum van drie geleerde lessen. In figuur 3.3 staat het aantal geleerde lessen dat werd benoemd door de projectteamleden uitgesplitst naar doelniveau en implementatieniveau.

Figuur 3.3. Aantal geleerde lessen naar doelniveau en implementatieniveau ten tijde van de eindevaluatie (10 projecten)

Noot. Eén geleerde les kan betrekking hebben op meer dan één doelniveau. De som van het aantal geleerde lessen per doelniveau is daardoor niet per se gelijk aan het totaal aantal genoemde geleerde lessen.

Figuur 3.3 laat zien dat veruit de meeste lessen zijn geleerd bij het realiseren van de procesdoelen. De meeste geleerde lessen hadden betrekking op de aanpak zelf en op de organisatie (randvoorwaarden). De benoemde geleerde lessen in deze twee categorieën worden hieronder verder toegelicht.

Geleerde lessen op het niveau van de aanpak

De geleerde lessen op het niveau van de aanpak zelf gingen meerdere keren over de **samenwerking met jongvolwassenen en professionals** in het project. Het ging hierbij om de waarde van het samenwerken met jongvolwassenen en experts voor het bereiken van de doelgroep, voor het aansluiten bij de behoeften van de doelgroep, en voor de kwaliteit en borging van het eindproduct. Andere lessen waren de waarde van het tussentijds terugkoppelen over wat er met de input is gebeurd voor het creëren van draagvlak voor het project, het belang van maatwerk, geduld en flexibiliteit in het samenwerken met professionals en voor het bereiken, opleiden en/of begeleiden van jongvolwassenen.

“De doelgroep die we willen bereiken is niet voor niets een kwetsbare en lastig bereikbare doelgroep. Onderdeel van deze methodiek is dan ook geduld, flexibiliteit en accepteren dat het een proces is dat meer investering en tijd vraagt.”

Een andere genoemde geleerde les had betrekking op de **inhoud van de aanpak**: hierbij ging het om het inzicht dat persoonskenmerken van de participanten invloed hebben op hoe de aanpak kan worden vormgegeven.

Geleerde lessen op organisatieniveau

Geleerde lessen op organisatieniveau hadden meermaals betrekking op de factoren voor **structurele borging** van de projectresultaten. Denk hierbij aan het belang van het reserveren van geld en tijd in de aanvraag voor de implementatie, valorisatie (benutten van de ontwikkelde kennis), en borging van het product.

“In de aanvraag meer aandacht schenken aan borging en implementatie na afloop van het project”

Andere geleerde lessen gingen over het projectmanagement en dan met name over de **vereiste tijdsinvestering**. Bijvoorbeeld dat het opleiden, begeleiden en samenwerken, maar ook het reizen naar verschillende locaties meer tijd kost dan gedacht en dat je echt een lange adem nodig hebt om je doelen te bereiken.

3.2 Bijstellingen in het programma GeestKracht of verandertheorie

Kwalitatieve analyses voor ervaringen met en de bijstellingen in programma of verandertheorie

Tijdens de eindevaluatie is systematisch¹⁰ gevraagd naar de ervaringen met de volgende onderdelen van het programma GeestKracht:

- samenwerking met het programmateam van FNO GeestKracht;
- samenwerking met Team GeestKracht (het ‘panel’);
- samenwerking met andere projecten en partnerschappen;
- gebruik van de verandertheorie of het eigen veranderpad daarbinnen.

De bevindingen zijn genoteerd op de gespreksformulieren. Ervaringen met de programmaonderdelen en de verandertheorie zijn door de onderzoekers gecodeerd naar waardering (positief, neutraal of negatief). De positieve en negatieve waarderingen worden hieronder toegelicht. Vervolgens is gevraagd naar suggesties voor bijstellingen (onderdelen van) de verandertheorie en suggesties voor andere bijstellingen (onderdelen van) programma GeestKracht. Deze suggesties zijn genoteerd op de gespreksformulieren en gecodeerd naar onderdeel van het programma.

Samenwerking met programmateam GeestKracht

Door negen van de tien projecten werden positieve opmerkingen geplaatst over de samenwerking met het programmateam GeestKracht. Daarbij wordt vooral aangegeven dat de contacten met het programmateam als open, ondersteunend en heel prettig worden ervaren. Het team is volgens de meeste projecten toegankelijk en reageert snel, is transparant en denkt in positieve zin mee, zoals het zoeken naar oplossingen en meedenken over (vervolg)stappen als zaken niet zo goed lopen.

Het programmateam werd als opdrachtgever en financier tegelijkertijd prettig en strak op de procesmatige delen ervaren, ook rondom verantwoordelijkheden. Eén van de projecten gaf aan dat het meerwaarde heeft dat mentale gezondheid dé focus is binnen FNO, zodat de focus en visie goed matchen met die van hen.

Door de helft van de projecten werden (ook) kritische kanttekeningen geplaatst bij de samenwerking met het programmateam GeestKracht. Genoemd werden: gebrek aan communicatie over wat wordt gevraagd (deelname bijeenkomsten, administratie, benaderen ervaringsdeskundigen voor JOT); hoge

---

¹⁰ Voor negen van de tien projecten zijn vernieuwde score- en gespreksformulieren gebruikt: om de administratieve last voor de projecten te verminderen, én om deze uitvraag meer systematisch op te pakken.

of onduidelijke verwachtingen van het programmateam (ten aanzien van deelname bijeenkomsten, administratie, bijstellen plannen); en het weinig ervaren van een faciliterende rol in de onderlinge samenwerking tussen projecten.

“In betrekkningsniveau heel fijn met goede gesprekken”

“Compliment dat ze het heel goed en fijn doen”

Concrete verbeter suggesties voor de samenwerking met programmateam GeestKracht

Tijdens de evaluatiegesprekken werden door deelnemers de volgende concrete verbeter suggesties geopperd met betrekking tot (de samenwerking met) het programmateam GeestKracht:

- Meer tijdige en intense dialoog wanneer wordt overwogen financiering te stoppen, inclusief bemiddeling richting en terugkoppeling over besluitvorming programmacommissie.
- Een meer faciliterende rol spelen in de samenwerking tussen projecten en/of partnerschappen.
- Andere vormen van evaluatie van de voortgang naast de (tussen)rapportages zoals een werkbezoek van FNO GeestKracht aan het project.
- Meer aandacht voor de lange termijn door ondersteuning te bieden bij de implementatie van ontwikkelde producten en mogelijkheid te bieden voor het aanvragen van een vervolgsubsidie voor implementatie.

Samenwerking met team GeestKracht

Zes projecten maakten positieve opmerkingen over de samenwerking met Team GeestKracht. De buddy of het maatje werd daarbij vaak gezien als een welkome en waardevolle aanvulling op de expertise binnen het team met nuttige feedback. Ook de betrokkenheid en het enthousiasme van de leden van het Team GeestKracht werd gewaardeerd. Een project noemde dat de samenwerking met Team GeestKracht een mooi signaal was naar de eigen ervaringsdeskundigen dat ze serieus worden genomen.

Door drie projecten werden kritische kanttekeningen ten aanzien van Team GeestKracht geplaatst. Twee ervan gaven aan dat het contact moeilijk tot niet te organiseren bleek. Het derde project gaf aan het Team GeestKracht achteraf te weinig gebruikt te hebben; in eerste instantie doordat niet helder was wie de contactpersoon voor hen was, in tweede instantie doordat ze gebruik konden maken van de jongvolwassenen uit de eigen organisatie en achterban.

“Samenwerking met panel was heel fijn omdat de ervaringsdeskundigen hele goede feedback gaven. Dat mocht wat mij betreft wel vaker.”

Concrete verbeter suggesties voor Team GeestKracht

Tijdens de evaluatiegesprekken werd door deelnemers een concrete verbeter suggestie geopperd met betrekking tot de samenwerking met Team GeestKracht:

- Aan het begin van de call duidelijker de wensen en mogelijkheden van het Team GeestKracht aan de projecten presenteren (en niet alleen aangeven ‘maak er vooral gebruik van’).

Samenwerking met andere projecten en partnerschappen

De samenwerking met andere projecten en partnerschappen werd wisselend ervaren. Er werden positieve opmerkingen geplaatst in drie projecten. Er werd aangegeven dat het leuk en interessant was om te horen waar andere projecten mee bezig zijn en dat projecten elkaar concreet verder hebben geholpen bij de werving van participanten. Hiertegenover werden kritische kanttekeningen geplaatst door vier projecten. Deze hadden betrekking op beperkte ruimte *tijdens* de projectleiderssessies om ervaringen uit te wisselen, een gebrek aan terugkoppeling *na* de projectleiderssessies in het geval van afwezigheid, weinig mogelijkheden om ook na afloop van het project betrokken te blijven, en dat de online uitwisseling tijdens de coronapandemie minder inspirerend was.

Concrete verbetersuggesties voor de samenwerking met andere projecten en partnerschappen

Tijdens eindevaluatiegesprekken werden door deelnemers de volgende concrete verbetersuggesties geopperd voor de onderlinge samenwerking en uitwisseling:

- Meer aandacht voor interactie tussen projectleiders.
- Werkvormen inzetten tijdens bijeenkomsten tussen projectleiders waarmee feedback kan worden opgehaald.
- Een symposium met borrel organiseren na afloop van de projecten.
- Meer leersessies organiseren.
- Een digitaal platform om in contact te blijven met andere projecten.

Gebruik van de verandertheorie of het eigen veranderpad daarbinnen

Uit de eindevaluatie gesprekken kwam naar voren dat projecten niet erg uitgesproken waren ten opzichte van de verandertheorie. Door drie projecten werden positieve opmerkingen over de verandertheorie gemaakt. Positief werd gevonden dat de verandertheorie richtingbepalend was bij het schrijven van de projectaanvraag of de opzet van het project en dat het inzichtelijk maakt welke activiteit aan welk doel bijdraagt. Er werden geen kritische kanttekeningen gemaakt over het gebruik en de waarde van de verandertheorie.

Concrete verbeteruggesties voor de verandertheorie

Tijdens interviews werden door deelnemers de volgende concrete verbeteruggesties geopperd met betrekking tot de verandertheorie:

- De verandertheorie beeldend maken zodat de inhoud gemakkelijker onthouden wordt.
- Meer aandacht voor de rol van ouders omdat zij een belangrijke rol spelen in het bereiken van jongvolwassenen.
- Een gesprek over de verandertheorie voeren met de projecten en partnerschappen, zoals in de projectleiderssessies.

3.3 Kernbevindingen kwalitatieve analyses

- Veruit de meeste succesfactoren, knelpunten en geleerde lessen die benoemd werden hadden betrekking op het realiseren van de procesdoelen en het minst op het realiseren van impactdoelen. Bij deze procesdoelen staat de uitvoering van het project en de samenwerking met andere projecten en partnerschappen centraal. Vervolgens hadden succesfactoren het meest betrekking op de participatiedoelen, en de geleerde lessen op het realiseren van de borgingsdoelen.
- Veruit de meeste succesfactoren hadden betrekking op de aanpak en veruit de meeste knelpunten op de organisatie (randvoorwaarden). De meeste geleerde lessen betroffen beide: de aanpak zelf én de organisatie (randvoorwaarden).
- Methoden en processen in de aanpak zijn van invloed op de uitvoering van het project, de aansluiting bij behoeften van de jongvolwassenen, en het bereik van jongvolwassenen. De uitwerking hiervan kan zowel bevorderend voor de doelrealisatie werken (succesfactor) als belemmerend, (knelpunt).

- Aandacht voor structurele borging wordt als knelpunt én geleerde les benoemd in de eindgesprekken. Dit sluit aan bij de concrete verbetersuggesties voor de samenwerking met programmteam GeestKracht om meer aandacht te besteden aan de lange termijn ondersteuning van projecten.
- In de eindgesprekken met de projecten werden een goede samenwerking met jongvolwassenen en professionals en het investeren en benutten van netwerken benoemd als succesfactoren. Het belang van een goede samenwerking was tevens een belangrijke geleerde les. Opvallend is hierbij dat uit de analyses ook naar voren komt dat de samenwerking tussen de andere projecten en partnerschappen binnen GeestKracht wisselend wordt ervaren. Er is behoefte aan meer ondersteuning vanuit GeestKracht voor het faciliteren van de onderlinge samenwerking.
- De projecten geven nagenoeg allemaal positieve feedback over de samenwerking met het programmteam GeestKracht: de contacten werden als open, ondersteunend en heel prettig ervaren. Meer dan de helft van de projecten gaf ook positieve feedback over het Team GeestKracht, vooral gericht op de meerwaarde van de buddy. Een derde van de projecten was positief over de samenwerking met andere projecten en partnerschappen: over de uitwisseling van ervaringen en concrete onderlinge hulp. De verandertheorie bleek niet echt te leven onder de projecten.
- Kritische kanttekeningen waren er ook. Bij het programmteam GeestKracht zit dit vooral in (de communicatie over) wat er van projecten wordt verwacht. De kritische kanttekeningen bij Team GeestKracht betroffen eveneens communicatie maar dan gericht op het organiseren van het contact. Gebrek aan tijd en mogelijkheden om ervaringen uit te wisselen vormde de kern van de kritische kanttekeningen bij de samenwerking met andere projecten en partnerschappen.

4 Samenvatting bevindingen begeleide zelfevaluatie

Om antwoord te geven op de tweede en derde overkoepelende evaluatievraag worden in dit hoofdstuk de belangrijkste kwantitatieve en kwalitatieve resultaten van de begeleide zelfevaluatie met de tien in 2022 afgeronde projecten nog eens op een rij gezet.

4.1 In hoeverre worden de beoogde doelen behaald, en wat zijn hierbij succesfactoren, knelpunten en geleerde lessen? (tweede evaluatievraag)

Mate van doelrealisatie

De kwantitatieve analyse laat zien dat de mate waarin het de tien projecten aan het einde van de looptijd was gelukt om hun beoogde doelen te bereiken verschilt per doelniveau.

- Doelrealisatie was het verst gevorderd voor procesdoel 1¹¹ en de twee participatiedoelen¹². De doelrealisatiescores voor deze drie doelen impliceren dat bijna alle projecten (n=9) gedurende hun looptijd er grotendeels of volledig in slaagden om hun aanpak c.q. activiteit op de beoogde wijze te ontwikkelen of uit te voeren, en waarbij de beoogde doelgroep jongvolwassenen op de bedoelde wijze participeerde met de gewenste uitkomsten.
- Aan het einde van de looptijd van de projecten waren de beoogde effect- en borgingsdoelen¹³ in mindere mate behaald. De doelrealisatiescores wijzen erop dat de meeste projecten (n=8) aan het einde van de looptijd minimaal over de helft waren¹⁴ met het bereiken van minimaal drie van de vier doelen.
- De mate van doelrealisatie was het minst voor procesdoel 2¹⁵. De doelrealisatiescores voor dit doel geven aan dat de meeste projecten (n=8) er omstreeks halverwege de looptijd nog niet goed in waren geslaagd om passende samenwerking met andere GeestKracht-projecten of -partnerschappen te realiseren. Aan het einde van de looptijd was dit niet verbeterd.

Ten slotte vonden, uitgezonderd één vroegtijdig gestopt project, alle projecten het aan het einde van de looptijd enigszins of zeer waarschijnlijk dat hun project (ook na afronding) een bijdrage gaat leveren aan het realiseren van de twee impactdoelen¹⁶ op de langere termijn. Deze positieve verwachting hadden de projecten al halverwege hun looptijd.

Succesfactoren, knelpunten en geleerde lessen in relatie tot doelrealisatie

Veruit de meeste succesfactoren, knelpunten en geleerde lessen die door de tien afgeronde projecten ten tijde van de eindevaluatie werden benoemd hadden betrekking op het realiseren van de procesdoelen.

- Bij de twee procesdoelen staat de uitvoering van het project (procesdoel 1) en passende samenwerking met andere GeestKracht-projecten of -partnerschappen (procesdoel 2) centraal. De genoemde succesfactoren, knelpunten en geleerde lessen hebben echter geen betrekking op procesdoel 2. Het lijkt erop dat samenwerking met andere GeestKracht-projecten of -

¹¹ Procesdoel 1: *de aanpak, activiteit, et cetera wordt op de beoogde wijze ontwikkeld of uitgevoerd.*

¹² Participatiedoel 1: *de beoogde doelgroep jongvolwassenen participeert op de beoogde wijze.* Participatiedoel 2: *de participatie van de doelgroep leidt tot de gewenste uitkomst.*

¹³ Effectdoel 1: *het bereik van de aanpak, activiteit, et cetera is naar wens.* Effectdoel 2: *met de aanpak, activiteit, etc. worden de beoogde korte- of middellange-termijn effecten bereikt.* Borgingsdoelen 1 en 2: *de (effecten van de) aanpak, activiteit, et cetera wordt (worden) op de beoogde wijze geborgd.*

¹⁴ Doelrealisatiescore 6, op een schaal lopend van 0 (nog niet begonnen met het doel) tot 10 (het doel is volledig gerealiseerd).

¹⁵ Procesdoel 2: *er wordt passend samengewerkt met andere GeestKracht-projecten of -partnerschappen.*

¹⁶ Impactdoelen 1 en 2: *de aanpak, activiteit, et cetera draagt bij aan de beoogde lange-termijn effecten: betere uitkomsten voor de doelgroep jongvolwassenen, een betere toerusting van professionals, een passender aanpak en beleid, en meer begrip in de maatschappij.*

partnerschappen voor de tien projecten minder relevant was voor het realiseren van de eigen doelen (d.w.z. de overige negen doelen).

- De meeste succesfactoren werden benoemd voor de doelen waarvoor de doelrealisatie het verst gevorderd was, namelijk procesdoel 1 en de twee participatiedoelen. De succesfactoren hadden het meeste betrekking op de aanpak zelf (gebruikte methoden en processen, elementen voor het bereiken van jongvolwassenen, vormgeving van de samenwerking met jongvolwassenen en professionals, benutten van de kennis van jongvolwassenen, aansluiten op behoeften en leefwereld van jongvolwassenen). Daarnaast hadden succesfactoren vaak betrekking op kenmerken van jongvolwassenen zelf (zoals hun kennis, houding en inzet) en op factoren met betrekking tot teams en netwerken (samenstelling van het team, investeren in en benutten van netwerken).
- Veruit de meeste knelpunten hadden te maken met de organisatie (beperkte tijd, organisatie van structurele borging, verloop van vrijwilligers en professionals, logistieke belemmeringen), de aanpak zelf (methoden en processen, aansluiten bij de behoeften van jongvolwassenen, wijze waarop jongvolwassenen werden bereikt) en de maatschappij (coronapandemie, wet- en regelgeving).
- De meeste geleerde lessen hadden betrekking op de aanpak zelf en op organisatorische randvoorwaarden. Naast lessen voor het realiseren van procesdoel 1, werden lessen het vaakst geleerd voor het behalen van de borgingsdoelen. Deze hadden relatief vaak betrekking op organisatorische randvoorwaarden en op teams en netwerken.

4.2 Welke (eventuele) bijstellingen zijn nodig in het programma GeestKracht en de verandertheorie? (derde evaluatievraag)

Het beeld dat tijdens de eindevaluatiegesprekken naar voren kwam wanneer werd gevraagd naar de ervaringen met het programma GeestKracht was in het algemeen positief. Hier en daar werden door deelnemers wel concrete verbeter suggesties naar voren gebracht. Al deze suggesties worden hieronder beschreven. De data geven echter geen inzicht in de redenatie achter deze suggesties. De suggesties kunnen als input worden meegenomen om de waarde ervan te wegen in een gestructureerde dialoog, het laatste onderdeel van deze tussenevaluatie. In deze dialoog worden de kernbevindingen van beide evaluatieroutes (de begeleide zelfevaluatie en de maatwerkevaluatie door het Jongvolwassenen OnderzoeksTeam) besproken en geduid met diverse betrokkenen bij de tien geëvalueerde projecten en het programma. Op basis van deze dialoogsessie zal het evaluatieteam aanbevelingen formuleren voor de doorontwikkeling en tussentijdse bijstellingen van (onderdelen binnen) het programma GeestKracht teneinde de impact van het programma te vergroten.

Concrete verbeter suggesties voor de samenwerking met het programmateam GeestKracht

- Meer tijdige en intense dialoog wanneer wordt overwogen financiering te stoppen, inclusief bemiddeling richting en terugkoppeling over besluitvorming programmacommissie.
- Een meer faciliterende rol spelen in de samenwerking tussen projecten en/of partnerschappen.
- Andere vormen van evaluatie van de voortgang naast de (tussen)rapportages, zoals een werkbezoek van FNO GeestKracht aan het project.
- Meer aandacht voor de lange termijn door ondersteuning te bieden bij de implementatie van ontwikkelde producten en mogelijkheid te bieden voor het aanvragen van een vervolgsubsidie voor implementatie.

Concrete verbeter suggestie voor Team GeestKracht

- Aan het begin van de call duidelijker de wensen en mogelijkheden van het Team GeestKracht aan de projecten presenteren (en niet alleen aangeven 'maak er vooral gebruik van').

Concrete verbeteruggesties voor de samenwerking met andere projecten en partnerschappen

Dit onderdeel van het GeestKracht programma is eveneens aan de orde geweest bij het bepalen van de doelrealisatie, namelijk bij procesdoel 2¹⁷. De doelrealisatiescore van dit doel bleek achter te blijven ten opzichte van de scores op de andere doelen. Daarnaast werden er voor dit doel door de tien projecten geen succesfactoren, knelpunten of geleerde lessen genoemd tijdens de eindevaluatiegesprekken. Wel bleek uit de gesprekken dat de samenwerking met andere GeestKracht-projecten of partnerschappen wisselend werd ervaren. De volgende verbeteruggesties werden gegeven tijdens de gesprekken:

- Meer aandacht voor interactie tussen projectleiders.
- Werkvormen inzetten tijdens bijeenkomsten tussen projectleiders waarmee feedback kan worden opgehaald.
- Een symposium met borrel organiseren na afloop van de projecten.
- Meer leersessies organiseren.
- Een digitaal platform om in contact te blijven met andere projecten.

Concrete verbeteruggesties voor de verandertheorie

Uit de eindevaluatie gesprekken kwam naar voren dat projecten gedurende de looptijd eigenlijk niet of nauwelijks gebruik maakten van de verandertheorie. De concrete verbeteruggesties waren de volgende:

- De verandertheorie beeldend maken zodat de inhoud gemakkelijker onthouden wordt.
- Meer aandacht voor de rol van ouders omdat zij een belangrijke rol spelen in het bereiken van jongvolwassenen.
- Een gesprek over de verandertheorie voeren met de projecten en partnerschappen, zoals in de projectleiderssessies.

4.3 Tot slot

In dit tussenrapport beschrijven we de aanpak en bevindingen van de route *begeleide zelfevaluatie* voor tien projecten die in 2022 zijn afgerond. Hiervoor zijn gegevens van de tussenevaluaties (mate van doelrealisatie) en eindevaluaties (mate van doelrealisatie, en de belangrijkste ervaren succesfactoren, knelpunten en geleerde lessen) gebruikt. Door de keuze voor de tien afgeronde projecten, gaan de resultaten niet over de partnerschappen, noch over de lopende projecten in 2023. Van de tien geëvalueerde projecten zijn twee projecten vroegtijdig gestopt. Zoals beschreven valt daarmee de mate van doelrealisatie in sommige gevallen wat lager uit.

Naast de in dit rapport beschreven resultaten van de route *begeleide zelfevaluatie*, blijken de online evaluatiegesprekken (tussentijds en aan het einde) van belang voor de projecten zelf om van te leren. Dit gaven de projecten tijdens de gesprekken aan bij het evaluatieteam. Hiermee lijkt het beoogde doel van lerend evalueren te worden behaald.

---

¹⁷ Procesdoel 2: *er wordt passend samengewerkt met andere GeestKracht-projecten of -partnerschappen.*

Bijlage 1 Tussen- en eindevaluatieformulier

Scoreformulier voorbereiding tussenevaluatie / eindevaluatie

Lees vooraf aan het invullen van dit scoreformulier de meegestuurde instructie goed door.

Gegevens project of partnerschap *	
Titel:	
Startdatum looptijd:	
Einddatum looptijd:	
Teamleden die zijn betrokken bij het invullen scoreformulier:	

* Alleen in te vullen voor het scoreformulier wat wordt opgestuurd naar het Trimbos-instituut

Doelrealisatie van de twee procesdoelen

Hieronder scoren jullie **per doel** de doelrealisatie en geven jullie aan op basis waarvan jullie tot deze score zijn gekomen.

Doel: [doel invoegen]	
Score doelrealisatie laatste tussenevaluatie:	[score invoegen]
In hoeverre is dit doel door jullie project of partnerschap gerealiseerd?	
Doe dit door een cijfer aan te vinken op de schaal hieronder, waarbij een 0 staat voor 'we zijn nog niet begonnen' en een 10 staat voor het 'het doel is volledig gerealiseerd'.	
0= We zijn nog niet begonnen 10=Het doel is volledig gerealiseerd	
Hebben jullie over deze score consensus bereikt?	☐ Ja ☐ Nee
Waar baseren jullie deze score op, of waar kunnen jullie deze score aan zien? Licht kort toe*	

Doel: [doel invoegen]	
Score doelrealisatie laatste tussenevaluatie:	[score invoegen]
In hoeverre is dit doel door jullie project of partnerschap gerealiseerd?	
Doe dit door een cijfer aan te vinken op de schaal hieronder, waarbij een 0 staat voor 'we zijn nog niet begonnen' en een 10 staat voor het 'het doel is volledig gerealiseerd'.	
0= We zijn nog niet begonnen 10=Het doel is volledig gerealiseerd	
Hebben jullie over deze score consensus bereikt?	☐ Ja ☐ Nee
Waar baseren jullie deze score op, of waar kunnen jullie deze score aan zien? Licht kort toe*	

* Het kan gaan om kwantitatieve of kwalitatieve gegevens (inclusief eigen oordelen)

Doelrealisatie van de twee participatiedoelen

Hieronder scoren jullie **per doel** de doelrealisatie en geven jullie aan op basis waarvan jullie tot deze score zijn gekomen.

Doel: [doel invoegen]	
Score doelrealisatie laatste tussenevaluatie:	[score invoegen]
In hoeverre is dit doel door jullie project of partnerschap gerealiseerd?	
Doe dit door een cijfer aan te vinken op de schaal hieronder, waarbij een 0 staat voor 'we zijn nog niet begonnen' en een 10 staat voor het 'het doel is volledig gerealiseerd'.	
0= We zijn nog niet begonnen 10=Het doel is volledig gerealiseerd	
Hebben jullie over deze score consensus bereikt?	☐ Ja ☐ Nee
Waar baseren jullie deze score op, of waar kunnen jullie deze score aan zien? Licht kort toe*	

Doel: [doel invoegen]	
Score doelrealisatie laatste tussenevaluatie:	[score invoegen]
In hoeverre is dit doel door jullie project of partnerschap gerealiseerd?	
Doe dit door een cijfer aan te vinken op de schaal hieronder, waarbij een 0 staat voor 'we zijn nog niet begonnen' en een 10 staat voor het 'het doel is volledig gerealiseerd'.	
0= We zijn nog niet begonnen 10=Het doel is volledig gerealiseerd	
Hebben jullie over deze score consensus bereikt?	☐ Ja ☐ Nee
Waar baseren jullie deze score op, of waar kunnen jullie deze score aan zien? Licht kort toe*	

* Het kan gaan om kwantitatieve of kwalitatieve gegevens (inclusief eigen oordelen)

Doelrealisatie van de twee effectdoelen

Hieronder scoren jullie **per doel** de doelrealisatie en geven jullie aan op basis waarvan jullie tot deze score zijn gekomen.

Doel: [doel invoegen]	
Score doelrealisatie laatste tussenevaluatie: [score invoegen]	
In hoeverre is dit doel door jullie project of partnerschap gerealiseerd? Doe dit door een cijfer aan te vinken op de schaal hieronder, waarbij een 0 staat voor 'we zijn nog niet begonnen' en een 10 staat voor het 'het doel is volledig gerealiseerd'.	
0= We zijn nog niet begonnen 10=Het doel is volledig gerealiseerd	
Hebben jullie over deze score consensus bereikt?	☐ Ja ☐ Nee
Waar baseren jullie deze score op, of waar kunnen jullie deze score aan zien? Licht kort toe*	

Doel: [doel invoegen]	
Score doelrealisatie laatste tussenevaluatie: [score invoegen]	
In hoeverre is dit doel door jullie project of partnerschap gerealiseerd? Doe dit door een cijfer aan te vinken op de schaal hieronder, waarbij een 0 staat voor 'we zijn nog niet begonnen' en een 10 staat voor het 'het doel is volledig gerealiseerd'.	
0= We zijn nog niet begonnen 10=Het doel is volledig gerealiseerd	
Hebben jullie over deze score consensus bereikt?	☐ Ja ☐ Nee
Waar baseren jullie deze score op, of waar kunnen jullie deze score aan zien? Licht kort toe*	

* Het kan gaan om kwantitatieve of kwalitatieve gegevens (inclusief eigen oordelen)

Doelrealisatie van de twee borgingsdoelen

Hieronder scoren jullie **per doel** de doelrealisatie en geven jullie aan op basis waarvan jullie tot deze score zijn gekomen.

Doel: [doel invoegen]	
Score doelrealisatie laatste tussenevaluatie:	[score invoegen]
In hoeverre is dit doel door jullie project of partnerschap gerealiseerd?	
Doe dit door een cijfer aan te vinken op de schaal hieronder, waarbij een 0 staat voor 'we zijn nog niet begonnen' en een 10 staat voor het 'het doel is volledig gerealiseerd'.	
0= We zijn nog niet begonnen 10=Het doel is volledig gerealiseerd	
Hebben jullie over deze score consensus bereikt?	☐ Ja ☐ Nee
Waar baseren jullie deze score op, of waar kunnen jullie deze score aan zien? Licht kort toe*	

Doel: [doel invoegen]	
Score doelrealisatie laatste tussenevaluatie:	[score invoegen]
In hoeverre is dit doel door jullie project of partnerschap gerealiseerd?	
Doe dit door een cijfer aan te vinken op de schaal hieronder, waarbij een 0 staat voor 'we zijn nog niet begonnen' en een 10 staat voor het 'het doel is volledig gerealiseerd'.	
0= We zijn nog niet begonnen 10=Het doel is volledig gerealiseerd	
Hebben jullie over deze score consensus bereikt?	☐ Ja ☐ Nee
Waar baseren jullie deze score op, of waar kunnen jullie deze score aan zien? Licht kort toe*	

* Het kan gaan om kwantitatieve of kwalitatieve gegevens (inclusief eigen oordelen)

Doelrealisatie van de twee impactdoelen

Hieronder scoren jullie **per doel** de *verwachte* doelrealisatie en geven jullie aan op basis waarvan jullie tot de score zijn gekomen.

Doel: [doel invoegen]	
Score doelrealisatie laatste tussenevaluatie: [score invoegen]	
Hoe waarschijnlijk is het dat jullie project of partnerschap een bijdrage gaat leveren aan dit doel?	
☐ Zeer waarschijnlijk ☐ Enigszins waarschijnlijk ☐ Niet waarschijnlijk en niet onwaarschijnlijk ☐ Enigszins onwaarschijnlijk ☐ Zeer onwaarschijnlijk ☐ Hierover kunnen wij echt geen uitspraak doen	
Hebben jullie over dit antwoord consensus bereikt?	☐ Ja ☐ Nee
Waar baseren jullie deze score op, of waar kunnen jullie deze score aan zien? Licht kort toe*	

Doel: [doel invoegen]	
Score doelrealisatie laatste tussenevaluatie: [score invoegen]	
Hoe waarschijnlijk is het dat jullie project of partnerschap een bijdrage gaat leveren aan dit doel?	
☐ Zeer waarschijnlijk ☐ Enigszins waarschijnlijk ☐ Niet waarschijnlijk en niet onwaarschijnlijk ☐ Enigszins onwaarschijnlijk ☐ Zeer onwaarschijnlijk ☐ Hierover kunnen wij echt geen uitspraak doen	
Hebben jullie over dit antwoord consensus bereikt?	☐ Ja ☐ Nee
Waar baseren jullie deze score op, of waar kunnen jullie deze score aan zien? Licht kort toe*	

* Het kan gaan om kwantitatieve of kwalitatieve gegevens (inclusief eigen oordelen)

Noteer hieronder **de meest belangrijke** succesfactor(en), knelpunt(en) en geleerde les(sen) voor het realiseren van de doelen in jullie project of partnerschap.

Wat zijn volgens jullie de 3 belangrijkste <i>succesfactoren</i> ?	
1	
2	
3	
Wat zijn volgens jullie de 3 belangrijkste <i>knelpunten</i> ?	
1	
2	
3	
Wat zijn volgens jullie de 3 belangrijkste <i>geleerde lessen</i> ?	
1	
2	
3	

Bijlage 2 Gespreksformulier Evaluatiebijeenkomst

Gegevens project of partnerschap			
Titel:			
Startdatum:			
Einddatum:			
Gesprekstype	☐ Tussenevaluatie Zo ja, volgnummer tussenevaluatie: ☐ Eindevaluatie		
Datum bijeenkomst:			
Aantal deelnemers bij gesprek:			
Is de doelgroep aanwezig bij gesprek?	☐ Ja ☐ Nee, omdat:		
Zo nee, waarom niet?			
A: Bespreken voorbereiding gesprek – 5 min.			
Hoe was het invullen van het formulier? Tips of knelpunten?			
Was de doelgroep betrokken bij het invullen? Zo ja, volledig of deels (op onderdelen)? Zo nee, waarom niet?	☐ Ja, volledig ☐ Deels, te weten: ... ☐ Nee, omdat: ...		
B: Bespreken scoreformulier: belangrijkste bevindingen – 30 min.			
Verhelderende vragen stellen	<i>Voeg evt. toelichtingen toe OP het scoreformulier zelf.</i>		
Doelrealisatie	Overall bekeken zien we het volgende beeld: <i>[Neem hieronder de scores over van het scoreformulier]</i>		
O.a. Herken je dit beeld?	Doelniveau:	Vorige scores	Huidige scores
	Proces		
	Participatie		
	Effect:		
	Borging:		
	Impact:		
Omschrijving belangrijkste bevindingen (conclusies) met eventuele toelichting.	<i>Formuleer hiervoor in voorbereiding alvast een voorzet.</i> 1. 2. 3. Vraag: herken je dit beeld? Gesprek:		
<i>Indien tussenevaluatie:</i> Welke acties willen/kunnen jullie ondernemen om “lage” doelrealisaties verder te brengen/op te hogen?	☐ N.v.t. 1. 2. 3.		

<p><i>Indien eindevaluatie:</i> Zijn er bijvangsten van het project? Heeft je project iets opgeleverd wat je van tevoren niet had verwacht?</p>	☐ N.v.t. ☐ Nee ☐ Ja, namelijk:
<p>C: Indien tussenevaluatie: Bespreken eventuele bijstelling doelen – 5 min.</p>	
<p>Bijstellen eigen doel(en) nodig?</p>	☐ N.v.t. ☐ Nee ☐ Ja, namelijk:
<p>Zo ja: heeft dit gevolgen voor het veranderpad?</p>	☐ Nee ☐ Ja, namelijk:
<p>D: Indien 1^e tussenevaluatie: Toetsen veranderpad binnen de Verandertheorie van GeestKracht – 5 min.</p>	
<p>Zijn er aanpassingen nodig in het voorgestelde veranderpad?</p>	☐ N.v.t. ☐ Nee ☐ Ja, namelijk:
<p>E: Bespreken programma GeestKracht – 10 min.</p>	
<p>Hoe is de samenwerking met programmamateam FNO GeestKracht? Wat gaat goed, wat kan (mogelijk) beter?</p>	
<p>Hoe is de samenwerking met Team GeestKracht? Wat gaat goed, wat kan (mogelijk) beter?</p>	
<p>Hoe is de samenwerking met andere projecten/partnerschappen? Wat gaat goed, wat kan (mogelijk) beter?</p>	
<p>In hoeverre maak je expliciet gebruik van de verandertheorie / het eigen veranderpad daarbinnen? Is (kan) dit gebruik behulpzaam (zijn) bij het project? Waarom wel, waarom niet?</p>	
<p>Suggesties voor bijstellingen (onderdelen van) verandertheorie GeestKracht?</p>	☐ Nee ☐ Ja, namelijk:
<p>Suggesties voor andere bijstellingen (onderdelen van) programma GeestKracht?</p>	☐ Nee ☐ Ja, namelijk:
<p>F: Terugblik op gesprek – 5 min.</p>	
<p>Wat vond je van dit gesprek? Tips of aanbevelingen?</p>	

- Wat werd er gedaan om je te betrekken in het project?
  - Wat werkte goed? Wat niet?
  - Wat had jou geholpen om je nog meer betrokken te voelen?
- Heb je gemerkt dat er iets werd gedaan met jouw inbreng?
  - Zo ja, op welke manier?
  - Zo, nee, hoe had je dit wel gewild?
- Voelde je je veilig om over je ervaringen te praten? Waar merkte je dat aan?

3. *Jouw aansluiting met professionals en anderen*

- Hoe vond je de aansluiting tussen jezelf en professionals? Geef eens een voorbeeld?
- Wat vond je van de samenwerking met anderen in het project? Geef eens een voorbeeld?
- Hoeveel ruimte was er om feedback te geven en te ontvangen?
  - Hoe ging dat? Wat was makkelijk? Wat moeilijk? (Voorbeeld?)
  - Wat werd er gedaan met feedback?
- Wist je bij wie je terecht kon met vragen of klachten over het project?
  - Heb je dat wel eens gedaan?
  - Hoe vond je dat gaan? (Hoe makkelijk / moeilijk was dat?)

4. *Meedoen in het project: resultaten en impact*

- Wat heeft het project volgens jou opgeleverd voor jongeren in het project?
- Wat heeft dit project voor jou persoonlijk opgeleverd?
  - Op welke manier heeft het project je gesteund of geholpen? Geef eens een voorbeeld?
  - Heb je iets gedaan of ontdekt wat niet gebeurd was zonder dit project?
  - Heeft het iets opgeleverd wat je niet had verwacht? Zo ja, wat?
- Op welke manier vind je dat jij impact had op het project?
  - Wat voor cijfer geef je jezelf?
- Op welke manier vind je dat het project impact had / heeft op de maatschappij? Voor wie?
  - Of: wat voor impact kan het nog hebben? Voor wie?
- Wat voor cijfer geef je het project? Wat is een tip? Wat is een top?

Hoe nu verder?

- Van dit interview ga ik een verslag maken. Vervolgens leggen we alle interviews bij elkaar en maken we daar één groot rapport van.
- Dankjewel voor het meedoen!
- Als je na afloop toch nog vragen hebt, een antwoord wil aanpassen, of iets anders. Dan mag je altijd contact opnemen met Tynke (de ondersteuner van de Jonge Onderzoekers) via app/bellen/mail. 06- 57693904 & hof@st-alexander.nl.

Bijlage 2   Rapportage Maatwerkevaluatie afgeronde projecten GeestKracht 2022-23

Rapportage Maatwerkevaluatie Afgeronde projecten GeestKracht 2022-23

Colofon

Projectleiding

Marloes Kleinjan (Trimbos-instituut)

Tarik Pehlivan (Stichting Alexander)

Auteurs

Tynke Hof (Stichting Alexander)

Tarik Pehlivan (Stichting Alexander)

Deze uitgave is tot stand gekomen met financiële steun van GeestKracht, een programma van FNO.

© 2023, Stichting Alexander, Amsterdam.

Tekst uit deze publicatie mag worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding. Deze uitgave mag worden verveelvoudigd voor eigen of intern gebruik.

Inhoud

1. Inleiding: doel, aanpak en uitvoering maatwerkevaluatie.....	4
2. Doelen projecten, motivatie en rollen respondenten	8
3. Beleving en kwaliteit van betrokkenheid bij project.....	10
4. Aansluiting, samenwerking, en feedback.....	13
5. Resultaten en impact van en voor jongvolwassenen.....	16
6. Samenvatting bevindingen maatwerkevaluatie.....	20
7. Slotbeschouwing van begeleidende onderzoekers.....	23
Bijlage: Maatwerkevaluatie GK 2022-23 – Topiclijst JOT	25

1. Inleiding: doel, aanpak en uitvoering maatwerkevaluatie

1.1 Achtergrond

Elke jongvolwassene (16-35 jaar) kan zichzelf zijn en ook met psychische kwetsbaarheden krachtig mee (blijven) doen in de maatschappij. Dat is waar het vijfjarige programma GeestKracht zich voor inzet. Om dit programmadoel te bereiken kunnen verschillende projecten en partnerschappen in meerdere rondes (zogenoemde calls) een subsidieaanvraag doen bij GeestKracht. Daarnaast voert GeestKracht zelf ook aanvullende activiteiten uit. De visie van het programma GeestKracht is dat de doelgroep zelf van begin tot eind als gelijkwaardige partij betrokken wordt. Het ervaringsdeskundig panel (Team GeestKracht) speelt daarom een belangrijke rol.

Voor het programma GeestKracht voeren het Trimbos-instituut en Stichting Alexander een lerend evaluatieonderzoek uit.¹ Het evaluatieonderzoek is lerend, zodat iedereen die bij het programma betrokken is, tussendoor leert van de resultaten uit het onderzoek. Met behulp van die bevindingen wordt steeds gekeken of er iets in het programma moet worden aangepast.

Het lerend evaluatieonderzoek heeft drie evaluatievragen:

1. Welke doelen hebben de projecten, partnerschappen en andere activiteiten (*inventariseren*)?
2. In hoeverre worden de beoogde doelen behaald, en wat zijn hierbij succesfactoren, knelpunten en geleerde lessen (*meten en leren*)?
3. Welke (eventuele) aanpassingen zijn nodig in het programma GeestKracht en de verandertheorie (*bijstellen*)?

Om de evaluatievragen te beantwoorden worden twee soorten evaluaties uitgevoerd: een *begeleide zelfevaluatie* en een *maatwerkevaluatie*.¹

1.2 Doel

In dit tussenrapport worden de resultaten beschreven van de maatwerkevaluatie die is uitgevoerd door een nieuw Jongvolwassenen Onderzoeksteam (JOT), onder begeleiding van onderzoekers van Stichting Alexander. In de maatwerkevaluatie wordt de participatie van jongvolwassenen geëvalueerd vanuit het perspectief van jongvolwassenen bij tien projecten die in 2022 zijn afgerond (zie Tabel 1.1). Op deze manier vullen de resultaten uit de maatwerkevaluatie de resultaten uit de begeleide zelfevaluatie aan. Met de resultaten wordt antwoord gegeven op de tweede en derde evaluatievraag.

Tabel 1.1 De projecten (n=10) die in 2022 zijn afgerond

Projecten call 1	Projecten call 2	Projecten call 3
Eerder is beter	Harm reduction	Mentale gezondheid in de klas*
Everybody @ease	Kijken door een andere bril	
Gewoon, weer meedoen	Nep Echt!	
MIND Young Academy	Vergeten vaders	
Transfer(coach) tussen culturen		

¹ De bevindingen van de begeleide zelfevaluatie worden beschreven in een ander rapport.

1.3 Leeswijzer

In het vervolg van dit hoofdstuk wordt de aanpak van de maatwerkevaluatie toegelicht. Daarna worden in hoofdstukken 2 tot en met 5 de resultaten van de kwalitatieve analyse besproken. Deze gaan over welke succesfactoren en knelpunten jongvolwassenen respondenten uit afgeronde projecten hebben ervaren tijdens hun participatie in deze projecten, en welke lessen daarbij zijn geleerd. De volgorde van deze hoofdstukken volgt de volgorde van hoofdthema's in de topiclijst van het JOT (zie bijlage):

- Doelen projecten, motivatie en rollen respondenten
- Beleving en kwaliteit van betrokkenheid bij project
- Aansluiting, samenwerking, en feedback
- Resultaten en impact van en voor jongvolwassenen

De resultaten op bovenstaande hoofdthema's worden telkens afgesloten met bevindingen en adviezen van het JOT, geformuleerd in de woorden van de jongvolwassen onderzoekers: deze bevindingen en adviezen zijn in kaders geplaatst om ze te onderscheiden van de kwalitatieve analyse.

Het rapport sluit af met hoofdstuk 6 waarin de belangrijkste kwalitatieve bevindingen van het JOT worden besproken ter beantwoording van de tweede en derde evaluatievraag. In de bijlage is de topiclijst van het JOT opgenomen.

1.4 Aanpak maatwerkevaluatie

De maatwerkevaluatie is ontworpen en uitgevoerd door het JOT, met begeleiding van onderzoekers van Stichting Alexander. Ter voorbereiding zijn onderzoeksthema's en -vragen gekozen en gespecificeerd in overleg tussen onderzoekers van Stichting Alexander en jongvolwassenen in Team GeestKracht. Hiertoe hebben de onderzoekers Team GeestKracht een samenvatting aangereikt van voorlopige resultaten op drie doelen - participatie, effecten (en borging), en samenwerking met Team GeestKracht - uit de begeleide zelfevaluatie (tussenevaluatie) van de 10 projecten. Deze samenvatting diende als uitgangspunt voor Team GeestKracht om tot specifieke en voor hen relevante onderzoeksvragen en -thema's voor de maatwerkevaluatie te komen. De vragen en thema's van Team GeestKracht zijn vervolgens met het onderzoeksteam van de zelfevaluatie afgestemd, zodat resultaten uit beide evaluatieroutes elkaar aanvullen en versterken.

De hoofd- en deelvragen van Team GeestKracht voor de maatwerkevaluatie waren:

(Hoe) worden jongvolwassenen als volwaardig betrokken/gezien binnen de projecten?

- *Hoe ziet betrokkenheid van jongvolwassenen eruit?*
- *Hoe ervaren jongvolwassenen hun betrokkenheid?*
- *(Hoe) voelen jongvolwassenen zich gewaardeerd?*
- *Hoe is de aansluiting tussen professionals en de jongvolwassenen?*
- *Wat maakt het voor jongvolwassenen uit een specifieke doelgroep lastig om betrokken te blijven? Hoe kunnen we dit verbeteren?*

Werving en samenstelling JOT: leden voor het JOT zijn door Stichting Alexander geworven met behulp van een informatie- en wervingsflyer en in nauw contact met het programmateam FNO, Team GeestKracht, partnerschappen van het programma GeestKracht en andere organisaties in het netwerk van Stichting Alexander. Het JOT dat de maatwerkevaluatie van begin tot einde

heeft uitgevoerd bestond uit 7 jongvolwassenen, waaronder 5 vrouwen. De jongvolwassen onderzoekers zijn: twee leden van Team GeestKracht uit één van de geëvalueerde projecten, twee ervaringsdeskundigen van het partnerschap Expex, twee actieve leden van het Jeugdplatform Amsterdam, en een voormalige deelnemer in een participatief jongerenonderzoek. Twee andere leden van het JOT hebben zich voor de eerste workshop teruggetrokken door tijdgebrek, een derde lid heeft zich teruggetrokken na de eerste workshop omdat ze vond dat ze persoonlijke ervaring met de onderzoeksthema's miste om door te kunnen gaan.

Werving en deelname respondenten: werving van respondenten voor de maatwerkevaluatie vond plaats bij de 10 projecten die in 2022 zijn afgerond, en die tevens in de begeleide zelfevaluatie zijn onderzocht door Trimbos-instituut. Respondenten zijn door Stichting Alexander geworven met behulp van een informatie- en wervingsflyer en in nauw contact met projectleiders en –medewerkers van de projecten. Het doel was 3 jongvolwassenen per project te werven als respondent. Bij 2 projecten is dit gelukt, bij 2 andere projecten zijn minder dan 3 respondenten geworven. Uiteindelijk zijn 11 jongvolwassenen uit 4 van de 10 afgeronde projecten geïnterviewd, (zie Tabel 1.2)

Tabel 1.2 De projecten (n=10) die in 2022 zijn afgerond en het aantal respondent in de maatwerkevaluatie

Projecten call 1	Aantal respondenten	Projecten call 2	Aantal respondenten	Projecten call 3	Aantal respondenten
Eerder is beter	0	Harm Reduction	1	Mentale gezondheid in de klas*	0
Everybody @ease	5	Kijken door een andere bril	3		
Gewoon, weer meedoen	0	Nep Echt!	0		
MIND Young Academy	2	Vergeeten vaders	0		
Transfer(coach) tussen culturen	0				

Twee andere jongvolwassen respondenten die zich hadden aangemeld, zijn uiteindelijk niet geïnterviewd: een potentiële respondent (Harm Reduction) besloot zich terug te trekken na een spoedopname in het ziekenhuis, en een andere potentiële respondent (Eerder is beter) was niet beschikbaar voor een interview in de periode waarin de interviews konden plaatsvinden.

In vijf projecten heeft de werving, ondanks de inzet van de betrokken projectleiders en –medewerkers geen respondenten opgeleverd. Naast het gegeven dat sommige jongvolwassenen in die projecten niet reageerden op de uitnodiging vanuit het project, waren andere redenen waarom de werving bij deze vijf projecten geen respondenten heeft opgeleverd: er waren geen jongvolwassenen betrokken in het project (Mentale Gezondheid in de Klas; Gewoon, Weer Meedoen), privacyrichtlijnen van het project stond geen werving voor de maatwerkevaluatie toe (Vergeeten Vaders), jongvolwassenen hadden geen zin of geen tijd (Nep Echt!), betrokken jongvolwassenen waren al afgezwaaid bij afronding van het project (Transfer(coach) tussen culturen).

Uitvoering maatwerkevaluatie: Op basis van de vragen en thema's van Team GeestKracht heeft het JOT een topiclijst voor interviews ontworpen, getest en aangepast (november - december 2022). Leden van het JOT zijn in meerdere sessies (december 2022 - januari 2023) getraind om (groeps)interviews te houden met respondenten. Zij hebben zelfstandig of in

koppels vier interviews gehouden met 2 of 3 respondenten, en een één-op-één interview uitgevoerd (januari 2023). Deze interviews vonden online (4) of op locatie in Amsterdam (1) plaats. Onderzoekers van Stichting Alexander waren aanwezig bij elk interview, om (technisch) te faciliteren en waar nodig de jongvolwassen onderzoekers van het JOT tijdens de gespreksvoering te ondersteunen.

Analyse en onderzoeksverslag: Respondenten in de maatwerkevaluatie zijn geïnterviewd aan de hand van de onderzoeksvragen en de topiclijst van het JOT (zie bijlage). De interviews met respondenten zijn met audio- en video-opnamen geregistreerd. De audio- en video-opnamen zijn vervolgens getranscribeerd, met weglating van informatie op basis waarvan een respondent (in)direct herleidbaar was. Alle data zijn vervolgens gecategoriseerd met codes die door de onderzoekers van Stichting Alexander zijn aangemaakt. Het proces van coderen verliep als volgt: eerst zijn er op deductieve wijze grove codes aangemaakt. Deze zijn afgeleid van de onderzoeksvragen. Vervolgens is binnen deze grove codes inductief gecodeerd om de verschillen in ervaringen, beleving, perspectieven en gevoelens te kunnen ordenen en groeperen. De onderzoekers van Stichting Alexander hebben via het coderingsproces de data geordend, gegroepeerd en samengevat, maar nog niet geduid. In een werksessie met het JOT (9 februari 2023) zijn de geordende en gegroepeerde samenvattingen aan de jongvolwassen onderzoekers voorgelegd, zodat zij hun perspectief hierop konden geven en resultaten konden duiden. Aan deze werksessie namen zes van de zeven jonge onderzoekers deel, van wie één halverwege de sessie moest stoppen als gevolg van Covid-klachten.

2. Doelen projecten, motivatie en rollen respondenten

“Ik vind het zelf ook belangrijk om er voor andere jongeren te zijn omdat ik vroeger misschien dat ook wel had gewild zo op deze manier”

Doelen van project volgens respondenten

Volgens respondenten zetten jongvolwassenen zich in alle vier projecten – samen met andere jongvolwassenen, projectleiders en projectmedewerkers – in voor andere jongvolwassenen die op een of andere manier kwetsbaar zijn. De vier projecten hebben verder met elkaar gemeen dat ze jongvolwassenen uit hun doelgroepen in het omgaan met hun kwetsbaarheden willen stimuleren tot meer bewustwording, zelfreflectie, zelfexpressie in hun sociale groep(en) en het ontdekken van hun autonomie.

De verschillen in de projecten zitten in de werkwijze en het type activiteiten waar de respondenten actief in zijn of waren. Dit varieert van het voeren van 1-op-1 gesprekken (op locatie of via een chat) tot het voeren van groepsgesprekken met jongvolwassenen. Bij het ene project worden er open gesprekken gevoerd, waar jongvolwassenen zelf het gespreksonderwerp bepalen; bij een ander project is er sprake van een gestructureerd voorlichtingsprogramma. Een ander verschil is het soort kwetsbaarheden van de doelgroep waarop de projecten zich richten, variërend van klein ongemak tot heftige mentaal-emotionele problemen, tot jongvolwassenen met een juridische strafmaatregel.

Manier waarop de respondenten bij project terechtkwamen

Een deel van de respondenten in dit onderzoek hebben met elkaar gemeen dat ze zelf al eerder ervaring hadden met het project of de projectorganisatie, als vrijwilliger bij andere projecten of omdat ze op zoek waren naar informatie en ondersteuning. Door die eerdere contacten en bekendheid zijn ze ingegaan op een uitnodiging of tip om actief mee te doen en mee te werken in het project. Waar respondenten het project of de projectorganisatie nog niet eerder kenden, zijn ze via verschillende wegen bij het project terechtgekomen, zoals: social media, Google, medescholieren, een collega of ouders.

Motivatie en verwachtingen

Respondenten doen om verschillende redenen mee in de projecten. Sommige hebben zelf ervaringen met psychische kwetsbaarheid en willen zich daarom inzetten voor anderen die hier ook (mogelijk) mee in aanraking kunnen komen. Zij willen anderen bieden wat zij zelf gemist hebben. Daarnaast vinden de respondenten het belangrijk om anderen bewust te maken rondom dit onderwerp of willen het stigma op hulp vragen verminderen. Een andere reden om mee te doen in de projecten is dat het voor hen een aantrekkelijke mogelijkheid was voor een stap in hun persoonlijke ontwikkeling, studie of carrière. Bijvoorbeeld als oriëntatie op een mogelijk toekomstig werkveld.

Respondenten zagen in de projecten of activiteiten een kans om iets met hun persoonlijke ervaringen en verhalen te doen: ze vonden het leuk om te kunnen helpen en hun mening te geven of hun verhaal te vertellen. Niet alle respondenten waren zich vanaf het begin bewust van de waarde van hun ervaringen en verhalen voor anderen, maar ontdekten dat gaandeweg. Deze respondenten waren vooral nieuwsgierig, naar het project of naar hun eigen wensen en

mogelijkheden. Een enkeling had helemaal geen verwachtingen over wat ze met het project zouden kunnen bereiken. Een ander beschrijft dat hij door mee te doen verliefd werd op het doen van vrijwilligerswerk.

Rol in project

De respondenten vervullen een variëteit aan rollen in de vier projecten, waaronder: peer voor jongvolwassenen, medeontwerper, adviseur en uitvoerder van activiteiten en producten. Hierbij zijn ze betrokken bij verschillende activiteiten in de vier projecten, zoals: een inloop organiseren en gesprekken voeren met jongvolwassenen (via chats en op locatie), lessen of voorlichting geven, workshops en presentaties organiseren en uitvoeren, PR-activiteiten, meedenken over de ontwikkeling van een product en soms het mee produceren van producten (app, film, spel, tijdschrift) voor jongvolwassenen. Er is verschil in frequentie van inzet van respondenten, in sommige projecten hebben ze eenmalig meegedacht en in andere projecten is hun inzet langdurend en continu. De rollen die respondenten in hun projecten hadden zijn gedurende het project grotendeels hetzelfde gebleven. Wat wel veranderd is, is de tijdinvestering en frequentie van hun deelname in de projecten, soms is de nadruk verschoven naar andere activiteiten in het project. Bij drie van de vier projecten in deze evaluatie kregen de respondenten concrete verantwoordelijkheden over een langere periode. Waar respondenten eenmalig hebben meegedaan om mee te denken over de ontwikkeling en aanpassingen van een product voor de doelgroep, hebben respondenten verder geen rol meer; dat was voor hen onverwacht.

Bevindingen en adviezen van het Jongvolwassenen Onderzoeksteam (JOT)

We zien in deze resultaten dat jongvolwassenen vaak via via bij de projecten terechtkomen. Gezien hun verwachtingen lijken ze ook goed geïnformeerd over het project waar ze meedoen. Verder zien we de volgende motieven of verwachtingen waarmee jongvolwassenen besluiten mee te doen: het is waardevol en leuk om je mening te kunnen geven, je kunt je verder ontwikkelen, je kunt iets voor een ander doen wat je zelf juist hebt gemist.

We zien in de resultaten ook dat jongvolwassenen verschillende rollen kunnen hebben, en verschillende rollen kunnen uitproberen in de projecten. Het helpt hierbij dat er verschillende soorten activiteiten zijn waarin ze mee kunnen doen. Er is dus wat te kiezen voor jongvolwassenen: ze kunnen kiezen wat bij hen past of juist niet past.

Daarom adviseren we projecten die jongvolwassenen willen betrekken om gebruik te maken van:

- de genoemde motieven en verwachtingen,
- mond op mond reclame,
- social media kanalen die jongvolwassenen veel gebruiken,
- achterban / netwerk van de mensen die nu al bij het project betrokken zijn,
- samenwerking met andere (lokale) organisaties, en
- de wens van jongvolwassenen voor ruimte en mogelijkheden om zichzelf te ontwikkelen.

3. Beleving en kwaliteit van betrokkenheid bij project

“Al met al geven we om elkaar en vinden we elkaar belangrijk. Ik zie en spreek ook mensen buiten de lessen om. We zijn allemaal verbonden door dezelfde missie.”

Wat werkt om jongvolwassenen te betrekken

Veel van de respondenten in deze evaluatie voelden zich sterk betrokken bij hun project. Degenen die nog steeds actief zijn bij organisatie en uitvoering van activiteiten die doorlopen, voelen zich nog steeds betrokken. Verschillende elementen speelden een rol in de mate van betrokkenheid die door de respondenten werd ervaren.

Activiteiten en actief betrekken

Respondenten voelen zich betrokken bij het project wanneer begeleiders vanuit het project hen actief benaderen en betrekken bij concrete plannen, doelen en activiteiten. De betrokkenheid bij de projecten wordt vergroot wanneer er wekelijkse of maandelijkse activiteiten zoals cursussen, presentaties, congressen of workshops, worden georganiseerd. Ze voelen zich ook betrokken wanneer ze inspraak krijgen in de inhoud en werkwijze van hun activiteiten en hierover hun mening gevraagd wordt. Bij één van de projecten werd genoemd dat de respondenten zich nog meer betrokken zouden voelen wanneer er meer trainingen zouden worden georganiseerd over een specifiek onderwerp dat ze lastig vinden. Een andere manier waarop projecten jongvolwassenen actief betrekken is door samen met ze hun activiteiten te evalueren: wat het heeft opgeleverd, hoe het is gegaan, en zijn er verbeteringen mogelijk. In één van de projecten gebeurt dit expliciet, bij andere projecten is niet bekend of en hoe er met respondenten actief wordt geëvalueerd.

Contact en communicatie

Wat volgens de respondenten ook helpt om jongvolwassenen betrokken te houden is regelmatige communicatie vanuit het project met de respondenten, en tussen jongvolwassenen onderling die (net als de respondenten) als vrijwilliger actief zijn in het project. Het gaat niet alleen om de regelmaat in de contacten, maar ook de kwaliteit en het doel van hun contacten. Fijne contacten met andere jongvolwassenen, en hun gevoel van verbondenheid op een gemeenschappelijke missie in het project, zorgen ervoor dat respondenten zich betrokken voelen bij elkaar en bij het project. Hoe de respondenten de contacten vanuit het project waarderen, lijkt ook te maken te hebben met hoe ze de relatie met medewerkers of projectbegeleiders zien. In één van de projecten beschrijven respondenten deze relatie expliciet als een goede werkrelatie. Hierbij treden projectmedewerkers op als opdrachtgever die een activiteit aanbiedt aan de respondent, en na acceptatie door de respondent tussentijds en bij afronding samen met de respondent de uitvoering, resultaten en leerpunten evalueert. Bij andere projecten maken de respondenten dit niet expliciet.

Vrijheid en verantwoordelijkheid

Het krijgen van verantwoordelijkheden in het project kan ook het gevoel van betrokkenheid versterken. Ook het krijgen van vele mogelijkheden en vrijheden in het project wordt door één van de respondenten genoemd voor het versterken van een gevoel van betrokkenheid. Verder

werkt het goed wanneer respondenten zich in hun contacten met projectmedewerkers en andere vrijwilligers veilig voelen om 'nee' te zeggen tegen concrete verzoeken, een tijdje minder of niet actief te zijn, en later weer actief te worden. Respondenten die door persoonlijke omstandigheden minder actief kunnen zijn, voelen dan de ruimte om hun eigen keuze te maken.

Vermindering van betrokkenheid

Er zijn verschillende redenen waarom de betrokkenheid van respondenten verandert gedurende een project. In sommige projecten verandert de rol van respondenten naarmate het project verder is in de uitvoering, nadat de aanpak of het product is ontwikkeld. In die projecten worden respondenten dan minder (vaak) gevraagd om mee te doen of mee te denken. Ook persoonlijke omstandigheden, zoals ziekte of niet lekker in je vel zitten, maakt dat respondenten (tijdelijk) minder of niet actief zijn in het project. Ze voelen dan minder behoefte om bij te blijven over de voortgang van hun project of activiteiten.

Respondenten voelen zich minder betrokken bij het project wanneer terugkoppeling of communicatie vanuit projectbegeleiders ontbreekt. Dat kan een terugkoppeling zijn op hun eerdere inbreng - zoals gevraagde en ongevraagde adviezen, of antwoorden op vragen vanuit het project - of een terugkoppeling op een nieuwe versie van een product waarover de respondenten hebben meegedacht. Hun betrokkenheid blijft dan beperkt tot een eenmalige activiteit, terwijl ze wel graag betrokken willen blijven.

De betrokkenheid kan ook minder zijn of worden door de langere afstand tussen de plek waar de activiteiten plaatsvinden en de woonplek van respondenten. Bij activiteiten die plaatsvinden in de eigen woonplek van respondenten, of in de buurt daarvan, speelt de fysieke afstand geen rol voor hun gevoel van betrokkenheid.

In diverse projecten is het een komen en gaan van jongvolwassenen die activiteiten uitvoeren. Echter, dit lijkt geen negatieve invloed te hebben op het gevoel van betrokkenheid van de respondenten.

Ervaren veiligheid om over ervaringen te praten

De respondenten geven unaniem aan dat ze zich binnen het project – in hun relatie met projectleiders, projectmedewerkers en andere jongvolwassenen die ook al vrijwilligers actief zijn - veilig voelen om te praten over hun eigen ervaringen. Respondenten voelen zich veilig om met projectbegeleiders en hun peers over hun ervaringen te praten, omdat die merkbaar luisteren naar hun verhaal. Het helpt volgens hen ook dat ze bij de anderen merken dat die meelevend en begripvol zijn. Respondenten beschrijven dit als een houding en atmosfeer waarin ze zichzelf kunnen zijn omdat ze oprechte interesse bij anderen voelen en er niet wordt geoordeeld over hun ervaring. Waar de jongvolwassenen in hun activiteiten tegen onveilige situaties aanlopen, wordt dit opgepakt en serieus behandeld door de professionals – projectleiders en projectmedewerkers – in het project. Eén van de respondenten vertelt dat hij zijn eigen ervaring graag inzet als zijn kracht. Een andere respondent maakte een enkele keer een onveilige situatie mee tijdens een activiteit die ze uitvoerde voor het project. Hierbij ging het niet om onveiligheid in de relatie met de projectorganisatie of andere jongvolwassen vrijwilligers, maar met de groep jongvolwassenen waaraan ze een voorlichting gaf: door de houding en brutale taal van de jongvolwassenen voelde de respondent zich niet veilig om haar verhaal te vertellen. Ze kon na afloop wel over deze ervaring met collega vrijwilligers en projectmedewerkers praten.

Bevindingen en adviezen van het Jongvolwassenen Onderzoeksteam

We zien in deze resultaten dat betrokkenheid zo beschreven kan worden: *contact en relatie die je op een slimme manier organiseert*. Het in contact zijn en blijven zorgt voor blijvende betrokkenheid van jongvolwassenen. In de resultaten bij de vier projecten zien we voorbeelden van hoe dat al gebeurt.

We adviseren projecten hiermee door te gaan als je dat al doet, of de volgende voorbeelden te volgen als je dat nog niet doet:

- Zorg ervoor dat jongvolwassenen met hun tweeën zijn wanneer ze een activiteit uitvoeren, en dat ze na afloop altijd met een professional van het project kunnen napraten: dit moet ingebouwd zijn in de aanpak.
- Stimuleer onderling contact (met professionals en andere jongvolwassenen), en organiseer ontmoeting (social meetings) om contact te blijven houden.
- Onderhoudt zelf als professional (projectmedewerker) actief en regelmatig contacten met de jongvolwassenen in je project: luister goed en neem de jongvolwassenen serieus.
- Blijf persoonlijk afstemmen met de jongvolwassene en biedt maatwerk: waar heeft de vrijwilliger zelf behoefte aan, ook als het gaat om contact met jou.
- Zorg ervoor dat er een vertrouwenspersoon is die makkelijk te bereiken is; en dat jongvolwassenen weten dat er een vertrouwenspersoon is.
- Biedt cursussen aan waar jongvolwassenen behoefte aan hebben.

4. Aansluiting, samenwerking, en feedback

“Ik word vaak gevraagd voor activiteiten of gevraagd om mee te denken of om te assisteren. Ik doe heel veel dingen en voel me ook echt betrokken omdat ik de mogelijkheid en de vrijheid krijg. Ik kan bijvoorbeeld ook tegen ze zeggen van: dan kan ik een week niet op locatie komen.”

Aansluiting en samenwerking

Het contact met professionals in de vier projecten – projectleiders, projectmedewerkers, begeleiders – wordt door de respondenten als positief ervaren. De professionals waren aardig en geïnteresseerd. Er wordt door de respondenten geen kloof ervaren tussen henzelf en de professionals. Ze vinden juist dat de professionals op een gelijkwaardig niveau met hen omgaan en dat de professionals benaderbaar zijn. Er wordt genoemd dat het helpend is als de professionals jong van geest zijn en echt naar je luisteren. In één van de projecten leren de respondenten ook van de ervaring van de professionals.

De samenwerking met anderen – andere jongvolwassenen die actief zijn in het project, docenten, zorgprofessionals, productontwikkelaars – werd door de respondenten als positief ervaren. In twee projecten wordt genoemd dat het nastreven van dezelfde missie de samenwerking gemakkelijker en fijner maakt. Je zit hierdoor bijvoorbeeld gemakkelijker op één lijn. Respondenten ervaren over het algemeen een goede klik met andere jongvolwassenen. Toch geven ze ook aan dat ze niet met iedereen een even goede band hebben. Daarbij wordt genoemd dat ze dit ook niet nodig vinden omdat het volgens respondenten niet mogelijk is om met iedereen een goede band te krijgen.

In één van de projecten kwamen de respondenten eenmalig samen met andere jongvolwassenen. De sfeer was erg ontspannen en er was veel ruimte om grapjes te maken. In een enkel geval vindt een jongvolwassene dat er vanuit het project te weinig met hem wordt gecommuniceerd en samengewerkt.

Ruimte om feedback te geven en te ontvangen

In de vier projecten is er voor de respondenten ruimte voor eigen inbreng als zij dit willen geven. Vooral als er gericht feedback wordt gevraagd op een specifiek onderdeel. Als er door de deelnemer ongevraagd feedback wordt gegeven wordt hier wel naar geluisterd, maar krijgen ze niet altijd een terugkoppeling over wat er vervolgens met hun feedback wordt gedaan. De belangrijkste wens die respondenten in dit onderzoek met elkaar gemeen hebben, is dat er vanuit het project feedback of een terugkoppeling komt op hun concrete inbreng, adviezen en suggesties.

In één van de projecten was het specifiek de rol van de respondenten om hun inbreng te geven op een filmpje en een app, maar ontvingen zij zelf geen feedback of terugkoppeling op hun inbreng. Ze hadden dit niet verwacht en waren teleurgesteld. In de andere projecten was er naast ruimte om feedback te geven ook ruimte om feedback te ontvangen. In deze projecten is dit ingebouwd in de werkwijze. Zo wordt er na een activiteit bijvoorbeeld standaard een gesprek met de professionals gehouden of wordt er een evaluatieformulier ingevuld die naar de professionals wordt gestuurd. In een ander project was het feedback geven in de taakverdeling

opgenomen waardoor het goed werkte. Ook intervisie is een ingebouwde werkwijze in de projecten om feedback te geven en te ontvangen.

Een juiste sfeer binnen het project lijkt belangrijk te zijn voor de ruimte die jongvolwassenen voelen om feedback te geven en te ontvangen. Zo helpt het als de professionals binnen het project geregeld bij de respondenten aangeven dat zij mogen meedenken en vragen mogen stellen. Daarnaast wordt het als helpend ervaren als professionals naar je luisteren en je alles mag zeggen. Ook vertellen respondenten dat het gemakkelijker is om feedback te geven en te ontvangen als de groep kleiner is. Het is ook belangrijk dat de feedback op een vriendelijke manier wordt gebracht. Sommige respondenten merken op dat zij binnen hun project niet heel bewust feedback ontvangen maar dat dit onbewust gebeurt doordat professionals hun visie vertellen over een bepaalde situatie. Ze vinden dit een prettige manier.

Er zijn binnen de projecten ook factoren die het moeilijker maken om feedback te geven en te ontvangen. Eén van de factoren is dat de professionals niet aanwezig zijn bij de activiteiten. Er kan dus alleen feedback gegeven worden op hetgeen de deelnemer zelf vertelt over de activiteit. Daarnaast geven respondenten aan dat de vrijwillige basis waarop ze deelnemen ook maakt dat er minder van hen geëist kan worden en professionals daarom feedback niet kunnen opdringen.

Ruimte en mogelijkheden voor vragen en klachten

De respondenten in de vier projecten geven allemaal aan dat zij weten waar ze terecht kunnen voor vragen of klachten. Vaak zijn dit meerdere personen binnen het project die hiervoor beschikbaar zijn. In één van de projecten kunnen de respondenten naast de projectleider ook nog bij een vertrouwenspersoon terecht. Eén van de respondenten heeft positieve ervaringen met het inschakelen van de vertrouwenspersoon. Genoemde factoren die het makkelijker maken om vragen te stellen zijn: een kleine organisatie, goede bereikbaarheid en gemakkelijk contact met professionals.

Bevindingen en adviezen van het Jongvolwassenen Onderzoeksteam

We zien in de resultaten dat de projecten die we hebben geëvalueerd, goed geslaagd zijn in hun aansluiting bij jongvolwassenen. Belangrijke elementen voor een goede aansluiting en samenwerking zijn:

- Professionals en jongvolwassenen hebben een gezamenlijk doel (“missie”)
- Professionals en jongvolwassenen hebben nauw contact, en er is gelijkwaardigheid in houding, gedrag en communicatie.
- Jongvolwassenen hebben een vast aanspreekpunt voor vragen en klachten: professionals zijn benaderbaar en luisteren goed.
- Er is wederkerigheid in feedback geven en ontvangen, waarbij projectleiders openstaan voor kritische geluiden.

Het valt wel op dat de respondenten in ons onderzoek vooral positief zijn over hun projecten. Ook over de aansluiting, samenwerking, feedback en de mogelijkheden voor vragen en klachten. Dat maakt ons nieuwsgierig. We hebben hierbij de volgende vragen:

- Hebben nu alleen jongvolwassenen meegedaan aan onze interviews die positief zijn over hun project?
- Geeft online interviewen door het JOT voldoende vertrouwen om ook kritische ervaringen te delen?

- Zouden jongvolwassenen die een slechte ervaring hebben met hun project, ook meedoen aan een interview?

We denken dat ons beeld van de projecten nog niet volledig is. Daarvoor is het nodig alle jongvolwassenen in het project te spreken.

5. Resultaten en impact² van en voor jongvolwassenen

“Ik denk dat het voor sommige jongeren ook echt een soort inzicht is geweest van ‘oh wauw er zijn echt mensen die mijn problemen proberen te begrijpen en echt naar me luisteren’. Ik denk dat dat voor veel jongeren wel grote impact heeft gehad.”

Persoonlijke opbrengsten voor respondenten

Alle respondenten zijn positief over hun participatie in het project. Ze ervaren over het algemeen plezier aan hun deelname, ook omdat ze de ervaring hadden zelf iets waardevols te kunnen doen voor anderen, meer te leren over anderen en tegelijk meer te ontdekken over zichzelf. Respondenten vertellen dat ze met hun activiteiten andere jongvolwassenen, zowel één-op-één als in kleine groepen, wisten te bereiken; en dat ze deze jongvolwassenen feitelijk ook geholpen en ondersteund hebben door hun inzet. Voor respondenten persoonlijk heeft hun participatie in projecten bijgedragen aan hun persoonlijke groei, de ervaring deel te zijn van een ondersteunende gemeenschap waarin ze nieuwe dingen hebben ontdekt en geleerd.

Persoonlijke groei, gemeenschap en steun

De respondenten ervaren dat het project heeft bijgedragen aan persoonlijke verandering en groei. Zo draagt het bij aan een gevoel van voldoening en meer zin in het leven, doordat ze zien dat ze een bijdrage leveren aan de maatschappij. Het geeft ook meer inzicht in eigen behoeften en wensen, zoals opleiding of studie. Voor sommige respondenten leverde hun deelname ook een financiële beloning of een mooie aanvulling voor hun CV op.

Daarnaast draagt het bij aan het opdoen van nieuwe ervaringen en het ontmoeten van nieuwe mensen, waarbij ze energie uit de positieve ervaringen halen. Verder doen ze nieuwe ervaringen en vaardigheden op waar ze ook later iets aan hebben (o.a. problemen zien en oplossen), en maakt het dat ze zich zelfverzekerder voelen in contacten met anderen, zowel met individuen als in groepen. Enkele respondenten benadrukken ook dat het leuk was om een actieve rol te spelen in ontwerp en ontwikkeling van de aanpak en producten die in het project worden gebruikt. Verder vertellen respondenten dat het project ook bijdraagt aan een gevoel van gemeenschap en steun. Het project heeft voor de respondenten geleid tot deelname aan cursussen, nieuwe contacten en een groter netwerk met mensen waarmee zij zich verbonden voelen. Ze ervaren begrip en steun door peers, projectmedewerkers, en docenten op school. Het helpt hierbij dat ze als vrijwilligers vergelijkbare ervaringen en een gemeenschappelijk doel delen. Verder werd het contact en interactie met de andere jongvolwassenen als fijn ervaren: respondenten hadden mooie, waardevolle en betekenisvolle gesprekken met onbekenden, en met andere vrijwilligers. Daarnaast hielp het hen ook om nieuwe mensen te leren kennen en konden ze hun eigen ervaring en kennis inzetten. Daarnaast geven respondenten aan dat het oog hebben voor het verhaal en de behoeften van andere vrijwilligers of jongvolwassenen die ze ontmoeten, hen helpt om ook oog te hebben voor hun eigen persoonlijke behoeften. Daarnaast heeft het gezorgd voor interesse uit de eigen directe omgeving voor wat respondenten doen.

---

² Respondenten lijken in hun woordgebruik ‘impact’ niet te gebruiken om de doorwerking van de resultaten van hun projecten op langere termijn te beschrijven, maar om de waarde van deze opbrengsten voor henzelf en andere jongvolwassenen te benadrukken.

Ontdekken en leren

Meedoen aan het project heeft voor de respondenten tot meerdere ontdekkingen geleid: over andere mensen en de maatschappij, over zichzelf en soms ook over het GeestKracht project zelf. Ze komen op plekken waar ze anders niet zouden komen, en ontmoeten jongvolwassenen die ze anders niet zouden ontmoeten. Daarnaast lijken de respondenten met hun activiteiten ook jongvolwassenen te bereiken die vaak niet (meer) in beeld zijn van formele steun- of hulpinstellingen.

Zo hebben ze ontdekt dat gesprekken over mentale gezondheid daadwerkelijk iets opleveren (bespreekbaar maken, stigma doen verminderen of zelfs verdwijnen) en het besef dat ze zelf als individu iets kunnen betekenen. Verder ontdekten sommigen dat scholen wel bereid zijn ruimte te maken voor het bespreekbaar maken van psychische kwetsbaarheid. Ze hebben bovendien ondervonden dat het mogelijk is om open en eerlijk je mening te geven en hebben geleerd over projecten, scholen, hulpverleners, en het werk dat zij doen. Daarnaast hebben zichzelf beter leren kennen, o.a. door te ontdekken wat ze gemeen hebben met andere mensen.

Een onverwachte ontdekking was het besef dat je niet weet wat er in anderen omgaat en waarmee zij zitten; dat het normaal en oké is om te delen wat er in je omgaat, zowel voor respondenten als voor de jongvolwassenen die meedoen aan het project. Andere onverwachte resultaten zijn het besef dat vrijwilligerswerk een echte 'community' kan opleveren, de mogelijkheden om mee te doen aan cursussen en congressen, de onverwachte ontmoetingen met jongvolwassenen, professionals en anderen buiten het project, de heftigheid van verhalen en emoties die je soms tegenkomt als vrijwilliger, en tot slot: de betrokkenheid, openheid, vriendelijkheid of gastvrijheid van projectorganisaties.

Opbrengsten voor doelgroep jongvolwassenen in het project

Deelname aan de projecten verschaft jongvolwassenen op wie de aanpak is gericht een plek dichtbij en laagdrempelig – fysiek of online, om een luisterend oor te vinden en te praten over persoonlijke problemen of mentale kwetsbaarheid, om informatie te krijgen over steun en hulp, of een andere manier steun te krijgen bij het omgaan met hun problemen. Het is voor hen vaak voor het eerst dat ze hun ervaringen kunnen delen, zonder oordeel of terechtwijzing. Het levert vertrouwen op om moeilijke ervaringen te delen. Het levert ook meer zelfverzekerdheid op om zelf actie te ondernemen, bijvoorbeeld om iets te doen wat ze nodig hadden maar uit de weg gingen (solliciteren, hulp zoeken), of om anderen buiten het project in vertrouwen te nemen over hoe het met ze gaat.

De respondenten waren verrast over hoe snel jongvolwassenen bereid zijn om hele persoonlijke gedachten en gevoelens – en soms hele heftige ervaringen – te delen; het vertrouwen dat ze krijgen van jongvolwassenen die ze ontmoeten; en hoe eenvoudig het lijkt om deze jongvolwassenen te helpen.

Het aantal contactmomenten tussen respondenten en andere jongvolwassenen die meedoen aan projectactiviteiten varieert: eenmalig, een reeks van ontmoetingen (3 vaste lessen in de klas), en meerdere malen wanneer de deelnemers daarvoor kiezen. Daarnaast verschilt ook de nazorg en terugkoppeling. Wat de opbrengsten zijn voor deelnemers, is voor respondenten niet altijd zichtbaar. In sommige gevallen is er direct tijdens of na de contactmomenten sprake van terugkoppeling door deelnemers aan de respondenten of een evaluatie met deelnemers. Bij één project is de evaluatie van de activiteit met deelnemers een vast onderdeel van de aanpak.

Waardering van eigen impact en impact van het project

Respondenten denken dat ze veel impact hebben gehad op de resultaten van hun project, door hun ervaring en kennis te delen met jongvolwassenen en professionals in de projecten. Het cijfer dat de respondenten zichzelf geven is een dikke voldoende. Hoewel sommige respondenten terughoudend blijven om hun eigen bijdrage aan het project in een cijfer uit te drukken, geven ze zichzelf een hoge waardering. Dit komt doordat ze zich lange tijd hebben ingezet (of nog steeds inzetten) en de energie die ze erin hebben gestopt (of nog steeds doen). Wel voegen sommige respondenten hier nadrukkelijk aan toe dat het altijd beter kan.

Over de impact van het project voor specifieke doelgroepen en op de maatschappij, vertellen respondenten dat hun projecten handvatten en producten opleveren waar “ieder wat aan heeft.” Jongvolwassenen voelen zich gezien en gehoord, en beseffen dat ze niet alleen staan in hun problemen en dat het oké is om deze bespreekbaar te maken. Waar het ene project jongvolwassenen handvatten verschaft om hulp te zoeken of een steunpilaar te zijn voor andere, biedt een ander project juist overbruggingshulp aan terwijl jongvolwassenen wachten op de hulp van professionals.

Bij één project vragen respondenten zich nog af hoe de resultaten van hun project in de toekomst nog benut worden. Ze hebben geen terugkoppeling gehad op hun inbreng (voor een product), en weten niet of dat gebruikt is, noch of het product gemaakt is. De meeste respondenten denken dat hun projecten in de toekomst nog meer impact zullen maken. Daarbij kan nog meer gebruik gemaakt worden van wat er in de projecten al is geleerd en ervaren. Ook kunnen hun projecten ervoor zorgen dat onderwerpen die nu nog steeds moeilijk bespreekbaar zijn, niet langer taboe zijn en serieus genomen worden. De impact van de projecten zou bovendien groter worden wanneer projecten op meer plekken in Nederland uitgevoerd worden zodat meer jongvolwassenen bereikt worden.

De meeste respondenten in dit onderzoek vinden het lastig om hun projecten te waarderen met een algemeen cijfer. Over het algemeen geven ze een hoge waardering, en zien daarbij nog enkele verbeterpunten. Ze vinden dat er al veel goede dingen gebeuren en er al veel jongvolwassenen zijn bereikt en impact is gemaakt. Ook over de inzet naar vrijwilligers zijn ze tevreden, zoals over de bereikbaarheid en toegankelijkheid van medewerkers en de mogelijkheden voor cursussen en trainingen. Sommige zaken zouden in de ogen van de respondenten slimmer of handiger georganiseerd kunnen worden, zoals: de structuur en opbouw van lessen, de doorverwijzing van deelnemers met heftige problemen naar professionele hulp, en vooral het benaderen en bereiken van meer jongvolwassenen op meer plekken. In verschillende projecten vraagt dat volgens respondenten extra aandacht voor: diversiteit van doelgroepen (ook gericht op kinderen, niet alleen op jongvolwassenen), diversiteit in de groep vrijwilligers (meer mannen, meer praktisch opgeleiden), en diversiteit in de aanpak (meer gericht op preventie, minder gericht op het oplossen van problemen waarbij professionele hulp of zorg nodig is).

Bevindingen en adviezen van het Jongvolwassenen Onderzoeksteam

We zien in de resultaten veel positiviteit over de opbrengsten en impact van drie van de vier projecten. Deze projecten hebben een positieve invloed en impact: meedoen in de projecten geeft veel voldoening, zowel voor jongvolwassen deelnemers als voor jongvolwassen vrijwilligers. Deze projecten hebben hun doel bereikt, en de aanpak projecten werkt duidelijk volgens de respondenten: dat is een compliment voor de projecten.

Belangrijk voor de positiviteit is dat het jongvolwassen vrijwilligers goed doet om terug te horen van de deelnemers in hun activiteiten hoe zij het hebben ervaren. Dat kan een blijk van

waardering zijn die motiveert om betrokken en actief te blijven. Wat ook belangrijk lijkt voor de positiviteit en voor de impact van de projecten, is de veiligheid die jongvolwassenen ervaren om hun ervaringen te delen.

Naast een sterke basis, zijn er nog belangrijke verbeterpunten genoemd:

- Verbeter de structuur en opbouw van gastlessen
- Geef aandacht aan doorverwijzing van jongvolwassenen met heftige problemen naar professionele hulp
- Investeer in het benaderen en bereiken van meer kinderen, jongeren en jongvolwassenen op meer plekken door aandacht te geven aan diversiteit van de doelgroep (meer kinderen), de vrijwilligersgroep (meer mannelijke en praktisch opgeleide vrijwilligers) en de aanpak (meer focus op preventie).

We adviseren de projecten daarom om door te gaan op de sterke basis die er al ligt, en tegelijk deze verbeterpunten serieus te nemen. De kans is groot dat de projecten dan nog meer kunnen betekenen voor kwetsbare jongvolwassenen en zo nog meer impact maken.

6. Samenvatting bevindingen maatwerkevaluatie

Om antwoord te geven op de tweede en derde overkoepelende evaluatievraag zetten de begeleidende onderzoekers van Stichting Alexander in dit hoofdstuk de perspectieven van het JOT op de belangrijkste kwalitatieve resultaten van de maatwerkevaluatie nog eens op een rij.

6.1 In hoeverre worden de beoogde doelen behaald, en wat zijn hierbij succesfactoren, knelpunten en geleerde lessen? (tweede evaluatievraag)

Tijdens de interviews werden door jongvolwassen respondenten in vier projecten concrete succesfactoren, knelpunten en geleerde lessen naar voren gebracht ten aanzien van participatie van jongvolwassenen. Het JOT heeft op deze resultaten gereflecteerd, en hun duiding in eigen woorden kernachtig samengevat, met een focus op succesfactoren:

Motivaties, verwachtingen en rollen om te participeren

- Jongvolwassenen komen vaak via via bij de projecten terecht, en lijken goed geïnformeerd over het project waar ze meedoen.
- Jongvolwassenen zijn gemotiveerd om te (blijven) participeren omdat ze: het leuk en waardevol vinden om hun mening te geven, zich verder kunnen ontwikkelen, iets voor andere jongvolwassenen kunnen doen wat ze zelf gemist hebben, en een rol in het project kunnen kiezen die bij ze past.

Beleving en kwaliteit van betrokkenheid bij project

Jongvolwassenen voelen zich betrokken bij hun project, het projectteam en andere jongvolwassen vrijwilligers. Dit gebeurt omdat er sprake is van regelmatige onderlinge contacten en relaties die op een slimme manier zijn georganiseerd, zoals via:

- evaluaties tussen projectmedewerkers en jongvolwassen vrijwilligers na afloop van een activiteit,
- ontmoetingen en social meetings voor jongvolwassen vrijwilligers en leden van het projectteam,
- toegankelijkheid en bereikbaarheid van het projectteam en een vertrouwenspersoon,
- persoonlijk maatwerk in overleg met jongvolwassen vrijwilligers over hun behoeften in het project, ook over de wijze en mate van contact die zij al dan niet wensen.

Aansluiting, samenwerking, en feedback

Leden van projectteams slagen er goed in om aan te sluiten bij en samen te werken met jongvolwassen vrijwilligers. Belangrijke succesfactoren voor hun onderlinge aansluiting en samenwerking zijn:

- De ervaring dat ze aan een gezamenlijk doel (“missie”) werken.
- Nauw en regelmatig onderling contact waarin jongvolwassenen ervaren dat ze als gelijkwaardig worden gezien.
- Er is een vast aanspreekpunt voor vragen en klachten, waarbij leden van projectteams benaderbaar zijn en goed luisteren
- Er is wederkerigheid in feedback geven en ontvangen, waarbij projectleiders openstaan voor kritische geluiden.

Resultaten en impact³ van en voor jongvolwassenen

- Jongvolwassenen zijn in drie van de vier projecten erg positief over de opbrengsten en impact van hun projecten. De aanpak van deze projecten werkt duidelijk zoals bedoeld: meedoen in deze projecten geeft veel voldoening, zowel voor jongvolwassenen op wie de aanpak is gericht als voor jongvolwassen vrijwilligers die actief zijn in de organisatie en uitvoering van activiteiten.
- Het doet jongvolwassen vrijwilligers goed om terug te horen van jongvolwassen deelnemers aan hun activiteiten hoe zij het hebben ervaren, en motiveert ze om betrokken en actief te blijven.
- Voor jongvolwassen deelnemers aan activiteiten die door jongvolwassen vrijwilligers worden georganiseerd, biedt het veiligheid om hun ervaringen te delen.

6.2 Welke (eventuele) bijstellingen zijn nodig in het programma GeestKracht en de verandertheorie? (derde evaluatievraag)

Tijdens de interviews werden door jongvolwassen respondenten concrete verbeter suggesties naar voren gebracht ten aanzien van de verschillende onderdelen van hun projecten. Het JOT heeft ook op deze verbeter suggesties gereflecteerd. Het JOT merkte op dat respondenten vooral positief zijn over hun projecten, en adviseert daarom, in aanvulling op verbeterpunten de succesfactoren vast te houden en/of te benutten bij andere GeestKracht projecten. Naast dit meer algemene advies, vat het JOT de verbeter suggesties van de respondenten als volgt samen:

Concrete suggesties voor het motiveren en activeren van jongvolwassenen

Het JOT suggereert om gebruik te maken van de hierboven (zie 6.1) genoemde motieven en verwachtingen van jongvolwassenen om te participeren: het leuk en waardevol vinden om hun mening te geven, zich verder kunnen ontwikkelen, iets voor andere jongvolwassenen te kunnen doen wat ze zelf gemist hebben, en een rol in het project te kunnen kiezen die bij individuele jongvolwassenen past. Om hiervan gebruik te maken is volgens het JOT actieve communicatie vanuit het project nodig, zoals door: mond op mond reclame, social media kanalen die jongvolwassenen veel gebruiken, achterban / netwerk van de mensen die nu al bij het project betrokken zijn, samenwerking met andere (lokale) organisaties.

Concrete suggesties voor het stimuleren van blijvende betrokkenheid

Maak gebruik van wat er al werkt, voor zover je dat nog niet doet:

- Zorg ervoor dat jongvolwassenen met hun tweeën zijn wanneer ze een activiteit uitvoeren, en dat ze na afloop altijd met een professional van het project kunnen napraten: dit moet ingebouwd zijn in de aanpak.
- Stimuleer onderling contact (met professionals en andere jongvolwassenen), en organiseer ontmoeting (social meetings) om contact te blijven houden.
- Onderhoudt zelf als professional (projectmedewerker) actief en regelmatig contacten met de jongvolwassenen in je project: luister goed en neem de jongvolwassenen serieus.
- Blijf persoonlijk afstemmen met de jongvolwassene en biedt maatwerk: waar heeft de vrijwilliger zelf behoefte aan, ook als het gaat om contact met jou.

---

³ Respondenten lijken in hun woordgebruik 'impact' niet te gebruiken om de doorwerking van de resultaten van hun projecten op langere termijn te beschrijven, maar om de waarde van deze opbrengsten voor henzelf en andere jongvolwassenen te benadrukken.

- Zorg ervoor dat er een vertrouwenspersoon is die makkelijk te bereiken is; en dat jongvolwassenen weten dat er een vertrouwenspersoon is.
- Biedt cursussen aan waar jongvolwassenen behoefte aan hebben

Concrete suggesties voor aansluiting, samenwerking, en feedback

Het JOT doet geen concrete verbeteringsuggesties voor de aansluiting, samenwerking, en feedback met jongvolwassenen in de projecten. Het JOT merkt op dat de respondenten overwegend positief zijn over aanpak en opbrengsten van hun participatie in dit resultaatgebied. Het is daarom mogelijk dat kritischere stemmen van jongvolwassenen in deze projecten in deze maatwerkevaluatie niet zijn gehoord. Uiteindelijk zijn 11 jongvolwassenen uit 4 van de 10 afgeronde projecten geïnterviewd, waardoor de onderzoeksresultaten niet generaliseerbaar zijn voor de overige projecten. Voor die projecten waaruit geen jongvolwassenen hebben deelgenomen, is het niet mogelijk uitspraken te doen of dan wel in hoeverre de evaluatieresultaten relevant zijn. Hiervoor zou volgens het JOT met alle jongvolwassenen, die hebben geparticipeerd in deze projecten, gesproken moeten worden; ook in de vier projecten die in deze maatwerkevaluatie zijn vertegenwoordigd.

Concrete suggesties voor resultaten en impact

Er is volgens het JOT, op basis van de onderzoeksresultaten, genoeg reden voor projecten om door te gaan met de sterke basis die ze al hebben gelegd voor participatie van jongvolwassenen en de resultaten die ze hebben bereikt. Door de volgende concrete verbeterpunten van jongvolwassenen serieus te nemen, is de kans groot dat de aanpakken meer kunnen betekenen voor kwetsbare jongvolwassenen:

- Verbeter de structuur en opbouw van gastlessen
- Geef aandacht aan doorverwijzing van jongvolwassenen met heftige problemen naar professionele hulp
- Investeer in het benaderen en bereiken van meer kinderen, jongeren en jongvolwassenen op meer plekken door aandacht te geven aan diversiteit van de doelgroep (meer kinderen), de vrijwilligersgroep (meer mannelijke en praktisch opgeleide vrijwilligers) en de aanpak (meer focus op preventie).

7. Slotbeschouwing van begeleidende onderzoekers

Participatie van jongvolwassenen zelf is en blijft een belangrijk doel van projecten binnen het programma GeestKracht. Hierbij past een participatieve maatwerkevaluatie waarin jongvolwassenen die bij het programma zijn betrokken zelf evalueren en waarderen of en in hoeverre de doelen die zijzelf van belang vinden worden behaald, en dit doen op een bij hen passende wijze. De aanpak en resultaten van de maatwerkevaluatie waarover verslag wordt gedaan, laat een aantal meerwaarden en beperkingen zien.

Meerwaarden

1. **Participatie van Team GeestKracht in het bepalen van onderzoekskader**, thema's en vragen van maatwerkevaluatie. Ten tijde van de participatieve maatwerkevaluatie waren tussentijdse uitkomsten uit de andere evaluatieroute, de begeleide zelfevaluatie, beschikbaar, en zijn deze benut voor het bepalen van onderzoeksthema's en -vragen door Team GeestKracht. Jongvolwassenen uit projecten in het programma GeestKracht hadden een bepalende stem gehad in de keuze van onderzoeksdoelen en -vragen. Jongvolwassenen in Team GeestKracht hebben zelf de onderzoeksvragen en -thema's voor de maatwerkevaluatie vastgesteld.
2. **Aansluiting van topics en vragen bij taal en begrip van jongvolwassenen door jongvolwassenen**. Jongvolwassenen in het Jongvolwassenen Onderzoeksteam (JOT) hebben de onderzoeksvragen- en thema's van Team GeestKracht uitgewerkt, getest en bijgesteld in een definitieve topiclijst voor interviews. Zij konden zo op basis van hun eigen ervaring, en vertrouwend op hun eigen gehoor, beoordelen in hoeverre de gekozen formuleringen aansloten bij het begrip van jongvolwassenen.
3. **Leren evalueren van onderzoeksresultaten en aanpak onderzoek**. Tot slot hebben jongvolwassen onderzoekers zelf actief de betekenis van de verzamelde antwoorden geïnterpreteerd. Door actief te participeren in een team van peers, met begeleiding, hebben zij geleerd de participatie van jongvolwassenen in projecten te evalueren, de onderzoeksresultaten te duiden, en te reflecteren op zowel de onderzoeksresultaten als de aanpak van hun onderzoek.

Beperkingen

1. **Kleinere JOT met minimale vertegenwoordiging van jongvolwassenen uit GeestKracht projecten**. Het JOT was kleiner dan beoogd (7 in plaats van 10 leden). Gezien het aantal respondenten (11) in het onderzoek was dit aantal toereikend voor de uitvoering van interviews. Tevens waren maar twee van de zeven leden van het JOT betrokken bij een project in het programma GeestKracht, waarbij het ook ging om hetzelfde project. Dit betekent ook dat jongvolwassenen die betrokken zijn bij de andere negen te evalueren projecten nog geen gelegenheid hebben gehad om de onderzoeksresultaten uit de maatwerkevaluatie te duiden.
2. **Beperkte respons uit de beoogde GeestKracht projecten**. Participatie van jongvolwassenen uit de beoogde 10 te evalueren projecten was zeer beperkt. Uiteindelijk zijn 11 jongvolwassenen uit 4 van de 10 projecten geïnterviewd. De belangrijkste verklaring hiervoor is dat bij de start van de werving in de meeste projecten participatie van jongvolwassenen in actieve vrijwilligersrollen nagenoeg beëindigd was. Dit was voor de start van de werving onbekend bij de begeleidende onderzoekers, en maakte het moeilijk voor projecten om jongeren die eerder actief waren geweest in het project opnieuw te bereiken. Na het vergelijken van de uitkomsten van de maatwerkevaluatie en de begeleide zelfevaluatie bestaat de indruk dat jongvolwassenen vooral veel betrokken zijn in de fase waarin de aanpak en producten worden ontwikkeld. Na deze fase zijn jongvolwassenen minder betrokken op projectniveau, en meer in uitvoering en evaluatie van afgebakende

activiteiten waarin ze betrokken zijn. Betrokkenheid bij de interne overkoepelende evaluatie van het gehele project lijkt veel minder. Achteraf gezien had de werving eerder moeten beginnen, voordat jongvolwassenen uit de beoogde projecten afgezwaaid waren. Verder dient te worden opgemerkt dat het voor de begeleidende onderzoekers onduidelijk is in hoeverre negatieve ervaringen van jongvolwassenen met de betreffende projecten al dan niet een rol hebben gespeeld om af te zien van deelname aan de interviews voor de maatwerkevaluatie.

- 3. Validiteit en bruikbaarheid van onderzoeksresultaten.** Respondenten van 4 projecten in de maatwerkevaluatie vertellen dat ze zelf veel hebben gehad aan hun project, en dat positieve uitwerkingen ook merkbaar waren bij andere jongvolwassen deelnemers aan projectactiviteiten. Hierbij merken de begeleidende onderzoekers, samen met het JOT, op dat respondenten in deze maatwerkevaluatie overwegend positief zijn over hun participatie in en de opbrengsten van hun projecten, en achten het mogelijk dat kritischere stemmen van jongvolwassenen in deze projecten niet zijn gehoord. Gezien het beperkte aantal respondenten en het beperkte aantal geëvalueerde projecten, zijn de onderzoeksresultaten sowieso niet generaliseerbaar voor de 10 afgeronde projecten. Wel bieden de onderzoeksresultaten zicht op werkzame elementen en succesfactoren die bruikbaar zijn voor het organiseren, faciliteren en stimuleren van participatie van jongvolwassenen in de vier geëvalueerde projecten. Hoe bruikbaar deze elementen en succesfactoren zijn voor andere projecten, zou verder getoetst moeten worden door uitvoerders en jongvolwassenen in deze projecten in de gelegenheid te stellen de onderzoeksresultaten uit de maatwerkevaluatie te toetsen en te duiden voor hun eigen situatie.

Bijlage: Maatwerkevaluatie GK 2022-23 – Topiclijst JOT

Leg uit wie je bent en wat het doel van het onderzoek/gesprek is

- Hi! Ik ben XX en Jonge Onderzoeker van GeestKracht. Dat doe ik samen met 6 andere jongvolwassenen. Fijn dat je mee wilt doen aan dit gesprek.
- Voordat we beginnen met de vragen zal ik nog even kort iets uitleggen. Het project waar jij aan mee doet is onderdeel van een groot programma: GeestKracht. Wij als Jonge Onderzoekers hebben de opdracht om te onderzoeken hoe jongeren vinden dat het gaat binnen dit programma. En dan ook nog eens op het gebied dat wij het belangrijkste vinden: **dat jongvolwassenen volwaardig meedoen binnen de projecten**. Met de antwoorden die jij geeft kunnen we projecten zoals die van jou blijven verbeteren.
- Het gesprek duurt maximaal 90 minuten.
- Als je een vraag liever niet wilt beantwoorden, dan is dat geen probleem. Geef het aan en dan gaan we naar de volgende vraag.
- Het onderzoek wordt anoniem verwerkt. Dat betekent dat jouw naam alleen bij ons (de jongeren die het onderzoek doen en de begeleiders) bekend is. Zo kunnen we je ook de uitslag van het onderzoek laten weten als je dat wilt. In het verslag van ons onderzoek is niet te lezen wie precies welke antwoorden heeft gegeven.
- We willen het gesprek opnemen. Is dat oké? We gebruiken de opname alleen om het gesprek goed uit te werken, zodat we niets belangrijks missen van wat je vertelt.
- Voordat we beginnen: Heb je nog vragen?

Algemene info

Mag ik voordat we écht beginnen nog een paar gegevens van je opschrijven?

Ik ben een:

- Vrouw
- Man
- Anders, namelijk: ..

Leeftijd:

-----

1. Het project en jij

- Hoe was je terecht gekomen bij het project?
- Wat was de bedoeling van het project waar jij meedeed?
- Waarom had je besloten mee te doen?
  - Wat wilde je bereiken?
  - Wat is gelukt?
- Wat was jouw rol in het project?
  - Wat heb je gedaan? Op welke manieren deed je mee?
  - Wat vond je ervan?
  - Is jouw rol tijdens het project veranderd? Zo ja, hoe?

2. Jouw betrokkenheid bij het project

- Voelde je je betrokken bij het project?
  - Waar merkte je dat aan?
  - Is jouw betrokkenheid veranderd tijdens het project? Zo ja, hoe?

- Wat werd er gedaan om je te betrekken in het project?
  - Wat werkte goed? Wat niet?
  - Wat had jou geholpen om je nog meer betrokken te voelen?
- Heb je gemerkt dat er iets werd gedaan met jouw inbreng?
  - Zo ja, op welke manier?
  - Zo, nee, hoe had je dit wel gewild?
- Voelde je je veilig om over je ervaringen te praten? Waar merkte je dat aan?

3. *Jouw aansluiting met professionals en anderen*

- Hoe vond je de aansluiting tussen jezelf en professionals? Geef eens een voorbeeld?
- Wat vond je van de samenwerking met anderen in het project? Geef eens een voorbeeld?
- Hoeveel ruimte was er om feedback te geven en te ontvangen?
  - Hoe ging dat? Wat was makkelijk? Wat moeilijk? (Voorbeeld?)
  - Wat werd er gedaan met feedback?
- Wist je bij wie je terecht kon met vragen of klachten over het project?
  - Heb je dat wel eens gedaan?
  - Hoe vond je dat gaan? (Hoe makkelijk / moeilijk was dat?)

4. *Meedoen in het project: resultaten en impact*

- Wat heeft het project volgens jou opgeleverd voor jongeren in het project?
- Wat heeft dit project voor jou persoonlijk opgeleverd?
  - Op welke manier heeft het project je gesteund of geholpen? Geef eens een voorbeeld?
  - Heb je iets gedaan of ontdekt wat niet gebeurd was zonder dit project?
  - Heeft het iets opgeleverd wat je niet had verwacht? Zo ja, wat?
- Op welke manier vind je dat jij impact had op het project?
  - Wat voor cijfer geef je jezelf?
- Op welke manier vind je dat het project impact had / heeft op de maatschappij? Voor wie?
  - Of: wat voor impact kan het nog hebben? Voor wie?
- Wat voor cijfer geef je het project? Wat is een tip? Wat is een top?

Hoe nu verder?

- Van dit interview ga ik een verslag maken. Vervolgens leggen we alle interviews bij elkaar en maken we daar één groot rapport van.
- Dankjewel voor het meedoen!
- Als je na afloop toch nog vragen hebt, een antwoord wil aanpassen, of iets anders. Dan mag je altijd contact opnemen met Tynke (de ondersteuner van de Jonge Onderzoekers) via app/bellen/mail. 06- 57693904 & hof@st-alexander.nl.

